

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2(075)
0-15
1901

406

6

Копионъ.
Франкфурт

45

25

~~_____~~
7314

23

11814

220

619-ՍԱ

2(075)

U-15

ՀԻՆ-ՈՒԽՏ

ՄՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

«Եկալք որդեակք իմ
«Եւ լուարուք ինձ
«Եւ գերկիւղ Տեառն
«Ուսուցից ձեզ»:

Համառոտած արքունի դպրոցների համար

1004
19461

Ե. ՏՊԵՐԳՐՈՒԹԻՒՆ

621-ՍԱ

Աշխատասիրեց

Սահակ քահանայ Սահակեանց

(Միաբան Մոզնոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ)

2000

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս
Տպարան Տ. Մ. Ռօտինեանցի
1901

2010

3 4 4 4 4 4

ՄԱՐԿԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՒՆՍՏԱՆ

11651

Այս գրքի համարը
է 11651 և այդպէս
պէս յայտնուած է
գրքագրութեան
կոմիտէի կողմէն

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 28 Мая 1901 года.

ՄԱՐԿԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՒՆՍՏԱՆ

Ս. Ս. ՄԿՐՏՉԻ Ա.

5500

1901

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ՄԿՐՏՉԻ Ա.

Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց ժայ-
րագոյն Պատրիարքի Նախամեծար Արարատեան
Անսրելական Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Կաթողիկէ
Էջմիածնի:

Ընթերցեալ զայս գրքոյկ «Սրբազան պատ-
մութիւն Հին-Ուխտի» չգտի ինչ ընդդէմ ուղիղ
վարդապետութեան եկեղեցւոյ, ուստի թոյլատրի
երկրորդ տպագրութեամբ ի լոյս ընծայել: Ի 27
ապրիլի 1890 ամի ի Ս. Էջմիածին:

Նախագահ տպարանական ժողովոյ՝

Արիստակէս եպիսկոպոս:

S. 4.

«Սրբազան պատմութիւն» հին ուխտի նիւթի մշակութիւնը
տպագրուած է առանձին — «Գասագիրք կրօնի» անունով:

Մեր կարծիրով աշակերտաց ձեռը սրբազան պատմութեան
մի տռանձին դասագիրք տալն աւելորդ է, ամենաընտիր և նպա-
տակայարմար դասագիրքը հէնց Սուրբ գիրքը՝ բնագիրն է: Բայց
որովհետեւ մեր մէջ այդ բանը մի բանի դժուարութիւն-
ներ ունի, չտեսնւմ անկարելիութիւններ, մանաւանդ ստորին դասա-
տանց համար — դրօրօրինակ լիզուն, դրքի ստուարութիւնը, զինը,
հաղուագիւտ լինելը, ուստի ի հարկէ ստիպեալ՝ մեր նպատակին
հասնելու համար՝ այսինքն մեր ցանկացած կրօնական-բարոյա-
կան իմաստները սաներին հաղորդելու համար, բազում օրէն
ընտրեցինք այս նիւթերը՝ ըստ կարելւոյն պահպանելով բնագրի ոճը:

Տայ Աստուած, որ հասակով և սրտով մանուկները նոյն-
չափ սիրեն այս գրքոյկը՝ որչափ և սրտ բնագիրը:

Ս. քհ. Ս.

Տփլիս 1888

Ա. ՆԱԽԱԳԱՏՄԱԿԱՆ ԿԱՐ

1. ա. ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

«. Աստուած սկզբում ստեղծեց երկինքն
ու երկիրը: Երկիրը խաւարով էր ծածկուած:
Աստուած ասաց. «Թ՛ող լոյս լինի և խսկոյն լոյս
եղաւ: Աստուած բաժանեց լոյսը խաւարից. լու-
սոյ անունը դրաւ ցերեկ, իսկ խաւարինը՝ գիշեր:
Այսպէս ցերեկից ու գիշերից կազմեց առաջին օրը:

բ. Աստուած ասաց. «Թ՛ող հաստատութիւն
լինի, որպէսզի բաժանէ վերեւի ու ներքեւի ջրերը
միմեանցից: Հաստատութեան անունը դրաւ եր-
կինք: Այսպէս անցաւ էլի մի ցերեկ և մի գիշեր
ու դարձաւ մի օր՝ երկրորդ օր:

գ. Աստուած ասաց. «Թ՛ող ցամաքը բաժա-
նուի ջրերից»: Այսպէս էլ եղաւ: Աստուած ցա-
մաքի անունը դրաւ երկիր, իսկ ջրերինը՝ ծով:

Աստուած ասաց. «Թ՛ող երկրիս վրայ կա-
նաչեն բոյսեր և ամենքն էլ իրանց տեսակի նման
պտուղ տան: Այսպէս էլ եղաւ: Անցաւ էլի մի գի-
շեր և մի ցերեկ ու դարձաւ մի օր՝ երրորդ օր:

դ. Աստուած ասաց. «Թ՛ող երկրի վրայ լու-
սաւորներ երևան ու երկիրը լուսաւորեն»: Աս-
տուած պատրաստեց մի մեծ լուսաւոր՝ ցերեկը

և մի փոքր լուսաւոր գիշերը կառավարելու համար: Բացի դրանցից ստեղծեց նաև շատ աստղեր: Այսպէս անցաւ էլի մի ցերեկ և մի գիշեր ու դարձաւ մի օր՝ չորրորդ օր:

Ե. Աստուած ասաց. «Թող ջրերը լցուեն ձկներով, իսկ օդը՝ թռչուններով»: Այն ժամանակ ջրերը լցուեցան բազմաթիւ կենդանիներով, իսկ օդի մէջ թռչում էին ամեն տեսակ թռչուններ: Այսպէս անցաւ էլի մի գիշեր և մի ցերեկ ու դարձաւ մի օր՝ հինգերորդ օր:

Զ. Աստուած ասաց. «Թող երկրիս վրայ լինին չորքոտանի կենդանիներ—զազաններ և գետուններ»: Այսպէս էլ եղաւ:

1. Բ. ՄԱՐԿՈՒ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Աստուած ասաց. «Եկէք մարդ էլ ստեղծենք, որ աէր լինի բոլոր ստեղծուածներին»:

Բ. Աստուած ստեղծեց մարդուն իւր պատկերի նման—վեր առաւ երկրից հող և շունչ փչելով՝ հոգի տուաւ և անունը Ադամ դրաւ:

Գ. Աստուած ասաց. «Լաւ չէ մարդու համար, որ մենակ լինի, ստեղծենք Ադամի նման մէկը, որ նրան օգնական լինի»: Այն ժամանակ Աստուած Ադամին քնացրեց. հանեց կողերից մինն ու նրա համար մի օգնական՝ կին ստեղծեց և անունը դրաւ Եւա: Աստուած օրհնեց նրանց և ասաց.

«Աճեցէք, բազմացէք և լցրէք երկիրն ու տէր եղէք բոլոր ստեղծուածներին»:

Դ. Այսպէս Աստուած երկիրն ու երկիրը վեց օրում ստեղծեց, իսկ եօթներորդ օրում հանգստացաւ և սրբեց այդ օրը:

2. Գ. Բ Ա Խ Տ

Աստուած Եղեմի մէջ մի պարտէզ անկեց և անունը դրախտ դրաւ: Պարտէզը զարդարեց ամեն տեսակ ծառերով: Աստուած բնակեցրեց Ադամին ու Եւային այդ պարտիզի մէջ, որ մշակեն և պահպանեն:

Պարտիզի մէջ տեղում երկու ծառ կար՝ մինի անունն էր «ծառ կենաց», իսկ միւսինը՝ «ծառ գիտութեան բարւոյ և չարի»:

Աստուած պատուիրեց Ադամին ու Եւային և ասաց. «Պարտիզի բոլոր ծառերի պտուղներից կարող էք ուտել, բացի «ծառ գիտութեան բարւոյ և չարի» ծառի պտղից, հէնց որ նրանցից ուտէք, իսկոյն կմեռնէք»:

3. ՊԱՏՈՒԻՐԱԶԱՆՅՈՒԹԻՒՆ

Ա. Յձը բոլոր կենդանիներից իմաստունն էր. նա եկաւ Եւայի մօտ և ասաց. «Ուղիղ է, որ Աստուած ասել է ձեզ, թէ պարտիզի բոլոր ծառերի պտուղներից չուտէք»: Կինը պատաս-

խանեց օձին. «Պարտիզի բոլոր ծառերի պտուղ-
ներից իրաւունք ունինք ուտելու՝ բացի այն մէկ
ծառի պտղից, որ պարտիզի մէջ տեղումն է,
եթէ նրանից ուտենք, կ'մեռնենք»: Օձը նորից
խօսեց կնոջ հետ և ասաց. «Իուք չէք մեռնի,
ընդհակառակն, եթէ ուտէք, Աստուած կ'զառնար»:

Բ. Կինը հաւատաց օձին և կերաւ պտուղը:
Նա մարդուն ևս տուաւ այդ պտղից. նա էլ ա-
ռաւ և կերաւ:

Գ. Այս բանից ետոյ լսեցին Աստծու ոտի
ձայնը պարտիզի մէջ. վախեցան, ամաչում էին,
զրա համար էլ թաք կացան: Աստուած ձայն
տուաւ Ադամին և ասաց. «Ո՛րտեղ ես»: Ադամը
պատասխանեց. «Վախենում եմ, զրա համար էլ
թաք կացայ»: Աստուած ասաց. «Զլինի թէ այն
ծառի պտղիցը կերար»: Ադամը պատասխանեց.
«Այս կինը, որ դու տուիր, նա տուաւ ինձ, ես
էլ կերայ»: Աստուած ասաց կնոջը. «Այդ ինչ ես
արել»: Կինը պատասխանեց. «Օձը խարեց ինձ,
ես էլ կերայ»:

Դ. Այն ժամանակ Աստուած պատժեց մե-
ղաւորներին նա ասաց օձին. «Անիծեալ լինիս
բոլոր կենդանիների մէջ. փոքրիկ վրայ սողաս և
հող ուտես քո ամբողջ կեանքում»: Ետոյ դարձաւ
դէպի կինն ու ասաց. «Ցաւով որդի ծնեալ»:
Վերջն Ադամին ասաց. «Կերած հացդ երեսիդ

բրտինքովը ձեռք բերես՝ մինչև որ նորից հող
դառնաս»:

Սրանից ետոյ Աստուած Ադամին ու Եւային
զրախտից դուրս արաւ: Նրանք սկսեցին հողա-
գործութիւնով պարապել: Իրախտի զրանը սուրբ
ձեռին մի պահապան հրեշտակ նշանակեց:

4. ԿԱՅԷՆ ԵՒ ԱԲԷԼ

Ադամ եւ Եւան երկու որդի ունեցան —
առաջինի անունն էր Կայէն, իսկ երկրորդինը՝
Աբել: Աբելը խաչնարած էր, իսկ Կայէնը՝ երկ-
րագործ: Մի անգամ երկու եղբայրներն Աստծուն
գոհ բերին — Կայէնը իւր դաշտի պտուղներից,
իսկ Աբելը՝ խաչների անդրանիկ գառներից: Աս-
տուած Աբելի մատաղն ընդունեց, իսկ Կայէսինը՝
ոչ: Այս բանի վրայ Կայէնը խիստ բարկացաւ:
Աստուած ասաց. «Կայէն, ինչու ես տրտմել,
եթէ բարի բան գործես, Աստուած կսիրէ քեզ,
իսկ եթէ ոչ՝ մեղաւոր կլինիս»:

Բ. Չնայելով Աստծու այս խօսքերին, Կա-
յէնը դարձեալ ոխը սրտից չհանեց և մի անգամ
դաշտումը խփեց Աբելին ու սպանեց:

Այն ժամանակ Աստուած հարցրեց Կայէսին.
«Ո՛ւր է Աբել եղբայրդ»: Կայէնը պատասխանեց.
«Զգիտեմ, միթէ ես նրա պահապանն եմ»: Աս-
տուած ասաց. «Քո եղբոր արիւնը գանգատում

է ինձ. երկրիս վրայ անիծեալ լինիս. քո մշակած ազարակը ոչինչ պտուղ չտայ. երեքեալ և տատանեալ թափառես»:

Այնուհետև Գայէնն իսկոյն հեռացաւ այնտեղից և ուրիշ երկիր գնաց: Աստուած Աղամին ու եւային մխիթարելու համար մի ուրիշ որդի պարգևեց, որին անուանեցին Սէթ: Սրա յաջորդները բարեպաշտ մարդիկ էին:

5. Զ Ր Ը Ե Ղ Ե Ղ

Մարդիկ երկրիս վրայ կամաց-կամաց բազմանում էին: Նրանք հետզհետէ վատանում էին — նրանք Աստծուն բոլորովին մոռացան, նրա ասածներն այլ ևս չէին կատարում: Աստուած 120 տարի համբերեց այս բաներին, բայց երբ նրանց չարութիւնը չափից անցաւ, Աստուած ասաց. «Այդ մարդկանց պէտք է պատժեմ»: Այդ ժամանակ Սէթի ցեղից՝ նոյ անունով մի մարդ էր ապրում. նա շատ բարեպաշտ էր և զրա համար էլ Աստուած սիրում էր նրան:

Բ. Այն ժամանակ Աստուած նոյին ասաց. «Ես կամենում եմ ջրհեղեղով ոչնչացնել ազգ շար մարդկանց, դու քեզ համար մի մեծ տապան շինիր՝ կպրով ձեփիր թէ գրսից և թէ ներսից: Այդ տապանի մէջ կմտնես դու և քո որդիքը. հետդ կվերցնես ամեն տեսակ կենդանիներից մի-մի

դոյզ. նոյնպէս ամեն տեսակ կերակուր՝ թէ քեզ և թէ կենդանիների համար»: Նոյն էլ այնպէս արեց:

4. Երբ նաւը պատրաստ էր, Աստուած ասաց նոյին. «Մտիր տապան դու և քո ընտանիքը»: Նոյն էլ մտաւ տապան իւր երեք որդիներով, կնոջով, հարսներով և ամեն տեսակ կենդանիներով:

Սրանից ետոյ սկսեց սաստիկ անձրև գալ. բոլոր աղբիւրների ակները բացուեցան և քառասուն օրուգիշեր շարունակ անձրև էր գալիս: Զուրը մեծացաւ. տապանն սկսաւ լողալ: Զուրն այնքան բարձրացաւ՝ որ ամենաբարձր լեռների գագաթներն անգամ ծածկուեցան — ամենքն էլ խեղդուեցան:

7. Հարիւր յիսուն օրից ետոյ Աստուած հրամայեց քամիներին փչել. փակուեցան աղբիւրները և անձրևներն սկսեցին դադարել. ջուրն իջաւ՝ ցածրացաւ: Տապանը լողալով՝ եկաւ Արարատ լեռան վրայ հանգստացաւ: Նոյը բաց արաւ տապանի պատուհանը և մի ազուաւ բաց թողեց: Ազուաւը ետ չեկաւ: Ետոյ մի աղանի արձակեց, բայց որովհետև նա ոչ մի հանգստանալու տեղ չգտաւ, ուստի ետ դարձաւ: Նոյը մեկնեց ձեռը և ներս առաւ:

Եօթն օրից ետոյ նոյն էլի մի աղանի բաց թողեց: Աղանին երեկոյեան գէմ վերադարձաւ:

բերանին ձիթենու շիւղ բռնած: Նոյն էլի եօթնօր սպասեց և նորից աղանդուն արձակեց: Այս անգամ աղանդին ետ չեկաւ: Նոյն իմացաւ, որ երկրիս երեսից ջուրը ցտտաբել է:

Է. Նոյը դուրս եկաւ տապանից իւր ընտանիքով, այնտեղ նա սեղան շինեց ու գոհ արաւ:

Այս բանն Աստծուն դուր եկաւ, ուստի ասաց. «Այլ ևս երկիրը չեմ անիծիլ մարդոց շարութեան համար: Քանի որ երկիրս կայ, թող ցանքն ու հունձն անպակաս լինին. ձմեռն ու առաւր, ցերեկն ու գիշերը թող շարունակուեն»:

Աստուած նոյին օրհնեց, նրա հետ դաշը կապեց և ասաց. այսուհետեւ էլ ջրհեղեղ չի լինի: Այս աղեղը նշանակում եմ երկնքի վրայ, սա թող նշան լինի իմ և քո ուխտին և երբ աղեղն երեւայ, ես կյիշեմ իմ ու քո ուխտը»:

Նոյն սկսաւ երկրագործութիւնով պարապել և այգի անկել: Նա երեք որդի ունէր Սեմ, Քամ և Յաբէթ: Դրանց որդիքը բազմացան և լցրին երկիրը:

6. ԲԱԲԵԼՈՒՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

«. Նոյի թոռները բազմանալով Արարատի ստորոտում, տեղափոխուեցին դէպի արևելք — Եփրատ ու Տիգրիս գետերի միջում պատահեցան մի ընդարձակ դաշտավայրի, որի անունն էր

Աենաար: Այդ մարդիկն ամենքն էլ մի լեզուով էին խօսում, սրանք ասացին միմեանց. «Եկէք աղիւս պատրաստենք և այնպիսի մեծ աշտարակ շինենք, որի ծայրը երկինք հասնի: Չինութիւնն սկսեցին: Աստուած վերեկից նայում էր, թէ մարդիկ ինչ են անում: Նա ասաց. «Ես կխառնեմ զրանց լեզուները, այնպէս որ մէկ մէկու այլ ևս չկարողանան հասկանալ»:

Է. Այսպէս էլ եղաւ: Չինութիւնը դադարեց, մարդիկ սկսեցին Բաբելոնից հեռանալ ու նորից ցրուել երկրիս զանազան կողմերը:

Բ. Ն Ա Հ Ա Պ Ե Տ Ն Ե Ր Ի Դ Ա Ր

Ա. Ա Բ Բ Ա Հ Ա Մ

7. ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԱՆՉՈՒՄ Է ԱԲԲԱՀԱՄԻՆ

«. Միջագետքի Խառան քաղաքում, Սեթի ցեղից, մի մարդ էր ապրում՝ անունն Աբրահամ: Նրա հայրը կուսք էր պաշտում, իսկ ինքը ճշմարիտ Աստուծուն: Աստուած ասաց Աբրահամին. «Թող քո հայրենիքը, բարեկամներդ, հօրդ տունը և գնա այն երկիրը, որ ես քեզ ցոյց կտամ. ես քեզ մեծ ազդ կգարձնեմ և կօրհնեմ: Քո ձեռով պէտք է օրհնուին երկրիս վրայի բոլոր ազգերը: Քո ցեղից մինը կձնի, որ բոլոր մարդոց մեղքից կազատէ:

բ. Սրանից ետոյ Արրահամն իսկոյն դուրս եկաւ Խառանից. հետն առաւ իւր կին Սառային, եզրօրորդի Ղովտին, իւր հարստութիւնը ու հեռացաւ դէպի Քանան: Երբ Քանանացւոց երկիրն եկաւ ու Սիւքէմ հովիտը հասաւ, Աստուած նորից Արրահամին ասաց. «Այս երկիրը տալիս եմ քեզ և քո որդւոց», Արրահամն այնտեղ սեղան շինեց և Աստծուն շնորհակալութիւն արաւ:

8. ԱԲՐԱՀԱՄԸ ԵՒ ՂՈՎՏԸ ԲԱԺԱՆԻՈՒՄ ԵՆ ԻՐԱՐԻՑ

Արրահամը մի հարուստ մարդ էր. ունէր շատ խաչներ, ոսկի և արծաթ: Ղովտն ևս հարուստ էր. նա էլ ունէր բազմաթիւ խաչներ: Նրանց բնակութեան երկիրը շատ փոքր էր, այնպէս որ խաչներին բաւականութիւն չէր տալիս, դրա համար ևս շարունակ կռիւ էր պատահում Ղովտի և Արրահամի հովիւների մէջ:

Մի անգամ Արրահամն ասաց Ղովտին. «Ինչու պէտք է մեր հովիւների մէջ կռիւ պատահի. չէ որ ազգականներ ենք. աւելի լաւ է բաժանուենք — եթէ դու ձախ գնաս, ևս այ կերթամ, իսկ եթէ այ գնաս, ևս ձախ կերթամ»:

Ղովտն ընտրեց ամենալաւ մասը՝ ջրերով հարուստ Յորդանանի պտղաւէտ հովիտը: Արրահամը բնակուեց Քերքոնի մօտ գտնուող Մամբրէի անտառում, իսկ Ղովտը՝ Յորդանանի հով-

տում: Սրա վրանները հասնում էին մինչև Սոդոմ քաղաքը, որի բնակիչները շատ վատ մարդիկ էին — նրանք Աստծու ճանապարհով չէին գնում:

9. ԱԲՐԱՀԱՄՆ ԱԶԱՏՈՒՄ Է ՂՈՎՏԻՆ

Մի անգամ չորս թագաւորներ պատերազմ ունեցան Սոդոմ և Գոմոր քաղաքների թագաւորների հետ: Սրանք յաղթուեցան. ժողովուրդը փախաւ լեռները: Թշնամին խլեց Սոդոմ և Գոմոր քաղաքների հարստութիւնը: Ղովտն ևս գերի ընկաւ իւր խաչներով:

Այդ պատերազմից մի մարդ ազատուեցաւ. եկաւ Արրահամին յայտնեց, որ Ղովտը գերի է ընկել: Արրահամն՝ հրը իմացաւ, հաւաքեց իւր երեք հարիւր տասն և ութ ծառաներին, ընկաւ թշնամու ետևից. գիշերով յարձակուեց նրանց վրայ, ջարդեց թշնամուն, ետ առաւ բոլոր աւարը, ազատեց Ղովտին և նրա ընտանիքը:

Երբ Արրահամը պատերազմից վերադառնում էր, Սոդոմի թագաւորը նրա առաջ դուրս եկաւ և ասաց. «Գերի առած մարդիկն ինձ. իսկ աւարը քեզ լինի»: Արրահամը պատասխանեց. «Երբու՞մ եմ Աստծու անունով, որ ես մի տրեխի թել անգամ չեմ վերցնիլ քո հարստութիւնից»: Արրահամը վերադարձաւ տուն:

10. ԱՍՏԾՈՒ ԽՈՍՏՈՒՄՆ ԱՔՐԱՀԱՄԻՆ
 Թէև Աստուած Խառանում խոստացաւ Ար-
 րամին մեծ ազգ դարձնել. թէև այդ օրից ան-
 ցել էր 24 տարի, բայց Արրահամը դեռ ևս ոչ
 մի որդի չունէր—նա արդէն 99, իսկ Սառան
 90 տարեկան էր: Արրահամը շատ էր մտածում
 այդ մասին, բայց Աստուած նրան վերջին ան-
 գամ փորձելու համար, մի անգամ կէս օրուայ
 խիստ շոգի ժամանակ եկաւ նրա ձօտ: Արրա-
 համը նստած էր վրանի դրանը՝ Մամբրէի ան-
 տառում: Յանկարծ վեր նայեց և տեսաւ որ երեք
 ճանապարհորդ հեռուից դէպի ինքն են գալիս,
 իսկոյն վազեց նրանց առաջ, երկրպագութիւն
 տուաւ և ասաց. «Տէր, եթէ քո ծառային յար-
 գում ես, առանց նրա վրանը մտնելու մի անց-
 նիք, հանդստացիր փոքր ինչ այս ծառի տակ.
 ես ջուր կբերեմ. ձեր ոտները կլուանամ. նա-
 խաճաշիկ կանէք՝ ետոյ ճանապարհը կշարունա-
 կէք»: նրանք պատասխանեցին. «Թող այդպէս
 լինի»:

Արրահամը մտաւ վրանը Սառայի մօտ և
 ասաց. «Չուտ արն, նկաններ թխիր շարմաղ
 ալիւրից»: Իսկ ինքը գնաց հանդը, մի երկնջ
 բերաւ. տուաւ ծառաներին, որ մորթեն և հիւ-
 բերի համար կերակուր պատրաստեն: Արրահամը
 չնայելով որ 318 ծառայ ունէր, բայց ինքը բե-

րաւ կարագ, կաթն և հորթի մսից՝ պատրաս-
 տած կերակուր, դրաւ հիւրերի առաջ, Մամբր-
 տակ և նրանք էլ կերան:

Այն ժամանակ հիւրերն ասացին Արրահա-
 մին. «Ո՛ւր է քո կին Սառան»: Նա պատասխա-
 նեց. «Վրանումն է»: Հիւրերից մինն ասաց.
 «Եկող տարի այս ժամանակ Սառան մի որդի
 կունենայ»: Սառան մտքում ծիծաղեց այս խօս-
 քերի վրայ: Աստուած հարցրեց Արրահամին.
 «Սառան ինչու է ծիծաղում, միթէ Աստծու հա-
 մար անկարելի բան կայ: Օտարականները վեր
 կացան և գնացին դէպի Սոդոմ»:

11. ԱՔՐԱՀԱՄԸ ԲԱՐԵՍՈՍՈՒՄ Է ԱՍՏԾՈՒ ԱՌԱՋ ՍՈՒՌՈՄ
 ԵՒ ԳՈՄՈՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ. ՍՈՒՌՈՄ ԵՒ ԳՈՄՈՐ
 ՔԱՂԱՔՆԵՐԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ:

Օտարականները գնացին դէպի Սոդոմ: Ար-
 րահամն էլ ճանապարհ ձգելու համար հետները
 գնաց: Աստուած ասաց. «Միտքս ինչ ծածկեմ
 իմ ծառայ Արրահամից—Սոդոմ և Գոմոր քաղաք-
 ների մարդկանց անկարգութիւնը չափիցն ան-
 ցել է, գնում եմ տեսնելու, արդեօք ուղիղ է
 այդ բոլորը թէ ոչ»:

Արրահամն իսկոյն հասկացաւ, որ նրանք
 պէտք է պատժուեն, ուստի մտածում էր, թէ
 ինչպէս օգնէ նրանց:

Երկու ճանապարհորդները գնացին դէպի

1004
 1926

Սողոմ, իսկ Աբրահամն Աստծու առաջ կանգնեց
և ասաց. «Մի՛թէ դու արդարներին մեղաւորների
հետ միասին պիտի ոչնչացնես, եթէ քաղաքի
մէջ յիսուն արդար լինի, մի՛թէ չես ների միւս-
ներին էր»: «Եթէ քաղաքի մէջ յիսուն արդար
գտնեմ, միւսներին էլ նրանց համար կ'ներեմ»:

Աբրահամը նորից ասաց. «Թերևս քառասուն
արդար լինի»: Աստուած պատասխանեց. «Քա-
ռասունի համար էլ չեմ կործանի»: «Ի՞նչ եթէ
երեսուն հոգի գտնուին»: «Եթէ երեսուն հոգի
գտնուին, դարձեալ կ'ներեմ»: Աբրահամը նորից
ասաց. «Եթէ քսան հոգի լինին»: Աստուած պա-
տասխանեց. «Քսանի համար ևս չեմ պատժի»:

Աբրահամը կրկնեց. «Մի բարկանար, Տէր,
եթէ մի անգամ էլ խօսեմ. իսկ եթէ տասն հոգի
լինի»: Աստուած պատասխանեց. «Տասնի համար
ևս չեմ պատժի»:

Երբ այս խօսակցութիւնը վերջացաւ, Աս-
տուած աներևութացաւ. հրեշտակները գնացին
դէպի Սողոմ, իսկ Աբրահամը տուն դարձաւ:

Հրեշտակները Սողոմ և Գոմոր քաղաքներում
միայն Ղոփտին արդար գտան, իսկ մնացեալները՝
մեղաւոր էին: Հրեշտակները արդարին իւր ըն-
տանիքով ազատեցին, իսկ մեղաւորներին պատ-
ժեցին — երկնքից կրակ թափուեց և այրեց բո-
լոր մեղաւորներին:

12. ԻՍԱՀԱՍԿԻ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԶՈՀՈՒՄԸ

ա. Տարին անցնելուց ետոյ, ինչպէս Աս-
տուած խոստացել էր, Սառան մի օրդի ունե-
ցաւ, որի անունը Իսահակ զրին: Աբրահամն ար-
դէն հարիւր տարեկան էր: Մանուկն աճում էր,
իսկ հայրն ուրախանում:

բ. Մի քանի տարուց ետոյ Աստուած Աբրա-
համին փորձելու համար ասաց. «Աբրահամ»: Նա
պատասխանեց. «Այտեղ եմ»: Աստուած ասաց.
«Վեր ան քո միակ օրդի Իսահակին և գնա Մո-
րէայի երկիրն ու այնտեղ իմ ցոյց տուած լեռան
վրայ զոհիւր նրան»: Աբրահամն առաւօտը վաղ
վեր կացաւ, համետեց էջը, փայտ պատրաստեց
զոհի համար, հետն առաւ Իսահակին և երկու
ծառայ ու գնաց Աստծու ցոյց տուած երկիրը:
Երեք օրից ետոյ տեղ հասան: Աբրահամն ասաց
իւր ծառաներին. «Միացէ՛ք այտեղ, իսկ ես Իսա-
հակի հետ պէտք է գնամ այնտեղ ազօթելու»:

Իսահակը մատաղի փայտը շարակեց, իսկ
Աբրահամը ձեռին բռնած ունէր զոհի կրակն ու
դանակը: Ճանապարհին Իսահակը հարցրեց հօրը.
«Հայր, կրակն ու փայտն այտեղ են, բայց ո՞ւր
է մատաղացու ոչխարը»: Աբրահամը պատասխա-
նեց. «Աստուած ինքը տեսնում է մատաղացուն»:
Երբ նրանք լեռան գագաթը հասան, Աբրահամը

սեղան շինեց. փայտ դարսեց վրան. որդուն կապեց փայտերի վրայ. վեր առաւ զանակը, որ Իսահակին դոճէ:

Այն ժամանակ Աստծու հրեշտակը ձայն տուաւ երկնքից ու ասաց. «Արրահամ, Արրահամ, ձեռք հա քաշիր, ես իմացայ, որ դու Աստծուն սիրում ես. դու քո միակ որդին շինայեցիր նրա համար: Ահա այն ծառը, որ մի ոչխար կայ, վեր առ և զոհիր Իսահակի փոխարէն»: Արրահամն էլ այնպէս արաւ:

Աստծու հրեշտակը նորից ձայն տուաւ Արրահամին ու ասաց. «Որովհետեւ քո միակ որդին շինայեցիր, ուստի ես քեզ օրհնում եմ. քո գաւառները թող երկնքի աստղերի և ծովի ափի աւազի չափ բազմանան, քեզանով պէտք է օրհնուին երկրիս բոլոր ազգերը»:

Արրահամը եկաւ ծառաների մօտ և միասին գարձան դէպի Բերսարէ:

13. Ս Ա Ռ Ա Յ Ի Մ Ա Հ Ր

Սառան հարիւր քսան և եօթը տարեկան էր: Նա մեռաւ Քերրոնում: Արրահամն սկսաւ լալ և սուգ անել: Երբ սգի օրերն անցան, վեր կացաւ դիակի վրայից ու ասաց այն երկրի բնակիչներին. «Խնդրեցէք Եփրոնին, որ իմ ագաքակի ծայրումը գտնուող կրկին այրն ինձ վա-

ճառէ, որպէսզի իմ մեռելն այնտեղ թաղեմ: Եփրոնն ինքն եկաւ և ասաց. «Ագաքակն արժէ չորս հարիւր սասեր, թաղիր քո մեռելին այնտեղ»: Մարդկանց առաջին Արրահամը կշռեց արծաթը և տուաւ նրան: Արրահամը Սառային թաղեց կրկին այրի մէջ:

14. Ի Ս Ս Հ Ա Ս Կ Ի Ա Մ Ո Ւ Ս Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը Ե Ի Ա Բ Բ Ա Հ Ս Մ Ի Մ Ա Հ Ր

Արրահամը հասել էր խորին ծերութեան. նա կանչեց իւր աւագ ծառայ Եղիազարին և ասաց. «Կնաս Խառան քաղաքը և այնտեղից Իսահակի համար մի կին կրերես»: Եղիազարը երդուեց և խոստացաւ տիրոջ պահանջը կատարել— առաւ իւր հետ մի քանի ծառաներ, տասն ուղտ և շատ ընծաներ ու ճանապարհ ընկաւ դէպի Միջագէտքի Խառան քաղաքը: Երբ Եղիազարը տեղ հասաւ, ուղտերին հանգիստ տուաւ քաղաքից դուրս՝ մի ջրհորի մօտ:

Արևը մտնելու ժամանակն էր: Կանայք այդ ժամին դալիս էին ջուր հանելու: Եղիազարն ազօթեց և ասաց. «Արրահամի Ատուած, յաջողիր իմ գործը. այս քաղաքի աղջիկներն անաւ կզան ջուր հանելու՝ եթէ մի կոյս աղջիկ գայ և ես նրան ասեմ, կուսցրու սափորդ ու ինձ ջուր խմացրու և նա էլ պատասխանէ, խմիր, ես քո

ուղտերի համար ևս ջուր կհանեմ, նա կլինի Իսահակի կինը»:

Հապիւ թէ այս խօսքերը վերջացրել էր, եկաւ Բաթուէլի գուտոր Ռերեկան՝ սափորն ուսին դրած: Նա մի գեղեցիկ աղջիկ էր: Իջաւ ջրհորը, լցրեց սափորը և կրկին բարձրացաւ: Եղիազարը վաղեց նրա առաջ և ասաց. «Թոյլ տո՛ւք ինձ, որ փոքր ինչ ջուր խմեմ քո սափորից»: Նա էլ պատասխանեց. «Խմիր»: Այս ասաց, շտապով սափորը կռան վրայ իջեցրեց և օտարականին ջուր խմացրեց. նոյնպէս նրա ուղտերին: Ուղտերին ջուր խմացնելուց ետոյ՝ Ռերեկային մի ոսկեայ գինտ և երկու ապարանջան՝ ընծայեց:

Ռերեկան վաղեց և պատմեց մօրն այս ամենը: Նա մի եղբայր ունէր՝ Լաբան անունով: Երբ սա տեսաւ քրոջ գնտերը և ապարանջանները, վաղեց դէպի ջրհորն ու ասաց այն օտարականին. «Ո՛վ Աստուծու օրհնեալ մարդ, եկ մեր տուն»: Նա առաջնորդեց Եղիազարին տուն. ջուր բերեց ոտները լուանալու, որից ետոյ կերակուր ևս բերաւ: Եղիազարը պատասխանեց. «ես հաց չեմ ուտի մինչև իմ միտքը չյայտնեմ»: Եղիազարը յայտնեց իւր ո՛վ լինելը. պատմեց թէ ո՛վ է իւր տէրը. թէ ինչու է եկել և թէ ինչ է աղօթել ջրհորի մօտ:

Բաթուէլը և Լաբանը պատասխանեցին:

«Այդ Աստծու կամքն է, մենք դրա դէմ ոչինչ չենք կարող ասել, վեր ա՛ռ Ռերեկային և տար, թո՛ղ նա կին լինի քո տիրոջ որդուն, ինչպէս որ Աստուած կամեցել է»: Առաւօտը վեր կացաւ Եղիազարն ու ասաց. «Թոյլ տուէ՛ք ինձ, որ տիրոջս մօտ գնամ»: Բայց Ռերեկայի մայրն և եղբայրը պատասխանեցին. «Թո՛ղ աղջիկը մի քանի օր ևս մնայ մեզ մօտ, ետոյ կարող ես գնար»: Մի քանի օրից ետոյ Ռերեկան իւր ընկերուհիների հետ ուղտերի վրայ նստեց ու ճանապարհ ընկան դէպի Քեբրոն:

Իսահակը երեկոյեան ժամանակ դաշտ էր գուրս եկել զբօսնելու, տեսաւ հեռուից, որ տասն ուղտ է դալիս: Ռերեկան նկատեց Իսահակին, իսկոյն ուղտից վայր իջաւ և հարցրեց ծառային. «Ո՛վ է այն մարդը, որ դաշտի մէջ զբօսնում է»: Ծառան պատասխանեց. «Նա իմ տէրն է»: Եղիազարը պատմեց Իսահակին ամեն բան: Այնուհետև Իսահակը և Ռերեկան միասին էին ապրում:

Արբանաճը իւր բոլոր հարստութիւնն Իսահակին տուաւ և մեռաւ հարիւր եօթանասուն հինգ տարեկան հասակում:

Իսահակը թաղեց նրան կրկին այրի մէջ՝ Սառայի մօտ:

Բ. ԻՍԱՀԱԿ

15. ԵՍԱԻ ԵՒ ՅԱԿՈՎԲ

Իսահակը երկու որդի ունեցաւ. մեծի անունը Եսաւ էր, իսկ փոքրինը՝ Յակովբ: Եսաւը մազոտ էր, պարապում էր որսորդութիւնով ու հողագործութիւնով, իսկ Յակովբը մնում էր տանը և մօրն օգնում տան գործերում: Իսահակը Եսաւին էր սիրում և նրա բերած որսի միսը ախորժակով ուտում էր, իսկ Ռեբեկան՝ Յակովբին:

Մի անգամ Յակովբը ոսպէ թան էր եփել: Եսաւը դաշտից դադրած տուն դարձաւ և ասաց եղբորը. «Թոյլ տո՛ւր ինձ, որ քո ոսպէ թանից ուտեմ»: Յակովբը պատասխանեց. «Ծախիր ինձ վրայ քո անդրանկութիւնը, ետոյ կստանաս ոսպէ թանը»: Եսաւն ասաց ինքն իրան. «Ես սովից մեռնում եմ, ինչիս է պէտք անդրանկութիւնը»: Յակովբն ասաց. «Ուրեմն երդուիր, որ քո անդրանկութիւնից ձեռք ես վերցնում»: Եսաւը երդուեց և այսպէս վաճառեց անդրանկութեան իրաւունքը: Այն ժամանակ Յակովբը տուաւ նրան ոսպէ թանից: Եսաւը կերաւ, խմեց, վերկացաւ և գնաց: Այսպէս ծախեց Եսաւը իւր անդրանկութիւնը:

16. ՅԱԿՈՎԲԻ ԽԱՐԵԲԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Իսահակը ծերացել էր — հարիւր երեսուն եօթը տարեկան էր: Նրա աչքերը լաւ չէին տեսնում, ուստի կանչեց Եսաւին և ասաց. «Ես արդէն ծերացել եմ, այսօր կամ վաղը գուցէ մեռնեմ, գնա՛ դաշտ. որսի միս բեր ինձ համար. խորտիկ պատրաստիր, որ ուտեմ և օրհնեմ քեզ»:

Ռեբեկան լսեց այս խօսքերը: Կանչեց Յակովբին իւր մօտ և ասաւ. «Ես լսեցի այն ամենը, ինչ որ հայրդ Եսաւին պատուիրեց: Նա ասաց, գնա՛ դաշտ, որսի միս բեր, ուտեմ և օրհնեմ քեզ: Ուրեմն լսիր ինձ, շտապիր խաչների մօտ և երկու մատաղ ուլ բեր, որ հօրդ համար նրա սիրական խորտիկը պատրաստեմ: Այս կերակուրը կտանես նրան, կուտէ և կօրհնէ քեզ՝ մեռնելուց առաջ: Յակովբը պատասխանեց. «Իմ եղբայր Եսաւը մազոտ է, իսկ ես լերկ, գուցէ շօշափէ ինձ և ես խաբբայ դուրս գամ նրա առաջ»: Մայրը պատասխանեց. «Գնա՛ և այնպէս արա՛, ինչպէս քեզ ասացի»:

Յակովբը դուրս գնաց, ուլերը բերաւ և մօրը տուաւ: Նա էլ կերակուր պատրաստեց. վեր առաւ Եսաւի թանկագին շորերը. հազգրեց Յակովբին. ուլի մորթին թներին ու պարանոցին փաթաթեց և կերակուրն էլ ձեռք տուաւ: Յակովբը գնաց հօր մօտ և ասաց. «Հնչը, պա-

տուէրդ կատարեցի, վեր կաց, նստիր, իմ բերած խորտիկը կեր ու օրհնիր ինձ»: Իսահակը հարցրեց. «Քայց այդ ինչպէս շուտ գտար որսը»: Նա պատասխանեց. «Աստուած ինքն էր պատրաստել այդ»:

Այն ժամանակ Իսահակն ասաց, «Մօտ արի, որդեակ, որ քեզ շօշափեմ, տեսնեմ իմ որդի Յսաւն ես թէ ոչ»: Յակովբը մօտեցաւ. հայրը շօշափեց և ասաց. «Չայնդ Յակովբի ձայնն է, իսկ ձեռներդ՝ Յսաւինը»: Հայրը չձանաչեց, որովհետև նրա ձեռները նոյնպէս մագոտ էին: Նա կասկածեց, ուստի մի անգամ էլ հարցրեց. «Դու իմ որդի Յսաւն ես»: Նա պատասխանեց. «Այո, ես եմ», Իսահակն ասաց. «Ուրեմն մօտ բեր քո պատրաստած խորտիկը»: Յակովբը մօտեցրեց նրան կերակուրը. գինի ևս տուաւ: Հայրը կերաւ և խմեց: Ետոյ ասաց Իսահակը. «Մօտ եկ և համբուրիր ինձ, որդեակ»: Նա էլ մօտեցաւ և համբուրեց նրան: Իսահակը հոտ առաւ նրա շորերից, օրհնեց և ասաց, «Քո շորերից ծաղկի հոտ է գալիս. թող քո արտերը և այգիները ցորենով և գինիով լցունեն. թող ազգերը քեզ ծառայեն, եղբայրներիդ վրայ տէր եղիր»:

Իսահակը Յակովբին օրհնեց, վերջացրեց: Յակովբը՝ դեռ նոր էր հեռացել, որ Եսաւը որսից վերադարձաւ: Նա նոյնպէս խորտիկ պատրաստեց և հօրը բերաւ ասելով. «Հայր, վեր կաց,

կեր քո որդու բերած խորտիկը և օրհնիր նրան»: Իսահակը հարցրեց նրան. «Ո՞վ ես դու»: Նա պատասխանեց. «Քո անդրանիկ որդի Յսաւն եմ»: Իսահակը շատ զարմացաւ այս բանի վրայ և ասաց. «Հապա այն ո՞վ էր, որ մի փոքր առաջ ինձ համար խորտիկ բերաւ. ես էլ կերայ ու օրհնեցի նրան»:

Երբ Եսաւը հօր այս խօսքերը լսեց, բարձր ձայնով աղաղակեց և դառնացած սրտով ասաց. «Հայր, ինձ ևս օրհնիր», իսկ Իսահակը պատասխանեց. «Քո եղբայրը խորամանկ կերպով ինձ մօտ եկաւ և այն օրհնութիւնը, որ քեզ պիտի տայի, նա ստացաւ»: Եսաւը նեղացած սրտով ասաց. «Մի՞թէ դու մի օրհնութիւն ունիս, հայր, ինձ ևս օրհնիր»: Նա բարձր ձայնով լաց էր լինում: Իսահակը պատասխանեց և ասաց. «Թող քո բնակած երկիրն ևս պտղաւէտ լինի, միայն Յակովբին պիտի լսես»:

Գ. ՅԱԿՈՎԲ

17. ՅԱԿՈՎԲԻ ՓԱՌՈՒՍԸ

Եսաւը խիստ ատում էր Յակովբին, որովհետև նա խորամանկութեամբ հօրից իւր օրհնութիւնը ստացել էր: Նա ասում էր. «Հայրս ծերացել է, երբ մեռնի, ես կսպանեմ Յակովբին»:

Այս խօսքերը Ռեբեկայի ականջն ընկան:

Յակովբին իւր մօտ կանչեց և ասաց. «Քո եղբայր Յսաւը մտածում է քեզ սպանել, գնա՛ Խառան իմ եղբայր Լաբանի մօտ՝ մինչև եղբօրդ բարկութիւնն անցնի, ետոյ ես մարդ կուղարկեմ քեզ իմաց անելու»: Ռեբեկան խօսեց այդ մասին Իսահակի հետ. նա էլ կանչեց Յակովբին, որ արդէն եօթանասուն եօթը տարեկան էր՝ և դեռ չէր ամուսնացած ու ասաց. «Գնա՛ Միշագետք՝ Բաթուէլի մօտ և ամուսնացիր Լաբանի աղջիկներից մէկի հետ. թող ամենակարող Աստուածն օրհնէ քեզ. բազմացնէ քո ժառանգները և Աբրահամի օրհնութիւնը քեզ վրայ թափէ»: Յակովբը լսեց ծնողներին և գնաց դէպի Միշագետք:

18. ՅԱԿՈՎԻ ՏԵՍԻԼՔԸ

Յակովբը դուրս եկաւ Բերսաբէից և գնաց դէպի Խառան: Արևը մտնելու ժամանակ մի քար վեր առաւ, դրեց գլխի տակն ու քնեց:

Այստեղ երազում մի սանդուխտ տեսաւ, մի ծայրը երկնքումն էր, որի վրայով Աստծու հրեշտակները բարձրանում և իջնում էին: Աստուած սանդուխտի վերևից ասում է. «Ես եմ Աբրահամի և Իսահակի Աստուածը. այս երկիրը քեզ և քո ժառանգներին եմ տալիս. քո ժառանգները ծովի աւազի չափ կբազմանան. քեզնով կօրհնուին բոլոր ազգերը երկրիս վրայ: Ես

քեզ հետ կլինեմ և քեզ կպաշտպանեմ, ես քեզ նորից այս երկիրը ետ կբերեմ»:

Երբ Յակովբը քնից զարթեց, ասաց. «Աստուած այստեղ է եղել, իսկ ես այդ չգիտէի: Այս տեղը սուրբ է, Աստծու տունն է, երկնքի դուռն է»: Յակովբը վեր առաւ այն քարը, որի վրայ քնել էր և արձան կանգնացրեց. իւր ամեց նրա վրայ և այն տեղը անուանեց տուն Աստուծոյ այսինքն Բեթել:

19. ՅԱԿՈՎՔԸ ԼԱԲԱՆԻ ՄՕՏ

«. Յակովբը վերկացաւ տեղից և գնաց իւր մօրեղբայր Լաբանի մօտ: Դաշտում մի ջրհոր տեսաւ, որի շուրջը երեք ոչխարի հօտ կար: Ջրհորի բերանին ձգած էր մի մեծ քար: Յակովբն ասաց հովիւներին. «Ո՛ր տեղացի էք, եղբայրները»: Նրանք պատասխանեցին. «Խառանիցն ենք»: Յակովբը հարցրեց. «Ճանաչում էք Բաթուէլի որդի Լաբանին»: Նրանք պատասխանեցին. «Այո՛, անհնրա աղջիկ Հոաբէլն էլ գալիս է իւր ոչխարների հետ»: Յակովբը Հոաբէլին տեսնելուն պէս, մօտեցաւ, վեր առաւ ջրհորի բերանի քարն ու ոչխարներին ջուր խմացրեց: Յակովբը համբուրեց Հոաբէլին, բարձր ձայնով լաց եղաւ և յայտնեց, որ ինքը Ռեբեկայի որդին է: Հոաբէլը տուն վազեց՝ այս լուրը հօրը հաղորդելու համար: Երբ Լաբանն իմացաւ այս, շտապեց նրա մօտ. գրկեց,

համբուրեց ու տարաւ իւր տուն: Յակովբը պատմեց Լաբանին իւր գլխովն անցածը:

Բ. Մի ամիս անցնելուց ետոյ՝ Լաբանն ասաց Յակովբին. «Թէև դու իմ ազգականն ես, բայց և այնպէս չէի կամենայ, որ ինձ ձրի ծառայես. ասա, ինչ է քո աշխատանքի վարձը»: Լաբանը երկու աղջիկ ունէր — մեծի անունը Լիա էր, փոքրինը՝ Հոաքէլ: Լիան տգեղ էր, իսկ Հոաքէլը՝ գեղեցիկ: Յակովբը Հոաքէլին հաւանում էր, զրա համար էլ ասաց Լաբանին. «Ես քեզ եօթը տարի կծառայեմ, եթէ Հոաքէլին ինձ կտաս»: Լաբանը պատասխանեց. «Ձատ բարի, աւելի լաւ է քեզ տամ՝ քանթէ մի ուրիշին»: Յակովբը եօթը տարի ծառայեց Լաբանին:

Երբ եօթը տարին անցաւ, Լաբանը կանչեց գիւղացիներին և հարսանիք արաւ, բայց փոխանակ Հոաքէլին՝ Լիային տուաւ: Այն ժամանակ Յակովբն ասաց Լաբանին. «Ինչու խաբեցիր ինձ, ես քեզ Հոաքէլի համար եօթը տարի ծառայեցի և ոչ թէ Լիայի»: Լաբանը պատասխանեց. «Մեր երկրում սովորութիւնն չէ, որ փոքր քոյրը մեծից վաղ մարդու գնայ, եթէ դու ինձ նորից եօթը տարի կծառայես, Հոաքէլին էլ կտամ»: Յակովբը եօթը տարի ևս ծառայեց ու Հոաքէլին էլ առաւ:

Յակովբը շատ որդիք ունեցաւ: Նա Լաբանին վեց տարի ևս ծառայեց և փոխարէնն ստա-

ցաւ նրանից շատ ոչխարներ: Բացի դրանից ունէր բազմաթիւ ծառաներ, աղախիններ, ոչխարներ, ուղտեր և էշեր:

20. ՅԱԿՈՎԲԸ ՓԱԽՉՈՒՄ Է ԼԱԲԱՆԻ ՄՕՏԻՑ

Լաբանի որդիքը նախանձում էին Յակովբի վրայ — նրանք ասում էին. «Յակովբն իրան սեպհականեց մեր հօր կայրը. նա մեր հօր կայքով հարստացաւ: Յակովբն ինքն ևս նկատում էք այդ նախանձը: Լաբանը վատ էր վարվում նրա հետ, զրա համար Աստուած ասաց Յակովբին. «Դարձիր քո հօր երկիրը, ես քեզ հետ կլինեմ. ես քեզ կպաշտպանեմ»: Յակովբը պատմեց այս բանը Լիային ու Հոաքէլին. նրանք էլ ասացին. «Արա՛, ինչպէս որ Աստուած հրամայել է»: Այսպէս Յակովբը վեր առաւ իւր որդւոցն ու կանանցը. նստացրեց ուղտերի վրայ. առաւ խաչներն ու բոլոր հարստութիւնը և ծածուկ ճանապարհ ընկաւ գէպի Քանան:

Լաբանը տանը չէր, դաշտն էր գնացել ոչխարները խուզելու:

Երբորդ օրը Լաբանն իմացաւ, որ Յակովբը փախել է, առաւ իւր եղբայրներին և ընկաւ նրա ետևից: Եօթն օրից ետոյ հասաւ նրան Գաղատու լեռան մօտ: Աստուած ճանապարհին երազի մէջ զգուշացրեց Լաբանին ու ասաց. «Չգոյշ կաց, Յակովբի հետ սիրով վարուիր»: Լաբանը Յա-

կովբին հարցրեց, «Ի՞նչու այդպէս ծածուկ հե-
ռացար ու ինձ ոչինչ չասացիր. ես քեզ երգով,
թմբուկով և քնարով ճանապարհ կձգէի. ի՞նչու
իմ աղջիկներն ու թոռներն առանց հրաժարա-
կան համբոյրի հեռացրիր: Քո արածը լաւ բան չէ:

Յակովբը բարկացաւ Լաբանի խօսքերի վրայ
և ասաց. «Ի՞նչ եմ արել քեզ, որ ետեկիցս ես
ընկել. այդքան այժ և ոչխար որ ունիս, բոլորն
էլ իմ քրտնքի պտուղն է. ինչ որ գազանները
չափշտակում, պատառում էին, այն էլ ինձնից
էիր պահանջում. ցերեկն արեակէզ էի լինում,
իսկ գիշերները ցրտից չորանում: Այս ձևով ես
քսան տարի քո տանը ծառայել եմ—տամս և
չորս տարի քո աղջիկների, իսկ վեց տարի՝ խաշ-
ներիդ համար:

Լաբանը պատասխանեց. «Ես ինչ կարող եմ
անել աղջիկներին և թոռներին, լաւն այն է, որ
զաշը կապենք»: Հաշտուեցին Յակովբն ու Լա-
բանն, Աստծու առաջ երգուեցին և դաշը կապե-
ցին: Պայմաններից մէկն էլ այն էր, որ Յակովբը
Լաբանի աղջիկներին չպէտք է նեղացնէր: Յա-
կովբը լերան վրայ գոհ արաւ և հետը եղողնե-
րին հացի հրաւիրեց: Ամենքն էլ գիշերն այնտեղ
մնացին: Առաւօտը Լաբանը վեր կացաւ, համ-
բուրեց աղջիկներին ու թոռներին. օրհնեց նրանց
և ետ դարձաւ տուն: Յակովբը շարունակեց իւր
ճանապարհը:

21. ԵՍԱԻԻ ԵՒ ՅԱԿՈՎԻ ԷԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Յակովբը դեսպաններ ուղարկեց Եզոմ (Սէիր)
երկիրը՝ Եսաւի մօտ: Նա պատուիրեց նրանց
այսպէս ասելու. «Քո ծառայ Յակովբն այսքան
ժամանակ Լաբանի մօտ էր. մեզ քեզ մօտ է ու-
ղարկում և ներողութիւն է խնդրում: Դեսպան-
ները դարձան և ասացին. «Մենք գնացինք քո
եղբայր Եսաւի մօտ. նա չորս հարիւր մարդով
քեզ դիմաւորելու է գալիս»: Յակովբը շատ վա-
խեցաւ այս բանից. իսկոյն ծառաներն և խաշ-
ները երկու մասի բաժանեց՝ այն մտքով, որ
եթէ եղբայրը մի մասի վրայ յարձակուի, միւսը
կարողանայ ազատել:

Յակովբն առաւօտը վաղ վեր կացաւ, առաւ
իւր կանանցն ու որդւոցը և զնաց Եսաւի առաջ:
Յակովբը նայեց և տեսաւ, որ եղբայրը չորս
հարիւր մարդով իւր առաջն է գալիս: Իսկոյն
որդիքը մայրերին յանձնեց, ինքն առաջ գնաց և
մինչև Եսաւին հասնելը՝ եօթն անգամ ծնկաչօք
գլուխ տուաւ: Եսաւն այս տեսնելուն պէս՝ ա-
ռաջ վազեց, գրկեց Յակովբին. վզովն ընկաւ ու
համբուրեց նրան—երկուսն էլ լալիս էին:

Եսաւն ասաց. «Զտապենք, միասին գնանք»: Յակովբը պատասխանեց. «Ծծկեր մանուկներ ու-
նիմ, ոչխարները և առջարները ևս նոր են ծնել,
եթէ ստիպեմ շուտ-շուտ գնալու, բոլորն էլ կկո-

տորուեն, դու առաջ գնան, իսկ ես կամաց-կամաց ետևիցդ կգամ մինչև եզոմ»: Եստևն ասաց. «Եթէ այդպէս է, իմ մարդկանցից մի քանիսը քեզ մօտ կթողնեն, որ քեզ օգնեն»: Յակովբը պատասխանեց. «Քո շնորհ բերելն էլ ինձ բաւական է»: Այսպէս Եսաւը եզոմ դարձաւ. իսկ Յակովբը գնաց դէպի Միւքէմ. այնտեղից անցաւ Բեթէլ և Տիրոջ համար սեղան պատրաստեց: Նրանք փոքր ևս առաջ գնացին. այստեղ Հռաքէլը մեռաւ. Յակովբը թաղեց նրան և վրան մի արձան կանգնեց:

Յակովբն եկաւ Իսահակի մօտ, որ բնակուում էր Մամբրէում՝ ոչ հեռի Քերրոնից: Իսահակը ծերացել էր—նա մեռաւ հարիւր և ութսուն տարեկան հասակում: Եստևն ու Յակովբը թաղեցին Իսահակին Աբրահամի գնած կրկին այրի մէջ:

Գ. Յ. ՈՎ Ս Է Փ

22. ՅՈՎՍԷՓՆ ԵՒ ԻԻՐ ԵՂՔԱՅՐՆԵՐԸ

«. Յակովբը տասն և երկու որդի ունէր: Նրանց անուններն են—1. Ռուբէն, 2. Չմաւոն, 3. Դևի, 4. Յուզա, 5. Իսաքար, 6. Զարուզոն, 7. Դան, 8. Նեփթաղիմ, 9. Գաթ, 10. Ասեր, 11. Յովսէփ և 12. Բենիամին: Յովսէփը և Բենիամինը Հռաքէլիցն էին ծնած: Յովսէփը տասն և

եօթը տարեկան էր, երբ եղբայրների հետ ոչխարներ էր արածացնում: Նա պատմում էր հօրեայն սխալ բաները, որ եղբայրները դործում էին: Յակովբը Յովսէփին բոլոր որդկերանցից աւելի էր սիրում—նրա համար ծաղկեայ պտուռնան կարել տուաւ: Եղբայրները, երբ նկատեցին, որ հայրը Յովսէփին իրանցից աւելի է սիրում, սկսեցին նախանձել:

Յովսէփը մի անգամ երազ տեսաւ ու պատմեց եղբայրներին: Նա ասում էր. «Մենք դաշտում խուրձ էինք կապում. իմ կապած խուրձերը ուղիղ կանգնեցին, իսկ ձերը խեղճ երկրպագութիւն էին տալիս»: Եղբայրները պատասխանեցին. «Միթէ կամենում ես թագաւոր լինել մեզ վրայ: Այս բանի համար եղբայրները աւելի սկսեցին ատել Յովսէփին: Նա մի ուրիշ երազ ևս տեսաւ ու նմանապէս պատմեց եղբայրներին: «Ես տեսայ երազումս, որ արևը, լուսինը և տասն ու մի աստղեր ինձ երկրպագութիւն էին տալիս»: Երբ՛այս բանը նրա հայրն իմացաւ, բարկացաւ և ասաց. «Այդ ինչ երազ է, միթէ ես, մայրդ, եղբայրներդ պէտք է քեզ երկրպագութիւն տանք»: Եղբայրների ատելութիւնն աւելի զօրացաւ:

Է. Մի անգամ Յովսէփի եղբայրները Միւքէմ գնացին՝ խաշներն արածացնելու: Յակովբն ասաց Յովսէփին. «Գնան եղբայրներիդ մօտ և խնայիր»

Թէ ինչպէս է նրանց առողջութիւնը, ինչպէս են ոչխարները և ինձ համբաւ բեր»։ Յովսէփը դնաց։ Եղբայրները հեռուից տեսան նրան, սկսեցին փափազ ու ասել. «Ահա երազատեալ գալիս է, եկէք սպանենք նրան, ձգենք մի փոսի մէջ և ասենք մեր հօրը, թէ շար գազանները պատառել են նրան, տեսնենք ինչ կլինին նրա երազները»։ Մեծ եղբայր Ռուբէնն ասաց. «Մի սպանէք, այլ ձգեցէք այս անաղատի փոսերից մինի մէջ»։ Նրա միտքն այն էր, որ Յովսէփին ծածուկ աղատէ և հօրը տանէ։ Երբ երազատեալ եղբայրների մօտ եկաւ. հանեցին նրա ծաղկեայ պատմուճանը՝ ձգեցին մի անջուր փոսի մէջ և հացի նստեցին։

Այդ միջոցին մի խումբ իամայէյացի վաճառականներ գալիս էին իրանց ուղտերով — խունկ, ստաշխն և ուետին էին տանում եգիպտոս։ Յուզան խօսեց եղբայրների հետ ու ասաց. «Մեզ ինչ շահ սրա սպանելուց. եկէք ծախենք իամայէյացի վաճառականներին»։ Այս մտքին ամենքն էլ հաւանեցան — Յովսէփին գուրս հանեցին փոսից և քան դահեկանով ծախեցին։ Ռուբէնն այդտեղ չէր։ Երբ փոսի մօտ եկաւ ու Յովսէփին այնտեղ չգտաւ, պատառեց շորերը, եկաւ եղբայրների մօտ և ասաց. «Պատանին փոսի մէջ չէ»։

Ենոյ եղբայրները մի ուր մտրթեցին, Յովսէփի շորերը արիւնի մէջ թաթախեցին ու հօրն

ուղարկեցին ասելով. «Այս միայն գտանք, տես, սա է քո որդու պատմուճանը թէ ոչ»։ Հայրն իսկոյն ճանաչեց և ասաց. «Սա իմ որդու պատմուճանն է, շար գազանը պատառել է նրան, շար գազանը յախշաակել է նրան»։

Յակովբը պատառեց իւր շորերը, սև հագաւ ու երկար ժամանակ սուգ էր անում։ Բայր ոչ գիրը գալիս էին հօրը մխիթարելու, բայց նա չէր կարողանում մխիթարուիլ ու ասում էր. «Այս ցաւովն էլ պէտք է դերեզման իջնեմ իմ որդու մօտ»։

23. ՅՈՎՍԷՓԸ ՊԵՏԱՓՐԷՍԻ ՏԱՆԸ

Վաճառականները Յովսէփին եգիպտոս տարան և վաճառեցին Փարսունի դահճապետ Պետափրէսի վրայ։ Աստուած Յովսէփի հետն էր — ինչ որ անում էր, լաջողում էր նրան, այնպէս որ շուտով Պետափրէսի սիրելին դարձաւ։ Նա իւր տան կառավարութիւնը նրան յանձնեց։ Աստուած օրհնեց եգիպտացու տունը Յովսէփի պատճառով։

Մի քանի ժամանակից ետոյ Յովսէփի և Պետափրէսի կնոջ մէջ անհամաձայնութիւն պատահեց. կինը զանդատուեց մարդուն երբայցի ծառայից և նա էլ հրամայեց նրան բանտ նրստացնել։

24. ՅՈՎՍԷՓԻ ԲԱՐՁՐԱՆՍԻՐ

Աստուած Յովսէփին պաշտպանում էր — բանտապետին այնպիսի միտք տուաւ, որ նրան սիրում էր: Մա բոլոր յանցաւորներին և բանաւր Յովսէփին էր յանձնել: Յովսէփն էր այնտեղ ամենայն բան կարգադրողը:

Մի քանի ժամանակից ետոյ թագաւորի տակառապետը և մատակարարը յանցանք գործեցին իրանց տիրոջ դէմ: Թագաւորը երկուսի վրայ ևս բարկացաւ և հրամայեց բանտն ուղարկել: Մի գիշեր երկուան էլ երազ տեսան: Հետեւալ առաւօտ Յովսէփը նրանց մօտ եկաւ, շատ տխուր տեսաւ նրանց ու հարցրեց. «Ի՞նչ է ձեր տխրութեան պատճառը»: Նրանք պատասխանեցին. «Երազ ենք տեսել, ոչ ոք չկայ, որ մեկնել կարողանայ»: Յովսէփն ասաց. «Երազի մեկնութիւնն Աստու գործն է, բայց և այնպէս պատմեցէք ինձ»:

Տակառապետը առաջինն սկսեց պատմել երազը. «Ես տեսայ երազումս մի որթ. նրա վրայ երեք հասած ազկոյզ կար. Փարաւոնի բաժակը ձեռիս էր. սղկոյզի հատիկները ճմլում էի բաժակիս մէջ և Փարաւոնին էի տալիս»: Յովսէփը պատասխանեց. «Քո երազի մեկնութիւնն այս է — երեք ողկոյզները երեք օր է նշանակում, որից ետոյ թագաւորը քեզ կ'յանձնէ քո

պաշտօնը: Երբ քո գործը յաջող անցնի, շնորհաւորումս ինձ — միջնորդիր թագաւորին, որ ինձ բանտից ազատեն. ես յանցանք չունիմ, ինձ դողացան. եզիպտոս բերին, այստեղ էլ ոչինչ յանցանք չեմ գործել. ի դուր տեղը բանտ են ձգել ինձ»:

Մատակարարը երբ տեսաւ, որ Յովսէփն իւր ընկերոջ երազին լաւ մեկնութիւն տուաւ, սկսաւ ինքն էլ պատմել. «Ես տեսայ երազումս երեք խան գլխիս դրած. վերին խանի մէջ հացադործի պատրաստած՝ թագաւորի սիրած ամեն տեսակ կերակուրներն էին. այս վերին խանի կերակուրներից գալիս և ուտում էին թռչունները»: Քո երազի մեկնութիւնն էլ այս է — երեք խանը երեք օր է նշանակում. երեք օրից ետոյ Փարաւոնը գլուխդ կտրել կտայ. մարմինդ փայտից կկախեն. թռչունները կգան և կուտեն քեզ»:

Իսկ երեք օր այդ բանից ետոյ թագաւորի ծննդեան տօնն էր. մեծ խնճոյք պատրաստել տուաւ ծառաների համար: Թագաւորն ուրախութեան մէջ յիշեց տակառապետին և մատակարարին և — առաջինին իւր պաշտօնը շնորհեց, իսկ երկրորդին՝ փայտից կախել տուաւ: Տակառապետը չյիշեց, մոռացաւ Յովսէփին:

Զ. Երկու տարուց ետոյ Փարաւոնը մի երազ տեսաւ, որպէս թէ ինքը կանգնած է նեղոս գե-

տի ամուսն, որտեղից դուրս եկան եօթը գեղեցիկ և գեր երինջ ու սկսեցին դաշտի վրայ արածել: Սրանից ետոյ տեսաւ եօթն ուրիշ տղեղ և լղար երինջ, որոնք դուրս եկան և կուլ տուին այն եօթը գեղեցիկ ու գեր երինջներին: Փարաւոնը զարթեց ու նորից քնեց:

Երկրորդ տնգամ երազ տեսաւ, որպէս թէ մի փնջից եօթը գեղեցիկ ու ընտիր հասկ դուրս եկաւ: Ետոյ տեսաւ եօթն ուրիշ՝ ժանգոտած և լղար հասկ դուրս եկան ու նախկին եօթն գեղեցիկ և ընտիր հասկերին կուլ տուին: Փարաւոնը զարթեց, շփոթուեց, կանչել տուաւ Եգիպտոսի երազահաններին և պատմեց իւր տեսած երազները, բայց ոչ ոք չկարողացաւ մեկնել:

Այն ժամանակ թագաւորի տակաւագետն ասաց. «Այսօր յիշեցի իմ յանցանքը երբ թագաւորն ինձ և մատակարարին բանտարկել տուաւ, գիշերը երկուսս էլ երազ տեսանք: Մեզ մօտ մի երբայեցի տղայ եկաւ. մեր երազները մեկնեց և ինչպէս մեկնեց, այնպէս էլ կատարուեց ես նորից իմ պաշտօնն ստացայ, իսկ մատակարարը փայտից կախուեց»:

Թագաւորը կանչել տուաւ Յովսէփին: Բանտից դուրս բերին. նոր շորեր հագցրին և Փարաւոնին ներկայացրին: Թագաւորն ասաց. «Ես երազ եմ տեսել. ոչ ոք չէ կարողանում մեկնել. ինձ պատմեցի եթէ ուր երաստ լսես, կարող

ես մեկնել»: Յովսէփը պատասխանեց. «Տէր արքայ, ինքս ոչինչ չեմ կարող անել, այդ Աստծու գործն է»:

Փարաւոնը պատմեց Յովսէփին իւր երազները: Յովսէփը պատասխանեց. «Երկու երազն էլ միևնոյն նշանակութիւնն ունին: Եօթ տարի Եգիպտոսում առատութիւն կլինի, դրանից ետոյ կգան եօթն սովի տարիները: Առատութեան տարիները կանցնեն, սովի տարիներում մարդիկ կկերակրուեն առատութեան տարիների բերքերով: Ինչ վերաբերում է նրան, որ թագաւորը միևնոյնը երկրորդ անգամն է տեսել, նշանակում է որ այդ բանն անշուշտ կկատարուի և շուտով: Ուրեմն թագաւոր, պէտք է մի խելօք մարդ գտնես և Եգիպտոսի կառավարիչ նշանակես, որպէս զի առատութեան եօթ տարում կերակրի պաշար հաւաքէ եօթն սովի տարուայ համար և երկիրն ազատէ»:

Այս բանին թէ թագաւորը և թէ նրա ծառայողները շատ հաւանեցան: Ետոյ Փարաւոնն ասաց Յովսէփին. «Էլ ո՞վ պէտք է լինի քեզին խելօքը և իմաստունը. ամբողջ Եգիպտոսը քեզ եմ յահճնում—իմ բոլոր հպատակները քեզ կլսեն միայն ես քեզինց մեծ կլիշուին»:

Սրանից ետոյ Փարաւորը Յովսէփին իւր կարքի մէջ նստացնել տուաւ, մտնետիկների սեռանով օտրձրածայն հոստարակես ասեոով:

«Ժունկ չորեցէք»: Քուրմերի աղջիկներից մէկի հետ էլ ամուսնացրեց: Յովսէփն երկու որդի ունեցաւ, մինի անունը Եփրեմ, իսկ միւսինը՝ Մանասէ զրաւ:

Յովսէփն երեսուն տարեկան էր: Լիութեան եօթը տարիներում երկիրը լցուեց ամեն տեսակ բարիքներով: Յովսէփը ժողովել տուաւ եօթն տարուայ բերքերը ամբողջ երկրի մէջ և նշանակեց մարզիկ, որոնք հսկում և ժողովում էին ցորենը Փարաւոնի շտեմարանների մէջ: Ժողոված ցորենը նման էր ծովի աւազին:

Անցան լիութեան տարիները և եկան սովի եօթը տարիները, ամբողջ երկրի մէջ սով ընկաւ: Ժողովուրդն աղաղակում և հաց էր խնդրում թագաւորից: Փարաւոնը պատասխանեց եգիպտացիներին: «Գնացէք Յովսէփի մօտ և ինչ որ ձեզ կասէ, արէք»: Յովսէփն իսկոյն բաց անել տուաւ շտեմարանների բերաններն ամեն տեղ և ցորեն էր ծախում եգիպտացիներին: Հեռաւոր երկրներից ևս եգիպտոս էին գալիս ցորեն գնելու, որովհետև ամեն տեղ էլ սով էր:

25. ՅՈՎՍԷՓԻ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ ԴԱԼԻՍ ԵՆՔԵԳԻՊՏՈՍ

«. Քանանացուց երկրում ևս սով էր ընկել: Երբ Յակովբը լսեց, որ եգիպտոսում ցորեն կայ, կանչեց իւր որդւոցը և ասաց. «Գնացէք եգիպ-

տոս ցորեն գնելու, որ սովից չմեռնենք»: Յովսէփի տասն եղբայրները եգիպտոս գնացին ցորեն գնելու: Յակովբը Բենիամինին շարձակեց միւսների հետ, որովհետև վախենում էր, թէ մի գուցէ փորձանք պատահի նրան:

Յովսէփի եղբայրները եգիպտոս եկան: Նրանք Յովսէփին շնանաչեցին, երկրպագութիւն տուին և զուլխները քաշ՝ նրա առաջ կանգնած էին: Յովսէփն իսկոյն ճանաչեց և յիշեց իւր տեսած երազը: Նա իբրև օտարական ներկայացաւ, խիստ լեզուով խօսեց նրանց հետ և հարցրեց. «Ո՞րտեղից էք գալիս»: Նրանք պատասխանեցին. «Քանանացուց երկրից, որ ցորեն գնենք»: Յովսէփն ասաց. «Դուք լրտեսներ էք, եկել էք իմանալու, թէ մեր երկիրն ինչ վիճակի մէջ է»: Նրանք ասացին. «Ոչ, տէր, քո ծառաները եկել են ցորեն գնելու. լրտեսներ չենք. մենք տասն երկու եղբայր ենք, մի հօր որդի. կրտսեր եղբայրներս տանն է՝ հօր մօտ, իսկ միւսը՝ այլ ևս չկայ»: Յովսէփը կրկնեց. «Դուք լրտեսներ էք» և երեք օր բանտարկեց նրանց:

Երբորդ օրը Յովսէփն ասաց նրանց. «Ձեզնից մէկը պէտք է բանտում կապուած մնայ, իսկ դուք ձեր գնած ցորենը տուն տարէք, որ սովը չնեղացնէ. վերադարձին ձեր կրտսեր եղբօրն ինձ մօտ բերէք, այն ժամանակ ևս կհաւատամ ձեզ»: Եղբայրներն սկսեցին միմեանց

նայել և տեսել. «Այս բոլորը որ մեր գլխին գալիս է, Յովսէփի պատճառովն է:

Նրանք այնպէս էին կարծում, թէ Յովսէփն իրանց խոստովանութիւնը չէ հասկանում, որովհետեւ թարգմանի բերանով էր խօսում: Յովսէփն երեսը շուռ տուաւ և սկսեց լսել: Եւոյ շուռ եկաւ. նրանց աչքի առաջ Զմաւոնին կապել տուաւ. հրամայեց տոպրակները ցորենով լցնել ու իւրաքանչիւրի ցորենի գինն էլ պարկի մէջ դնել: Ամեն բան նրա հրամանի համաձայն կատարուեցաւ:

Բ. Եղբայրները ցորենը բեռնեցին էշերին և սկսեցին հեռանալ Եգիպտոսից: Ճանապարհին նրանցից մէկը բաց արաւ պարկի բերանն իշին կերակուր տալու և տեսաւ իւր ցորենի գինը պարկի մէջն է դրած: Իսկոյն իմաց տուաւ եղբայրներին ու ասաց, «Իմ ցորենի փողը պարկի մէջն է դրած»: Երկիւղից ամենքը գարհուրեցան ու ասում էին իրար. «Այս ինչ փորձանք է, որ Աստուած մեր գլխին բերում է»:

Երբ տուն հասան՝ պատմեցին այս անցքը իրանց հօրը:

Երբ պարկերի ցորենները թափում էին, նրանցից իւրաքանչիւրը ցորենի գինը իւր տոպրակի մէջ դտաւ. ամենքն էլ զարհուրանքի մէջն էին Յակովբի հետ: Հայրն ասաց, «Ի՞նչ ինձ ան-

որդի արիք. Յովսէփը և Զմաւոնը չկան այլ ևս. հիմայ էլ Բենիամինին էք ոսգում տանել — բոլոր անբախտութիւնն իմ գլխին է գալիս»:

Յակովբը պատասխանեց, «Իմ որդուն չեմ թող տայ, որ ձեզ հետ Եգիպտոս գնայ. նրա եղբայրը չկայ, նա միայն է մնացել Հոպթէլից. եթէ ճանապարհին մի փտանգ պատահի, ծերութեանս օրերում անմխիթար գերեզման կիջեցնէք ինձ»:

4. Սովը սաստկանում էր Քանանացւոց երկրում: Երբ բերած ցորենն սպառուեց, Յակովբն ասաց իւր որդւոց, «Էլի գնացէք այն երկիրն ու կերակուր գնեցէք»: Յուզան պատասխանեց, «Այն երկրի իշխանը մեզ ասաց, եթէ ձեր եղբօրը հետներդ չէք բերի, իմ երեսը չտեսնէք. թոյլ տո՛ւր Բենիամինին, որ նա էլ մեզ հետ գայ: Ինձանից պահանջիր, եթէ նրան մի բան պատահի»:

Յակովբը պատասխանեց, «Ուրեմն այնպէս արէք, ինչպէս ուզում էք—վեր առէք հետներդ մեր երկրի ընտիր բերքերից և իշխանին ընծայ տարէք: 2 մոռանաք ձեր պարկերում գտնուած փողը ետ տանել, ուրիշ փող ևս առէք հետներդ: Եղբայրները վեր առան ընծաները, փողը և Բենիամինի հետ ճանապարհ ընկան դէպի Եգիպտոս:

բ. Երբ Յովսէփին իւր եղբայրներին և Բենիամին տեսաւ, ասաց հազարապետին. «Տուն տար այս մարդկանց և հացի պատրաստութիւն տես, սրանք ինձ մօտ պէտք է ճաշեն: Այն մարդը Յովսէփի տունը տարաւ նրանց:

Երբ Յովսէփը տուն եկաւ, եղբայրներն ընծաներն առան և երեսների վրայ ընկան: Նա սիրով յղջունեց և ասաց. «Ի՞նչպէս է ձեր ծերունի հայրը, որի մասին ինձ առաջին անգամ պատմեցիք»: Նրանք պատասխանեցին. «Մեր հայրը — քո ծառան կենդանի է դեռ և առողջ» ու գլուխ տուին: Յովսէփը նայեց, տեսաւ Բենիամինին և ասաց. «Պարծեմ սա՛ պէտք է լինի ձեր կրտսեր եղբայրը, որի մասին ինձ պատմեցիք»: Յովսէփը հեռացաւ իւր սենեակն ու սկսեց լաց լինել: Ետոյ երեսը լուաց. սիրտը պնդացրեց. դուրս եկաւ և պատուիրեց, որ հաց բերեն: Ամեն մէկի համար առանձին-առանձին ճաշ բերին — Յովսէփին առանձին, եղբայրներին առանձին-առանձին, նոյնպէս և այնտեղ եղող եզիպտացիներին: Եզիպտացիք իսրայէլացիների հետ չճաշեցին, որովհետև նրանց պիղծ էին համարում:

Յովսէփի եղբայրներին իրանց հասակի համաձայն նստացրին — առաջ մեծերին, ետոյ կարգով փոքրերին և սկսեցին կերակուր բաժանել: Բենեամինի բաժինը հինգ անգամ աւելի էր լըց-

րած՝ քան թէ միւսներինը: Այս բանի վրայ եղբայրները շատ զարմացան:

26. ՅՈՎՍԷՓԸ ՅԱՅՏՆԻՈՒՄ Է ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԻՆ

ա. Յովսէփը հրամայեց հազարապետին և ասաց. «Իրանց պարկերը լցնել տուր ցորենով և իւրաքանչիւրի փողն իրա պարկի մէջ դիր, իսկ իմ սկիհը՝ կրտսեր եղբօր պարկի մէջ»: Հազարապետը կատարեց Յովսէփի հրամանը: Հետեւալ օրն եղբայրները ճանապարհ ընկան դէպի տուն: Դեռ քաղաքից նոր էին դուրս եկել, որ Յովսէփն իւր հազարապետին կանչեց ու ասաց. «Չտապիր, հասիր այն մարդկանցն և ասա, ինչո՞ւ համար դուք բարութեան փոխարէն շարութիւն արիք. ինչո՞ւ իմ տիրոջ սկիհը դողացաք»:

Հազարապետը հասաւ նրանց և այսպէս էլ ասաց. եղբայրները պատասխանեցին և ասացին. «Աստուած մի՛ արասցէ, որ մենք այդպիսի բան արած լինենք: Ում մօտ սկիհը դտնէք, թող նա մեռնի, իսկ միւսները, քո տիրոջ ծառաները լինեն»: Նա պատասխանեց. «Ո՛չ, ում մօտ սկիհը դտնուի, թող նա լինի իմ ծառան, իսկ միւսները ազատ էք»:

Չտապով վեր բերին պարկերը: Հազարապետը նայեց՝ մեծից մինչև փոքրն ու վերջը Բենիամինի պարկի մէջ դտաւ սկիհը: Եղբայր-

ները սկսեցին իրանց շորերը պատառել. ամեն մէկն իւր էշը բեռնեց ու նորից վերադարձան քաղաք:

Բ. Յուդան իւր եղբայրների հետ դարձաւ Յովսէփի տուն: Յովսէփն աւաց. «Այդ ինչ արիք»: Յուդան պատասխանեց. «Ինչ պատասխանեմք կամ ինչպէս արդարանանք. ասն այստեղ ենք ամենքս և նա, որի մօտ սկիհը գտնուեց — մենք քո ծառաներն ենք»:

Իսկ Յովսէփը պատասխանեց. «Այդպիսի բան ես չեմ անիլ, որի մօտ սկիհը գտնուել է, նա միայն կրնի իմ ծառան, իսկ միւսներն ազատ են»:

Այն ժամանակ Յուդան մօտեցաւ նրան և ասաց. «Տէր, թոյլ տուր ծառայիդ քո առաջ մի խօսք ասելու: Մենք առաջ քեզ ասացինք, որ տանը ծերունի հայր և կրտսեր եղբայր ունինք և թէ մեր հայրը նրան շատ է սիրում: Ինչ մեզ պատասխանեցիր, եթէ ձեր կրտսեր եղբօրն ինձ չբերէք, իմ երեսը շտեմնէք: Մենք մեր հօրը հարցրինք և կամենում էինք մեր կրտսեր եղբօրը քեզ մօտ բերել: Նա ասաց մեզ. գիտէք որ Հոսթէլը երկու սրգի ծնաւ. մինից զրկուեցի, հիմա էլ սրան էք ուզում տանել. եթէ ճանապարհին մի անբախտութիւն պատահի, այն ժամանակ ինձ տրտմութիւնով գերեզման կիջեցնէք: Ես՝ քո ծառան երաշխաւոր եղայ հօրս: Իրա համար էլ

ինձ ընդունիր մանկան փոխարէն որպէս ծառայ, իսկ նա թող եղբայրների հետ հօր տուն դառնայ. ինչպէս տեսնեմ ես այն սրտնեղութիւնը, որ ծերունի հայրս պիտի կրէ, երբ Բենիամինին մեզ մօտ չտեսնի»:

Յովսէփն էլ երկար չկարողացաւ իրան պահել, հրամայեց բոլոր եզիպտացիներին դուրս գնալ և սկսեց բարձր ձայնով լաց լինել: Վերջապէս ասաց եղբայրներին. «Ես Յովսէփն եմ»: Եղբայրները վախից չգիտէին, թէ ինչ պատասխանեն նրան, իսկ Յովսէփը շարունակեց. «Մօտ եկէք, ես Յովսէփն եմ՝ ձեր եղբայրը, որին եզիպտոս վաճառեցիք. մի վախէք. տուն շտապեցէք և ասացէք հօրս, որ Աստուած ինձ ամբողջ եզիպտոսի տէր է դարձրել, արի շուտով ինձ մօտ: Նա Գեսեմ երկրում կրնակի և ինձ մօտիկ կրնի. այնտեղ կրնակեն իւր որդիքը և թոռները, ինչ որ ունի, թող բոլորն էլ հետը բերի: Պատմեցէք հօրս ինչ որ տեսաք»:

Նա ընկաւ Բենիամինի վզովն ու լաց եղաւ: Բենիամինն էլ նրա վզովն ընկաւ ու լաց եղաւ: Յովսէփը համբուրեց բոլոր եղբայրներին և շարունակ լաց էր լինում: Սրանից ետոյ եղբայրներն սկսեցին նրա հետ խօսել:

4. Երբ այս ձայնը Փարաւոնին հասաւ, թէ Յովսէփի եղբայրներն եկել են, շատ ուրախացաւ:

նա Յովսէփի բերանով յայանեց եղբայրներին, որ էջերը բառնան. քանանացոց երկիրն շտապեն և հօրը եղիպտոս բերեն — նա խոստացաւ նրանց շատ բարութիւններ անել:

Յովսէփը կառքեր տուաւ, հոնանադէս ճանապարհի պաշար: Բացի դրանից հօր համար տասն էջն ուղարկեց՝ բարձած եղիպտոսի բարիքներով, այլև տասն ջորի ցորենով և հացով բարձած:

Նրանք հեռացան եղիպտոսից, եկան քանանացոց երկիրը և պատմեցին հօրն այս բոլորը: Յակովբը զարմացաւ այս բանի վրայ և շէր հաւատաւ: Այնուհետև պատմեցին եղբայրներն ինչ որ իրանց գլխովն անցել էր: Երբ Յակովբը կորած որդու ուղարկած կառքերը տեսաւ, սթափեցաւ և ասաց. «Մի՞թէ իմ որդի Յովսէփը կենդանի է, շտապեմ նրան տեսնել քանի որ չեմ մեռեր»:

27. ՅԱԿՈՎԲԸ ԵՂԲՅՈՍԲՈՍԻ

... Յակովբը չոեց ղէպի եղիպտոս իւր բոլոր ստացուածով: Երբ Բերտարէ հասաւ, Աստուած ասաց նրան տեսիլքում. «Ես քո հօր ամենակարող Աստուածն եմ, մի վախեցիր. գնա եղիպտոստայնտեղ քեզ մեծ ազգ կդարձնեմ. ես քեզ հետ եմ դալիս»:

Այս խօսքերից ետոյ Յակովբը հեռացաւ Բերտարէից: Յակովբը վախժուեւ և վեց հօգուով եղիպտոս տեղափոխուեց:

Յակովբը Յուդային առաջուց Յովսէփի մօտ ուղարկեց, որպէսզի իր գալուստը յայանէ նրան: Յովսէփն այս լուրն առնելուն պէս՝ իսկոյն լծե տուաւ կառքն և եկաւ հօրն ընդունելու: Երբ Յովսէփը հօրը տեսաւ, վզովն ընկաւ ու երկար ժամանակ լաց էր լինում: Յակովբն ասաց. «Հիմա հանդիստ կմեռնեմ՝ քեզ տեսնելուց ետոյ» Այն ժամանակ Յովսէփը խօսքը դարձրեց գէպի իւր հայրն ու եղբայրներն և ասաց. «Ես շտապում եմ Փարաւոնին իմաց տալու ձեր գալուստը»:

Բ. Յովսէփին եկաւ Փարաւոնի մօտ և ասաց. «Իմ հայրը և իմ եղբայրներն եկել են Քանանացոց երկրից ու Դեսեմ երկրումն են»:

Փարաւոնն ասաց Յովսէփին. «Ընտրի՛ր քո հօր և եղբայրների համար իրքի բնակութեան տեղ իմ երկրի ամենալաւ տեղը — բնակեցրու նրանց Դեսեմում: Եթէ քո եղբայրների մէջ քաջ և զօրաւոր մարդիկ կան, նշանակիր խաչներիս վրայ վերակալու»:

Յովսէփը կանչեց հօրն և ներկայացրեց թագաւորին: Փարաւոնը հարցրեց Յակովբին. «Քանի տարեկան ես»: Յակովբը պատասխանեց. «Իմ

սրանդիստութեան տարիները հարիւր և երեսուն են»: Յակովբն օրհնեց Փարաւոնին և հեռացաւ:

Յովսէփը հօրն ու եղբայրներին բնակեցրեց Եգիպտոսի ամենապտղաւէտ մասնում հողս էր տանում ամենի համար:

4. Այսպէս Յակովբի սերունդը բնակուեց Պեսեմ երկրում: Յակովբը Եգիպտոսում տասն և եօթն տարի ապրեց: Երբ մահուան օրը մօտեցաւ, կանչեց Յովսէփին և ասաց. «Եթէ ինձ սիրում ես, մի թաղիր Եգիպտոսում. դուրս տար ինձ այս երկրից և պապերիս զերեզմանի մէջ թաղել տուր»: Յովսէփը պատասխանեց. «Այնպէս կանեմ, ինչպէս քո կամքն է»:

Սրանից ետոյ նորից իմաց տուին Յովսէփին, որ հայրը հիւանդ է: Յովսէփն իսկոյն վեր առաւ իւր երկու որդւոց՝ Եփրեմին և Մանասէին ու գնաց հօր մօտ: Յակովբն երբ իմացաւ, որ Յովսէփը գալիս է, տեղից վեր կացաւ. նստեց անկողնի մէջ և ասաց Յովսէփին. «Քո երկու որդիքն ես՝ Եփրեմն ու Մանասէն իմն են, ինչպէս Ռուբէնն ու Ըմաւոնը»: Նա որդեգրեց նրանց. ետոյ ձեռները Յովսէփի երկու որդւոց գլխներին գնելով՝ օրհնեց և ասաց. «Իմ հայրերի Աստուածը թող օրհնէ այս մանուկներին, որպէսզի սրանք աճեն և բազմանան երկրիս վրայ»:

Ետոյ Յովսէփի հետ խօսեց ու ասաց. «Ահա

ես մեռնում եմ, Աստուած ձեզ հետ կլինի ու կրկին ձեր հայրերի երկիրը կգարձնէ»:

Այնուհետեւ Յակովբը կանչեց իւր բոլոր որդւոցն, օրհնեց իւրաքանչիւրին և ասաց. «Ինձ թաղեցէք Քանանացւոց երկրում, կրկին այրի մէջ»: Երբ իւր պատուէրը վերջացրեց, խփեց աչքերը և բաժանուեց ամենից: Յովսէփն ընկաւ հօր վրայ, լաց էր լինում և համբուրում էր նրան: Եգիպտացիները սգում էին Յակովբի մահը եօթանասուն օր:

Երբ սղոյ օրերն անցան, Յովսէփը խօսեց Փարաւոնի հետ. «Իմ հայրն ինձ խնդրել է, որ նրան քանանացւոց երկրում թաղեմ. ես գնում եմ. հօրս թաղելուց ետոյ՝ կվերադառնամ»: Փարաւոնն ասաց. «Գնա՛ և թաղիր քո հօրը, ինչպէս որ խոստացել ես»:

Այսպէս Յովսէփը ճանապարհ ընկաւ զէպի Քանան: Փարաւոնի, իւր եղբայրների ու հօր ծառաներն ուղեկցում էին նրան: Դիակը տարան քանանացւոց երկիրը և թաղեցին Մամբրէի մօտ՝ կրկին այրի մէջ: Սրանից ետոյ ամենքն էլ Եգիպտոսս վերադարձան:

28. ՅՈՎՍԷՓԻ ՄԱԸԸ

3. Յակովբի մահուանից ետոյ Յովսէփի եղբայրները վախենում էին իրանց եզրօրից— նրանք ասում էին. «Յովսէփը մեր զէմ ոխ կու-

նենայ: Սրա համար եկան Յովսէփի մօտ և ասացին. «Ներիր մեր յանցանքներն, որ մենք գործել ենք քո դէմ»: Այս բանի վրայ Յովսէփը դառնացաւ և սկսեց լաց լինել: Նա ասաց. «Մի վախենաք. դուք իմ մասին չարութիւն մտածեցիք, իսկ Աստուած՝ բարի: Մի վախենաք, ես ձեզ էլ և ձեր որդւոցն էլ կկերակրեմ»:

Բ. Երբ Յովսէփը հարիւր և տասն տարեկան դարձաւ, ասաց եղբայրներին. «Ահա ես մեռնում եմ, Աստուած ձեզ պէտք է այցելութիւն անէ. նա ձեզ այս երկրից կհանէ և կտանէ Քանանացւոց աշխարհը որ Աստուած Աբրահամին, Իսահակին և Յակովբին երդուեց տալու: Երբ դուք կտեղափոխուէք, շնորհաբար իմ ոսկորներն էլ ձեզ հետ տանելու»:

Այսպէս մեռաւ Յովսէփը: Նրան գմուսեցին և թաղեցին Եգիպտոսում:

Գ. ԻՍՐԱԵԼԱՅԻՈՅ ԱԶԿԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Մ Ո Վ Ս Է Ս

29. ԻՍՐԱԵԼԻ ՆԵՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ԵՎ ԻՊՏՈՍՈՒՄ

Յովսէփը մեռել էր: Մեռել էին նրա բոլոր եղբայրները. անցել էր 430 տարի, բայց նրանց ժառանգներն այնքան բազմացել էին, որ երկիրը

չցուել էր: Այդ ժամանակ Եգիպտոսում նոր Փարաոն էր իշխում, որը Յովսէփին մոռացել էր. նա ասաց եգիպտացիներին. «Իսրայէլացիները չափից դուրս բազմացել են. նրանք վտանգաւոր են մեզ համար. եթէ մի պատերազմ պատահի, կարող են թշնամու հետ միանալ ու մեր դէմ պատերազմել, ուստի պէտք է նրանց ոչնչացնել»:

Սրա համար թագաւորը վերակացունելը նշանակեց, որ չարչարեն նրանց: Եգիպտացիներն անգութ կերպով էին ստիպում իսրայէլացիներին աշխատելու. նրանց կեանքը դառնացնում էին ամեն տեսակ ծանր աշխատանքներով՝ թէ աղիւսի գործարաններում և թէ դաշտում— Փարաոնի համար ամուր քաղաքներ և շտեմարաններ պէտք է շինէին: Բայց որքան եգիպտացիները ճնշում էին իսրայէլացիներին, այնքան սրանք աճում և բազմանում էին: Փարաոնը տեսաւ, որ այս միջոցով իւր նպատակին չէ հասնում, հրամայեց, որ եբրայեցւոց նորածին արու զաւակները ջուրը ձգեն, իսկ աղջկանց խնայեն:

30. ՄՈՎՍԷՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱԶՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ղևիի ցեղից մէկը՝ Ղևի անունով մի մարդու աղջկայ հետ ամուսնացաւ և նրանից մի գեղեցիկ արու զաւակ ունեցաւ: Մայրը երեք ամիս ծածուկ էր պահում: Երբ այլ ևս անկարող եղաւ թաք կացնել, եղեզնից մի զամբիւղ հիւսեց.

կայրածիւթով ծեփեց. տղային նրա մէջը դրաւ և նեղօսի եղեղնուտ ամբ թողեց: Մանկան քոյրը հեռուից դիտում էր՝ տեսնելու թէ եղբօրն ինչ կ'պատահի:

Փարաւոնի աղջիկը նեղօսի ամեն իջաւ լուսցուելու: Նրա նաժիշտները գետի ափում շրջում էին: Թագաւորի աղջիկը հնուուից նկատեց դամբիւղը, աղախիններից մէկին ուղարկեց, որ բռնէ: Հրամանը կատարուեցաւ՝ դամբիւղն իրան բերին, բաց արեց ու տեսաւ, որ մէջը մի մանուկ լաց էր լինում: Թագաւորի դուստրը գթաշարժուեց և ասաց. «Սա երբայեցուց մանուկներից պիտի լինի»: Մանուկի քոյրը մօտեցաւ և ասաց Փարաւոնի աղջկան. «Արդեօք չես կամենայ մի երբայեցի մայր կանչեմ, որ մանկան կերակրէ»: Փարաւոնի աղջիկն ասաց. «Գնա և կանչիր»:

Աղջիկն շտապեց հարագատ մօրը կանչելու: Մայրն եկաւ: Փարաւոնի աղջիկն ասաց. «Աւայս մանուկը, մեծացրո՛ւ, ես քո վարձը կ'վճարեմ»: Մայրն առաւ մանկան և սնուցանում էր նրան: Երբ մեծացաւ, մայրը թագաւորի աղջկայ մօտ բերաւ: Իշխանուհին որդեգրեց նրան և Մովսէս անուանեց, որ նշանակում է «ջրից հանած»: Մովսէսն ուսաւ Եգիպտոսում այն բոլոր գիտութիւնները, որոնք յայտնի էին այն ժամանակ և դարձաւ մի իմաստուն մարդ:

31. ՄՈՎՍԷՍԻ ՓԱՒՈՒՍՏԸ

Երբ Մովսէսը չափահաս դարձաւ, գնաց իւր եղբայր իսրայէլացիներին մօտ նրանց շարչարանքները տեսնելու: Մի անգամ նա տեսաւ, որ մի եգիպտացի իրան եղբայր իսրայէլացիներից մէկին ծեծում էր. նայեց իւր շուրջը և երբ ոչ ոքի չտեսաւ, սպանեց եգիպտացուն և աւազի տակ թաղեց:

Միւս անգամ ևս դուրս գնաց: Այս անգամ տեսաւ, որ երկու իսրայէլացիներ ևն միմեանց հետ կռուում: Մովսէսը դարձաւ յանցաւորին ու ասաց. «Ի՞նչու ես քո ընկերին ծեծում»: Նա պատասխանեց. «Քեզ սով նշանակեց մեզ վրայ դատաւոր, չլինի ինձ էլ երեկուայ եգիպտացու նման ուղում ես սպանել: Մովսէսը զարհուրեց, երբ իմացաւ որ իւր արարածները յայտնի է: Այս բանը Փարաւոնի ականջին հասաւ: Նա կամենում էր Մովսէսին սպանել, իսկ Մովսէսը փախաւ Մադիամացուց երկիրը, որ Արաբիայումն է:

Մադիամու քուրմը եօթն աղջիկ ունէր. նրանք եկան ջրհորի մօտ. ջուր հանեցին ու լցրին նաւի մէջ՝ խաշները ջրելու համար: Ուրիշ հովիւներ ևս եկան և աղջիկներից խլեցին ջրի հերթը: Մովսէսը տեղից վեր կացաւ. օգնեց աղջկանց ջրհորից ջուր հանեց և խաշներին խմացրեց:

Երբ աղջիկները տուն դարձան, հայրը հարց-

րեց. «Ի՞նչու այսօր վաղ եկար»: նրանք պատասխանեցին. «Մի եզիպտացի մարդ պաշտպանեց մեզ հովիւների դէմ, ջուր հանեց և մեր ոչխարներին խմացրեց»: Յօրթորն ասաց. «Ո՞րպէս է այն մարդը, ինչու նրան հացի չկանչեցիր»: Մովսէսին տուն հրաւիրեցին: Յօրթորը յանձնեց սրան, որ իւր ոչխարներն արածացնէ և վերջը իւր Սեպտփրա աղջկայ հետ էլ ամուսնացրեց:

32. ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԱՆՁՈՒՄ Է ՄՈՎՍԵՍԻՆ

Մովսէսն արածացնում էր իւր աներ Յօրթորի խաչներն անապտում: Մի անգամ մօտեցաւ Քորեբ լեռանը և տեսաւ որ մի մօրենի վառում էր, բայց չէր այրում: Մովսէսը մօտեցաւ իմանալու, թէ ինչու մօրենին չէ այրում: Իսկայն թփի միջից ձայն եկաւ. «Մովսէս, Մովսէս»: Նա պատասխանեց. «Ի՞նչ է, Տէր»: Չայնը կրկնեց. «Հան կօշիկներդ, այդ տեղը, ուր դու կանգնած ես, սուրբ է»:

Չայնը շարունակեց. «Ես եմ Աբրահամի, Իսահակի և Յակովբի Աստուածը»: «Ես տեսայ իմ ժողովրդի նեղութիւններն եզիպտոսում. ես կամենում եմ նրան հանել այս երկրից և Քանան տանել, ուր մեզը և կաթն է բոլորում. ես կամենում եմ քեզ եզիպտոս ուղարկել Փարաոնի մօտ, որ իմ ժողովրդին ազատես»: Մովսէսն ասաց

Աստծուն. «Եթէ ես Իսրայէլացւոց մօտ գնամ և ասեմ, թէ ձեր հայրերի Աստուածը՝ Եհովան ինձ ուղարկեց, չեն հաւատայ: Աստուած ասաց. «Չեռիդ գաւազանը գետին ձգիր»: Նա էլ ձգեց և գաւազանն օձ դարձաւ. Մովսէսը փախեց և փախաւ: Աստուած ասաց. «Բռնիր օձին»: Նա բռնեց և օձն իսկոյն գաւազան դարձաւ: Աստուած շարունակեց. «Չեռդ ծոցդ դիր»: Իրաւ, բայց դուրս հանելիս՝ տեսաւ, որ բորոտուել է — սպիտակ, ինչպէս ձիւն: Աստուած ասաց իրան. «Չեռդ նորից ծոցդ դիր»: Նա էլ կատարեց և տեսաւ որ միւս ձեռի նման առողջ է: Աստուած ասաց. «Եթէ այս երկու նշաններին չեն հաւատայ, նեղօսից ջուր կառնես, կսրսկես գետնի վրայ — գետի ջուրն իսկոյն արիւն կդառնայ»:

Մովսէսն ասաց Աստծուն. «Տէր, ես ծանրալեզու եմ»: Աստուած ասաց. «Քո ճարտարախօս եղբայր Ահարոնը քեզ հետ կգայ, քո փոխարէն ժողովրդին իմ կամքը նա կյայտնէ»:

Այս բանից ետոյ Մովսէսը Յօրթորի մօտ գնաց և ասաց. «Արձակիր ինձ, ես եզիպտոս պիտի գնամ իմ եղբայրների մօտ: Յօրթորը պատասխանեց. «Քոն խաղաղութեամբ»: Մովսէսն անապատում հանդիպեց Ահարոնին և յայտնեց նրան Աստծու կամքը: Մովսէսը տեղեկացաւ, որ հին Փարաւոնն արդէն մեռել է: Երկու եղբայրները գիացին և Իսրայէլի ժողովրդեան ծերերին իմիա-

սին հաւարեցին: Ահարոնը յայտնեց նրանց Աստծու կամբը, իսկ Մովսէսը ցոյց տուաւ այն հրաշքները ժողովրդի առաջ: Երբ ծերերն իմացան, որ Աստուած իրանց նեղութիւնները լսել և ուզում է ազատել, սկսեցին աղօթել Աստծուն:

33. ԵԳԻՊՏՈՍԻՅ ԴՈՒՐՍ ԳԱԼՁ

Մովսէսն ու Ահարոնը գնացին Փարաւոնի մօտ և ասացին. «Իսրայէլի Աստուածն ասում է. «Արձակիր իմ ժողովրդին»: Փարաւոնը բարկացաւ և ասաց. «Այն ո՞ր Աստուածն է, որին ես պէտք է լսեմ և արձակեմ ժողովրդին, ես նրան չեմ ճանաչում»:

Փարաւոնն իսկոյն հրամայեց գործավարներին որ ժողովրդին աւելի խիստ աշխատեցնեն: Գործավարներն էլ գնացին և թագաւորի կամբը ժողովրդին յայտնեցին:

Իսրայէլի որդիները զանգատուեցին Մովսէսին, Ահարոնին և ասացին. «Աստուած ձեր դատաստանն անէ, դուք շարժեցիք թագաւորի բարկութիւնը»: Մովսէսն սկսեց աղօթել Աստծուն և ասել. «Տէր, ինչու ես քո ժողովրդին այդպէս չարչարում. այն օրից, երբ ես Փարաւոնի մօտ գնացի, ժողովրդի բեռն աւելի ծանրացաւ»: Աստուած ասաց Մովսէսին. «Այժմ դու կտեսես, թէ ես Փարաւոնին ինչ կանեմ»:

Սրանից ետոյ Աստուած մինը միւսի ետեից

ծանր պատիժներ ուղարկեց Եգիպտացիների համար գորտ, մուկն, կարկուտ, մորեխ... միայն Գեհեմ երկիրն աղատ մնաց: Այն ժամանակ եգիպտացիներն ասացին. «Աստուած սրանց հետն է»: Հէնց որ մի պատիժ գալիս էր, Փարաւոնն ասում էր Մովսէսին և Ահարոնին. «Ժողովրդին կարձակեմ», իսկ երբ պատիժն անցնում էր, նրա սիրտը կրկին քարանում էր:

Աստուած ասաց Մովսէսին. «Մի պատիժ էլ կուղարկեմ և Փարաւոնը կարձակէ ձեզ»: Ուղիղ կէս գիշերին Եգիպտոսի բոլոր անդրանիկները կ'մոռնեն, իսկ իսրայէլացիներից ոչ ոք չի մեռնի»:

Աստուած շարունակեց խօսել Մովսէսի հետ. «Յայտնիր իսրայէլի ժողովրդին, որ այս ամիսը նրանց համար առաջին ամիսը (նիսան) պիտի լինի. այս ամսի տասն և չորսին իւրաքանչիւր տան տէր պէտք է մի գառն ունենայ. երեկոյեան ժամանակ մորթէ, ամբողջապէս խորովէ և իւր բնտանիքի հետ ուտէ միեւնոյն գիշեր: Իրա հետ պէտք է ուտեն բազարջ հաց: Ընթրիքն այսպէս կուտեն—գօտին կապած. կօշիկները հագած. գաւազանը ձեռին: Միևնոյն գիշեր ես պիտի հարուածեմ Եգիպտոսի բոլոր անդրանիկներին, իսկ դուք անվնաս կհեռանաք: Այլ օրը չպիտի մոռնաք, այլ ամեն տարի կ'իշխէք՝ տիրոջ յիշատակի և ձեր յետագաների համար»: Այսպէս էլ արին իսրայէլացիները:

Այդ միևնույն գիշերն Աստուած հարուածեց Եգիպտոսի բոլոր անդրանիկներին — տուն չկար, ուր առդ չլինէր: Փարաւոնը կանչեց Մովսէսին, Ահարոնին և ասաց. «Չտապեցէք, հեռացէք իմ ժողովրդից: Այսպէս Եգիպտոսից դուրս կկան իսրայէլացիները՝ թուով վեց հարիւր հազար՝ չհաշուելով կանանց և երեխաներին: Իսրայէլացիները մնացին Եգիպտոսում չորս հարիւր երեսուն տարի: Մովսէսը տարաւ իւր հեռ Յովսէփի ոսկորներն ևս: Աստուած նրանց մի ամպէ սկանտուաւ՝ ցերեկը, իսկ մի կրակէ սիւն էլ՝ գիշերն առաջնորդելու համար:

34. ԿԱՐՄԻՐ ԾՈՎՆ ԱՆՅՆՆԵԼԸ

Փարաւոնին իմաց տուին, որ ժողովուրդն արդէն հեռացել է: Թագաւորի սիրար փոխուեց — նա ասաց. «Ինչու արձակեցի իսրայէլացիներին: Փարաւոնը վեր առաւ ժողովրդին, վեց հարիւր ընտիր պատերազմական կառք, հեծելազօր, ընկաւ իսրայէլի սրբոց ետեից և հասաւ նրանց Կարմիր ծովի մօտ:

Երբ իսրայէլացիները տեսան Եգիպտացիներին, խիստ վախեցան, սկսեցին դանգաաուել Աստծուն և ասել Մովսէսին. «Մի՞թէ Եգիպտոսում գերեզմաններ չկային, որ մեզ բերիր այստեղ թաղելու»: Մովսէսը պատասխանեց. «Մի վախենաք, դուք շուտով կտեսնէք, թէ Աստուած

ինչպէս է վրկելու ձեզ — նա ինքը պէտք է պատերազմէ ձեր փոխարէն:

Աստուած ասաց Մովսէսին. «Յայտնիր իսրայէլացիներին, որ յառաջ դնան, իսկ դու բարձրացրու թո գուռագանը և ձեռդ ծովի վրայ ձգիր»: Երբ Մովսէսը ձեռը ձգեց, ջուրն իսկոյն պատառուեց՝ երկու կողմից պատի նման կանգ առաւ. հողմ միջեց. յատակը չորացրեց և իսրայէլացիները ցամաքի վրայով անվտանգ միւս ափն անցան: Եգիպտացիները կտաքերով և երիւարներով հետեւեցին նրանց:

Աստուած ասաց Մովսէսին. «Զգիր ձեռդ ծովի վրայ, որ ջուրը միանայ և թափուի Եգիպտացիների վրայ»: Մովսէսը ձգեց ձեռը և ծովը միացաւ: Եգիպտացիներն սկսեցին փախչել, իսկ ջուրը ծածկեց Փարաւոնի գօրքը — ոչ մէկն էլ կենդանի չմնաց:

Ժողովուրդը վախենում էր Աստծուց և հաւատում էր նրա ծառայ Մովսէսին: Մովսէսը և իսրայէլի ժողովուրդն սկսեցին երգել և ասել. «Յրհնեցէք Աստծուն, նա փառաւոր գործ կատարեց Փարաւոնի հեծեալները ծովը ձգեց, Աստուած մեր օգնականն է և վրկիչը»:

35. ԻՍՐԱՅԷԼԱՅԻՆԵՐՆ ԱՆՅՆՈՒՄ ԵՆ ԱՆԱՊԱՏՈՎ

Մովսէսը շարունակեց ճանապարհը Կարմիր ծովից դէպի անապատ՝ երեք օր շարունակ: Վեր-

չապէս հասաւ Մեռա, որտեղի ջուրը դառն էր: ժողովուրդը գանգատուեց Մովսէսին և ասաց. «Ի՞նչ պէտք է խմենք»: Մովսէսն աղօթեց Աստուծուն: Աստուած Մովսէսին մի փայտ ցոյց տուաւ. փայտը ջուրը ձգեց և ջուրն իսկոյն քաղցրացաւ: Այգտեղից իսրայէլացիները շուեցին և եկան Մին անապատը: Իսրայէլի որդիքը կրկին անգամ գանգատուեցին Մովսէսին և Ահարոնին. «Երանի Աստուած մեզ եգիպտոսում մահ տար, այնտեղ կաթսաներով միս ունէինք և առատ հաց. դուք բերիք մեզ այս անապատ տեղը սովամահ անելու»: Աստուած ասաց Մովսէսին. «Ես երկնքից հաց կ'իջարեմ նրանց համար. ժողովուրդը թող ամեն օր դուրս գնայ և մի օրուայ պաշար ժողովէ, վեցերորդ օրը թող երկու անգամ աւելի ժողովէ»: Մովսէսն ու Ահարոնը յայտնեցին այս բանն իսրայէլացիներին և ասացին. «Երեկոյեան միս կ'ուեննար, իսկ առաւօտեան՝ առատ հաց»: Երեկոյեան գէմ եկան լորամարգիները և ծածկեցին ամբողջ բանակը, իսկ առաւօտեան գետինը պատած էր ցօղով: Յօղը հեռանում էր, գետնի վրայ մնում էր կլոր և սպիտակ՝ եղեամի նման մի բան: Իսրայէլացիները, երբ այս բանը տեսան, հարցնում էին իրար. «Այս ի՞նչ բան է»: Մովսէսն ասաց. «Սա Աստուծու ուղարկած հացն է»: Իսրայէլացիներն այս հացի անունի մանանա գրին և առաւօտներն էին հաւաքում: Այսպէս

նրանք միշտ մանանայ էին ուտում, քանի որ անապատումն էին: 36. ՍԻՆԱՅԻ ՕՐԷՆՍՏՈՒՌԻՒՅԵՆԸ

Եգիպտոսից դուրս գնալու երկրորդ ամսում իսրայէլացիները հասան Սինա լեռու: Մովսէսը լեռը բարձրացաւ: Աստուած ասաց նրան. «Իսրայէլի որդուցն այսպէս կ'ասես՝ դուք տեսար, թէ ես եգիպտացիներին ինչ արի. ինչպէս ես ձեզ ազատեցի. եթէ ինձ կլսէք և իմ ուխտը կպահէք, ընտրեալ ժողովուրդս կլինիք բոլոր ազգերի մէջ. դուք քահանաների նման ուսուցիչ պիտի լինիք և բոլոր ազգերին քարոզէք իմ կամքը»: Մովսէսն իջաւ լեռնից և Աստուծու կամքը յայտնեց նրանց: Բոլոր ժողովուրդն ի միասին պատասխանեց. «Աստուծու բոլոր պահանջները կկատարենք»: Մովսէսը յայտնեց այս բանն Աստուծուն: Աստուած ասաց նրան. «Գնա՛ ժողովրդի մօտ և պատուիրիր, որ լուացուեն և մաքրուեն այսօրուանից սկսած և պատրաստիր երրորդ օրուայ համար. ասա՛, որ մաքուր շորեր հագնեն»:

Վերջապէս հասաւ երրորդ օրը: Առաւօտեան վաղ՝ լեռոն սկսաւ որոտալ և կայծակել. թանձր ամպերը պատեցին սարի գլուխը և փողի ձայնը լսելի կերպով հնչում էր — ամենքը զարհուրեցան:

Մովսէսը ժողովրդին բանակից դուրս հանեց և տարաւ լեւան ստորոտը: Մինա լեառն ամբողջապէս ծխի մէջ կորած էր. կրակի բոցեր էին բարձրանում միջից և շարժւում էր — փողի ձայնը հետզհետէ սաստկանում էր:

Այդ ժամանակ Աստուած սկսաւ խօսել ժողովրդի հետ և ասել. 1. «Ես եմ քո Տէր Աստուածը, բացի ինձնից ուրիշ Աստուած չունենաս: 2. Կուռք չշինես ու երկրպագութիւն չտաս նրանց: 3. Քո Աստծու անունով սուտ մի երդուիր: 4. Չարաթ օրը սուրբ պահիր: 5. Պատուիր քո հօրն ու մօրը, որ երկար կեանք ունենաս: 6: Մի սպանաներ: 7. Մի չնար: 8. Մի դողանար: 9. Քո լինկերոջ մասին սուտ վկայութիւն մի տար: 10. Մի ցանկանար քո ընկերոջ տանը, արտին, հզանը, իշին և այն ամենին, ինչ որ նրանն է»: Ժողովուրդը հեռացաւ, իսկ Մովսէս նորից լեառը բարձրացաւ: Աստուած խօսում էր Մովսէսի հետ: Մովսէս լեռնից վայր իջաւ և յայտնեց ժողովրդին Աստծու բոլոր պատուէրները. Ամենքը միաբերան սկսեցին աղաղակել և ասել. «Աստծու բոլոր պատուիրանները կկատարենք»:

Մովսէսը դարձեալ բարձրացաւ լեառը և քառասուն օր այնտեղ մնաց: Երբ Աստուած իւր խօսակցութիւնը վերջացրեց Մովսէսի հետ Մինա լեւան վրայ, երկու քարէ տախտակներ տուաւ

նրան, որի վրայ ինքն էր գրել պատուիրանները:

37. ՈՍԿԷ ՈՐԹԸ

Երբ ժողովուրդը սեսաւ, որ Մովսէսն ուշացաւ, ժողովեցան Ահարոնի մօտ և ասացին. «Ղինիր մեզ համար աստուածներ, որոնք մեզ առաջնորդեն, Մովսէսը չգիտենք ինչ եղաւ»: Ահարոնը պատասխանեց նրանց. «Քերէք ինձ ձեր կանանց և աղջկանց ոսկէ գնտերը»: Այն ժամանակ իւրաքանչիւրը հանեց իւր աղանջի ոսկէ օղը և նրա մօտ բերաւ: Նա էլ վեր առաւ և մի ոսկէ որթ ձուլեց նրանից: Ոսկէ որթ ձուլելու միտք յայտնողները երբ տեսան, որ իրանց գործը յաջողեց, աղաղակեցին ժողովրդին և ասացին. «Ահա ձեր Աստուածը, որ ձեզ Եգիպտոսից հանեց»: Ահարոնը սեղան կանգնեց, քարոզ կարդաց և ասաց. «Վաղը Աստծու տօնն է»: Առաւօտեան վաղ՝ ժողովուրդը վեր կացաւ և ողջակէզ արաւ, որից ետոյ սկսեցին ուտել, խմել և պարել որթի չորս կողմը:

Այդ ժամանակ Մովսէսն իջաւ լեռնից՝ ձեռին բռնած վկայութեան երկու տախտակները: Երբ բանակին մօտեցաւ, տեսաւ ոսկէ որթն և պարաւորներին, բազկացաւ, տախտակները ձեռից վայր ձգեց և կտորատեց: Ետոյ նրանց շինած ոսկէ որթը կրակով այրեց. փոշի դարձրեց.

ջրի մէջ ցանեց և իրանց խմացրեց: Ապա Ահարոնին դարձաւ և ասաց. «Այս ժողովուրդը քեզ ինչ արեց, որ սրան այսպիսի յանցանքի մէջ ձգեցիր»: Ետոյ դարձաւ ժողովրդին և ասաց. «Աստծուն հաւատարիմ մնացողները թող ինձ մօտ գան»: Ահի ըտր որդիքը նրա մօտ հաւարուեցան: Մովսէսն ասաց. «Մերկացրէք ձեր սրերը. անցէք բունակի մի ծայրից միւսը և սպանեցէք Աստու զէմ բոլոր մեղանշողներին»: Ահի որդիքը կատարեցին Մովսէսի հրամանը: Այդ օրը ժողովրդից երեք հազար մարդ սպանուեց:

Առաւօտը Մովսէսն ասաց. «Դուք մեծ յանցանք էք գործել, ես լեառը կը արձրանամ Աստու մօտ և կ'ինզրեմ, որ ձեր յանցանքը ներէ»: Մովսէսն ասաց Աստծուն. «Ժողովուրդը մեծ յանցանք է գործել. ներիր, իսկ եթէ չես ների, այն ժամանակ իմ անունն էլ քո որդեգրութեան ցուցակից ջնջիր»: Աստուած ասաց Մովսէսին. «Յանցաւորների անունները կ'ջնջեմ, իսկ դու գնա և առաջնորդիր նրանց»: Աստուած ասաց Մովսէսին. «Երկու քարէ տախտակներ բեր, որ աւաջին տախտակների պատգամները նորից գրես»: Մովսէսը կատարեց Աստու պատուէրը: Աստուած գրեց տախտակների վրայ ուխտի խօսքերը և Մովսէսը բերաւ իսրայէլի որդւոց համար:

Այդ տախտակները կոչոււմ են տասնաբանեայ պատգամներ, որոնց պահոււմ էին մի ոսկէ-

գօծ արկղի (տապանակ) մէջ, որ կոչոււմ է Ռախտի տապանակ:

38. Լ Ր Տ Ե Ս Ն Ե Ր

Իսրայէլացիները մի ամբողջ տարի բանակ ձգեցին Սինա լեռան մօտ: Դրանից ետոյ շուրջին զէպի Փառան անապատը: Այնտեղ Աստուած խօսեց Մովսէսի հետ և ասաց. «Իւրաքանչիւր ցեղից մի-մի մարդ ուղարկիր Քանանացուց աշխարհը, որ լրտեսեն»: Մովսէսն էլ այնպէս արաւ — տասներկու մարդ ընտրեց ու Քանան ուղարկեց. զրանց մէջն էր և Յեսու անունով մէկը: Մովսէսը պատուիրեց նրանց և ասաց. «Գնացէք և տեսէք թէ ինչպիսի երկիր է Քանանը. ովքեր են նրա բնակիչները, զօրեղ թէ թույլ մարդիկ են. բազմամարդ է երկիրը, թէ սակաւամարդ. հաստատուն և ամուր քաղաքներու՞մ են սպրոււմ, թէ վրանների տակ. արդեօ՞ք երկիրը պտղաւետ է թէ ոչ: Փիր եղէք, վերադառնալիս երկրի պտուղներից հետներդ բերէք»:

Սրանք գնացին և լրտեսեցին երկիրը: Այնտեղից դարձան Քեբրոն, ուր մի հատ որթ կտրեցին մի հատ ողկուզով և երկու մարդիկ լծակով հետները բերին: Քառասուն օրից ետոյ վերադարձան իսրայէլի որդւոց մօտ և պատմեցին նրանց, թէ ինչպիսի երկիր է և ցոյց տուին

հետեւերը բերած պտուղները: Լքտեսողներն ասում էին. «Մենք զնացինք այն երկիրը, ուր մեզը և կաթն է բղխում, ահա այս էլ նրա պտուղն է. բնակիչները զօրեղ մարդիկ են. քաղաքներն ամուր և մեծ»: Յեսուն և Քաղէբն ասացին. «Քնանք և Քանանը նուաճենք», իսկ միւս տասը լքտեսողները հակառակում էին. «Մենք չենք կարող նրանց դէմ դուրս գալ նրանք մեզնից շատ զօրեղ են»: «Քանանում այնպիսի հսկայ մարդիկ տեսանք, որոց առաջ մենք մորեխ էինք երևում»:

Ամբողջ ժողովուրդը օտքի կանգնեց, սկսաւ աղաղակել և լաց լինել: Կրկին արտոնչացին Ահարոնից, Մովսէսից և ասացին. «Երանի եզիպտոսում կամ անապատում մեռած լինէինք»: Եւ մէկը միւսին ասում էր. «Քնտրենք առաջնորդներ և վերադառնանք եզիպտոս»: Ժողովուրդը քիչ մնաց որ քարկոծէր երկուսին էլ:

Այս բանից ետոյ Աստուած ասաց Մովսէսին. «Մինչև երբ պէտք է այս ժողովուրդն ինձ բարկացնէ, մինչև երբ չպիտի նա ինձ և իմ հրաշքներին հաւատայ. ես կջնջեմ զրանց անունը. նրանցից ոչ մինը չպիտի տեսնի խոստացեալ երկիրը, նրանց ոսկորները պիտի փտեն անապատում. քսան տարեկանից բարձրը, շի մտնի Քանան. ձեր որդւոցը միայն այնտեղ կհասցնեմ, իսկ դուք քառասուն տարի անապատում հովիւ-

ներ կլինիք: Առաւօտեան վերադարձէք անապատ, որ տանում է դէպի Կարմիր ծովը»: Մովսէսն այս բոլորը յայտնեց իսրայէլի որդւոց: Ժողովուրդը սղում և ողբում էր: Նրանք վերըստին դարձան անապատ:

39. Մ Ո Վ Ս Է Ս Ի Մ Ա Հ Ը

Երբ քառասուն տարին անցաւ, իսրայէլի որդիքը նորից զնացին դէպի խոստացեալ երկրի սահմանները — դէպի Յորդանան: Այնտեղ Աստուած խօսեց Մովսէսի հետ և ասաց. «Բարձրացիր նաբաւ լեռու և տես Քանանացւոց երկիրը, որ ես իսրայէլի որդւոցը պիտի տամ, իսկ տեսնելուց ետոյ պիտի մեռնես»: Մովսէսը պատասխանեց. «Տէր, ժողովրդի վրայ առաջնորդ նշանակիր, որ առաջնորդէ նրանց»: Աստուած պատասխանեց. «Վեր առ նաւեայի որդի Յեսուին, որի մէջ Աստծու ոգի կայ. տար ժողովրդի մօտ և կանգնեցրու Եղիազար քահանայի առաջ. զիր քո ձեռը նրա գլխին, տուր նրան քո իշխանութիւնը և զօրութիւնը»:

Մովսէսը կանչեց ժողովրդին և Աստծու պատուէրը յայտնեց նրանց: Նա ասաց. «Ես արդէն հարիւր քսան տարեկան ծերունի եմ. ձեզ այլևս առաջնորդել չեմ կարող. Աստուած ասաց ինձ, որ ես Յորդանանը չպիտի անցնեմ: Մխիթա-

րուեցէք և մի վախենար. Աստուած ինքը ձեզ կառաջնորդէ. նա ձեզ չի մոռանայ. Յեսու նաւեան կանցնի ձեզ հետ Յորդանանը:

Մովսէսը դարձաւ Յեսուին և ժողովրդեան ներկայութեամբ ասաց. «Քաջացիր և զօրացիր, դու պէտքէ տանես ժողովրդին Աստու խոստացած երկիրը. դու պէտք է բաժանես երկիրը նրանց մէջ»:

Սրանից ետոյ Մովսէսը նաբաւ լեառը բարձրացաւ: Աստուած ցոյց տուաւ նրան Քանանու ամբողջ երկիրը: Աստուած ասաց նրան. «Ահա այս է այն երկիրը, որ ևս խոստացել եմ Աբրահամին, Իսահակին և Յակովբին. այս բոլորը քո աչքովը տեսար, բայց դու այնտեղ չես մտնի»: Այսպէս Աստու ծառայ Մովսէսը մեռաւ Մովաբացոց երկրում. նրա գերեզմանի տեղը ոչ ոք չգիտէ մինչև այժմս էլ: Իսրայէլի որդիքը Մովսէսի վրայ երեսուն օր սուգ արին:

Բ. ՅԵՍՈՒ

40. ՅԵՍՈՒՆ ՆՈՒՍՃՈՒՄ Է ՔՍՆԱՆԸ

Մովսէսի մահուանից ետոյ Աստուած ասաց Յեսուին. «Իմ ծառայ Մովսէսը մեռաւ. վերկաց, անցիր Յորդանանը ժողովրդի հետ և գնա իմ խոստացած երկիրը: Ինչպէս որ Մովսէսի հետն եմ եղել, այնպէս էլ քեզ հետ կլինես: Զօ-

րացիր և քաջացիր. օրինաց գիրքը քո բերանից չհեռանայ. գիշեր ու ցերեկ նրա վրայ մտածիր և կատարիր նրա միջի գրուածները»:

Յեսուն պատուիրեց ժողովրդի գլխաւորներին և ասաց. «Մտէք բանակը. հրաման տուէք ժողովրդին և ասացէք, որ պաշար պատրաստեն, երեք օրից ետոյ պէտքէ անցնենք Յորդանանը»: Յեսուն ծածուկ երկու լրտեսներ ուղարկեց Երիքովը լրտեսելու: Նրանք վերադարձան և պատմեցին, որ Աստուած ամբողջ երկիրը և Երիքովը մեր ձեռը կտայ:

Սրանից ետոյ վերկացաւ Յեսուն և ժողովրդի հետ միասին դիմեց Յորդանանի ափը: Այստեղ ասաց քահանաներին. «Առէք տապանակ ուխտին և անցէք ժողովրդի առաջով»: Քահանաներն առաջ անցան, իսկ ժողովուրդը հետևում էր նրանց Յորդանանի միջով և եկան մինչև Երիքով:

Է. Երիքովի դռները կողպած էին — քաղաքացիները ներս ու դուրս չէին անում: Աստուած ասաց Յեսուին. «Ահա քաղաքը քո ձեռն եմ տալիս. պատուիրիր զինուորներին, որ վեց օր շարունակ՝ օրը մի անգամ քաղաքի շուրջը պտտեն: Եօթներորդ օրը հրամայիր քահանաներին փողերն առնեն և տապանակի առջեից գնան. այդ օրը եօթն անգամ պտտեցէք քաղաքի շուրջը. քահանաները թող փողը փչեն, իսկ դուք փողի ձայնը լսելուն պէս՝ աղաղակ բարձրացրէք — այս

ադադակի ժամանակ քաղաքի պարիսպները կկործանուեն»:

Յեսուն այդպէս էլ արաւ: Եօթներորդ օրը, երբ քահանաները եօթներորդ անգամ փողը փչեցին, ժողովուրդն սկսեց ադադակել — քաղաքի պարիսպները կործանուեցան. ժողովուրդը ներս մտաւ. աւերեց և կոտորեց բոլորը՝ թէ մարդ և թէ կենդանի, իսկ մնացածը կրակ տուին, այրեցին:

4. Յեսուն երեսուն և մէկ թագաւորի յազթեց, նրանց երկիրները նուաճեց ու բաժանեց իսրայէլի որդւոց մէջ՝ իւրաքանչիւր ցեղին իւր բաժինը յատկացնելով: Տապանակ ուխտին բերին սելով և դրին վկայութեան խորանի մէջ:

Այսպէս ժողովուրդը բնակուեց Քանանում: Այն բարիքները, որ Աստուած խոստացել էր նրանց, բոլորն էլ ստացան: Ամեն բան կատարուեց:

Յեսուն մեռաւ հարիւր տասն տարեկան հասակում, նրան թագեցին Եփրեմի լեռների մէջ: Իսկ Յովսէփի ոսկորները թաղեցին Սիւքէմ քաղաքում:

Գ. Դ Ա Տ Ա Ի Ո Ր Ն Ե Ր

41. ԳԵԴԵՈՆԸ ՈՐՊԷՍ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԴԱՏԱԻՈՐ

3. Յեսուն մեռաւ: Մեռել էին և նրա ժամանակակից մարդիկը: Իսրայէլի որդիքն սկսեցին ամուսնանալ հեթանոս աղջկանց հետ և իրանց աղջիկներն էլ նրանց կնութեան տալ: Կրկին

մուսցան ճշմարիտ Աստծուն և սկսեցին կուրքեր պաշտել: Աստուած պատժեց նրանց՝ մատնելով եօթը տարի մաղիամացւոց ձեռք: Ինչ որ իսրայէլացիները ցանում էին, հնձի ժամանակ զայիս էին մաղիամացիները, յափշտակում էին և ոչնչացնում, այնպէս որ իրանց երկրում ոչ հայ էր մնում և ոչ կենդանի: Իսրայէլացիները, երբ յաջողութեան մէջ էին, մոռանում էին, իսկ երբ անյաջողութիւն էր պատահում, յիշում էին Աստծուն, այս պատճառով յիշեցին Աստծուն և օգնութիւն խնդրեցին նրանից:

Աստուած էլ երևաց Գեդէոնին, որ Մանասէի ցեղիցն էր ու ասաց. «Գնա, ազատի՛ր իսրայէլի որդւոց մաղիամացիների ձեռից»: Գեդէոնը պատասխանեց. «Ի՞նչով կարող եմ ես ազատել իսրայէլացիներին. Մանասէի ցեղի մէջ շատ քիչ բարեկամներ ունիմ, որոնք ինձ կարող են օգնել. բացի դրանից իմ հօր տան կրտսեր անդամներիցն եմ»: Աստուած ասաց նրան. «Ես քեզ հետ կլինեմ. դու մաղիամացիներին կյազթես. կործանիր Բահաղի սեղանը, որ քո հօրն է պատկանում. կոտորի՛ր նրա շուրջը գտանուոց անտառը և Աստծու համար սեղան շինի՛ր»:

Գեդէոնը հետն առաւ իւր ծառաներից տասն հոգի և գիշերով կատարեց Աստծու հրամանը: Առաւօտը՝ երբ քաղաքի բնակիչները զարթեցին, տեսան որ Բահաղի սեղանը կործանուել է, իսկ

անտառը կտրտուած և մի ողջակէզ դրած Եհովայի սեղանի առաջ: Սկսեցին միմեանց նայել և ասել. «Անշուշտ Յովասի որդի Գեղէնն արած կլինի այս»:

Քաղաքացիները Յովասի մօտ եկան և ասացին. «Դուք բեր քո որդուն. նա պէտք է մեռնի, որովհետեւ Բահաղի սեղանը կործանել է»: Իսկ Յովասն ասաց. «Դուք կամենում էք Բահաղի փոխարէն դատել, եթէ նա աստուած է, թող ինքն իրեն պաշտպանէ և վրէժխնդիր լինի իւր սեղանը կործանողից»:

Է. Սրանից ետոյ Գեղէնը հրամայեց իւրայէլի միւս ցեղերին, որ իւր մօտ ժողովուեն: Անթիւ գէնք կրող մարդիկ հաւաքուեցան Գեղէնի մօտ. նա առաջնորդեց նրանց դէպի Մաղիամացիները: Աստուած ասաց Գեղէնին. «Քո հետ եղած ժողովուրդը շատ շատ է. թերեւ իսրայէլը պարծենայ և ասէ, ես ազատեցի ինձ: Խօսիր ժողովրդի հետ և յայտնիր, որ երկշտուները հեռանան»: Քսան երկու հազար հոգի ետ դարձան. մնաց տասն հազար միայն: Աստուած կրկին անգամ ասաց Գեղէնին. «Դարձեալ շատ է զօրքդ. երեք հարիւր մարդ բաւական է»: Գեղէնը կատարեց Աստծու հրամանը: Մաղիամացիների բանակը հովտի մէջն էր, իսկ իսրայէլացիներինը բարձրուն էր:

Կէս գիշերին Գեղէնն ասաց իւր երեք հարիւրին. «Վեր կացէք. Աստուած մաղիամացուց բանակը ձեր ձեռն է մատնելու»: Երեք հարիւր հոգին երեք մասնի բաժանեց, իւրաքանչիւրին մի հատ եղջիւրէ փող և մի հատ սափոր տուաւ՝ մէջը վառած ու ասաց. «Ինձ նայեցէք, ինչ որ ես կանեմ, նոյնն էլ դուք արէք»:

Գեղէնը գիշերով մաղիամացիների բանակը մտաւ և հրամայեց փողերը փչել ու սափորները կոտրատել: Երեք զնդերն էլ սկսեցին փողերը փչել և սափորները փչրտել. ջահերը ձախ ձեռին բռնած՝ փողերն աջ՝ սկսեցին աղաղակել. «Ահա Աստծու և Գեղէնի սուրը»: Մաղիամացիների զօրքը զարհուրեց, կարծեցին իսրայէլացիք բազմաթիւ են, ուստի սկսեց աղաղակ բարձրացնել և փախչել: Իսրայէլացիները հետևեցին նրանց և կոտորեցին:

Այս յաղթութիւնից ետոյ իսրայէլացիներից ոմանք ասացին Գեղէնին. «Մեզ վրայ իշխան եղիր դու, քո որդին և քո որդու որդին»: Գեղէնը մերժեց և ասաց. «Ոչ ես և ոչ իմ որդին, այլ Աստուած է ձեր իշխանը»: Գեղէնը դարձաւ զատաւոր: Քառասուն տարի շարունակ երկիրը նրա կենդանութեան ժամանակ խաղաղ էր:

Իտրայելացիները նորից հեռացան Ասոր-
 ծուց և սկսեցին Բահադին պաշտել, այս պատ-
 ճառով էլ Աստուած պատժեց և մատնեց նրանց
 փղշտացիների ձեռք քառասուն տարի շարունակ:
 Դրանից ետոյ Աստուած Մամփսոն անունով մէ-
 կին դատաւոր ընտրեց: Սա փղշտացուց երկիրը
 զնաց, որ այնտեղի աղջկանցից իրան համար մի
 կին ընտրէ: Երբ նրանց այգիներին հասաւ, մի
 երիտասարդ առիւծ՝ նրա առաջը դուրս եկաւ:
 Մամփսոնն այս դազանի բերանը ճեղքեց՝ կար-
 ծես թէ ուլ լինէր: Մի ուրիշ անգամ, երբ նոյն
 ճանապարհով անցնում էր, կամեցաւ առիւծի
 գէշը տեսնել և գտաւ նրա բերանի մէջ մի գունդ
 մեղու և մեղր:

Մամփսոնը փղշտացիներից մի աղջիկ ընտ-
 րեց ու հարսանիք արաւ: Երեսուն փղշտացի
 երիտասարդ հիւր էին հարսանիքին: Մամփսոնն
 ասաց. «Ես ձեզ մի հանելուկ կասեմ, եթէ մինչև
 հարսանեաց եօթներորդ օրը լուծէք, երեսուն
 ձեռք զգեստ կստանաք, իսկ եթէ չկարողանաք,
 դուք տուէք ինձ նոյնքան զգեստ»: Համաձայնե-
 ցան և նա պատմեց: Հանելուկն այս էր — «Ուտո-
 զից ուտելիք դուրս եկաւ և հօրից քաղցր»: Նրանք
 չէին կարողանում գտնել այս հանելուկը,
 գնացին Մամփսոնի կնոջ մօտ և ասացին. «Խա-

րիւր քո մարդուն և այս հանելուկի միտքն իմա-
 ցիր, իսկ եթէ չես անիլ, մենք քեզ էլ, քո հօր
 տունն էլ կայրենք»: Կինն այնքան խնդրեց և
 լաց եղաւ, մինչև որ մարդը յայտնեց գաղտնիքը
 և նա էլ իւր հայրենակից երիտասարդներին
 պատմեց: Եօթներորդ օրը արեգակի մտնելուց
 առաջ փղշտացիներն ասացին Մամփսոնին. «Ինչ
 կայ մեզրից քաղցր և առիւծից հօրք»: Մամփսոնը
 պատասխանեց. «Եթէ դուք իմ կնոջը շտիպէիք,
 չէիք կարող իմանալ»:

Մամփսոնը զնաց փղշտացիների մի ուրիշ
 քաղաք. երեսուն մարդ սպանեց. զգեսները բե-
 րաւ և տուաւ հանելուկը լուծողներին, իսկ ինքը
 վերադարձաւ Յուդայի երկիրը: Մամփսոնի աները
 նրա կնոջն ամուսնացրեց այն տեղի երիտասարդ-
 ներից մէկի հետ: Երբ Մամփսոնը իւր կնոջ մօտ
 վերադարձաւ և տեսաւ որ ուրիշին են տուել,
 բարկացաւ, կամեցաւ պատժել բոլոր փղշտացի-
 ներին — երեք հարիւր աղուէս բռնեց, զոյգ-զոյգ
 աղիներից կապեց. աղիների մէջ վառած ջահ
 դրաւ. արձակեց փղշտացիների ցորենի արտերի
 մէջ և այրեց նրանց այգիները, ձիթենու ծառերն
 ու արտերը: Եկան փղշտացիները, Մամփսոնի
 աներոջն ու կնոջը միասին այրեցին:

Մամփսոնին ըռնելու համար փղշտացիները
 յարձակուեցան Յուդայի երկրի վրայ և ստիպե-
 ցին իսրայէլի սրբուոց Մամփսոնին կապած իրանց

յանձնել: Բայց Սամփսոնը իւր կամքով թոյլ տուաւ հայրենակիցներին, որ կապեն իրան և թշնամու ձեռը մատնեն: Երբ փղշտացիները տեսան նրան, սկսեցին ուրախանալ: Սամփսոնը կըտրատեց կապանքը՝ բարակ թելի նման, գտաւ մի սատկած իշի ծնօտ և նրանով հազար մարդ սպանեց: Նա շարունակում էր իւր դատաւորութիւնը:

Սրանից ետոյ Սամփսոնը գնաց փղշտացիների մի ուրիշ քաղաք, որի բնակիչները քաղաքի դռները գիշերով կողպեցին և հսկում էին առաւօտեան խեղդել նրան: Սամփսոնը կէս գիշերին վեր կացաւ. հանեց քաղաքի դռները. շալակեց և տարաւ քաղաքի մօտ գտնուող լեռան գլուխը: Առաջին կնոջ օրինակից չխրատուելով, մի քանի ժամանակից ետոյ Սամփսոնը Դալիլա անունով մի փղշտացի աղջկայ վրայ ամուսնացաւ:

Է. Փղշտացի իշխաններն եկան Սամփսոնի կնոջ մօտ և ասացին. «Եթէ քո մարդուն մեր ձեռը մատնես, մեզնից իւրաքանչիւրը կվճարէ քեզ հազար և հարիւր արծաթ»: Երբ Սամփսոնը քնեց, կինը փղշտացիներին իւր մօտ կանչեց: Նրանք բռնեցին Սամփսոնին. երկաթէ շղթաներով կապեցին. աչքերը բրեցին. Գազա քաղաքը տարան և բանտ դրին՝ որտեղ նա աղում էր:

Սրանից ետոյ փղշտացիները և նրանց իշ-

խանները հաւարուեցան Գահոն կուռքին զոհ մատուցանելու: Այնտեղ ասացին նրանք. «Մեր Աստուածը թշնամուն մեր ձեռը մատնեց»: Երբ նրանց սրտերը զուարթացան, Սամփսոնին բանտից դուրս բերին, որ իրանց առաջը խաղայ. կանգնացրին տան երկու սիւների մէջ տեղում: Տունը լիքն էր այր ու կին մարդկանց բազմութիւնով, իսկ տանիքի վրայ մօտ երեք հազար հողի էին կանգնած: Սամփսոնը յանկարծ բռնեց տան միջի երկու սիւներից և աղաղակեց. «Թող ես էլ այս այլազգիների հետ մեռնեմ»: Այս ասաց և ինչքան ոյժ ունէր, շարժեց երկու սիւները՝ տունը քանդուեց իշխանների ու նրանց հետ ուրախացողների գլխին: Այս անգամ Սամփսոնն աւելի փղշտացի սպանեց՝ քան թէ մինչև հիմա իւր կեանքում սպանել էր:

Սամփսոնը 20 տարի դատաւոր եղաւ:

43. ՀԵՂԻ ԵՒ ՍԱՄՈՒԵԼ

«... Հեղիի քահանայապետութեան ժամանակ մի մարդ էր ապրում եղկանա անունով՝ իւր կին Աննայի հետ: Նրանք անզաւակ էին: Սրանք սովորութիւն ունէին ամեն տարի Սելով գնալու և Աստծուն զոհ մատուցանելու: Աննան մի անգամ Սելով գնալիս՝ խիստ տրտմեց. յաց եղաւ. աղօթեց Աստծուն և ասաց. «Տէր Սաբաուովթ, քեզ

յայտնի է ազախնիդ նեղութիւնը. եթէ դու նրան մի որդի պարգևես, քեզ կնուիրէ, որ մինչև իւր մահը ծառայէ»: Հեղի քահանայապետը նստած էր վկայութեան խորանի դրանը և ուշադրութեամբ նայում էր Աննայի բերանին, որովհետև նրա շրթունքները շարժում էին, իսկ ձայն չէր լսում: Եւ որովհետև երկար տևեց այս աղօթքը, Հեղին ասաց. «Աննա, քանի աղօթես»: Աննան պատասխանեց. «Ես մի վշտացած կին եմ, սիրտս Աստծու առաջ բաց եմ անում»: Հեղին ասաց. «Խորայէլի Աստուածը քո խնդիրը կկատարէ»: Կինը վերադարձու տուն. նրա սիրտն այլ ես այնպէս տխուր չէր:

Աստուած յիշեց Աննային և նրան մի որդի պարգևեց, որին անուանեցին Մամուէլ, որ նշանակում է «Աստուածանից խնդրած»: Երբ մանուկը մի քանի տարեկան դարձաւ, մայրը Սելով բերաւ՝ Հեղի քահանայապետի մօտ և ասաց. «Տէր, ես այն կինն եմ, որ քեզ մօտ կանգնած աղօթում էի այս մանկան համար. Աստուած իմ աղօթքը լսեց, դրա համար էլ ես նրան եմ ընծայում իւր տուածը: Աննան շնորհակալութիւն արաւ Աստծուն և տուն դարձաւ, իսկ մանուկը Հեղիի մօտ Տիրոջ սպասաւոր դարձաւ:

Է. Հեղիի որդիքը վատ էին, Աստծու երկիւղ չունէին: Խլում էին խորայէլացի ուխտաւորնե-

րից զոհի մեծ մասը — փոխանակ զոհի էրին և մորթին ստանալու, որ օրէնքով Մովսէսն իրանց էր տուել, պղնձի միջից ջսկում էին եփած զոհի լաւ կտորները և հրապարակով տանում էին: Ծերունի Հեղին գիտէր նրանց բոլոր արարմունքը. նա յաճախ խրատում և ասում էր նրանց. «Ի՞նչու էր ձեր վատ վարմունքով ժողովրդին դայթակղեցնում»: Բայց նրանք չէին լսում: Մանուկ Մամուէլն աճում էր և զօրանում: Նրան սիրում էին և՛ Աստուած և՛ մարդիկ:

Մի անգամ, երբ Մամուէլը վկայութեան խորանի առաջ քնած էր, ձայն լսուեց, որ ասում էր. «Մամուէլ, Մամուէլ»: Մամուէլը վազեց Հեղիի մօտ և ասաց. «Այստեղ եմ, ինչո՞ւ կանչեցիր»: Հեղին պատասխանեց. «Ես քեզ չեմ կանչել, դարձիր և քնիր»: Աստուած Մամուէլին երկրորդ, երրորդ անգամ կանչեց: Մամուէլը կրկին անգամ գնաց Հեղիի մօտ: Հեղին հասկացաւ որ Աստուած է նրան կանչողը, ասաց. «Դարձիր և քնիր, եթէ մի անգամ էլ ձայն լսես, այսպէս պատասխանիր—ասա՛ Տէր, քո ծառան լսում է քեզ»: Մամուէլը դարձաւ իւր տեղը: Աստուած կրկին անգամ ձայն տուաւ. «Մամուէլ, Մամուէլ»: Մամուէլը պատասխանեց. «Ասա՛, Տէր, քո ծառան լսում է քեզ»: Աստուած ասաց. «Ես կամենում եմ Հեղիին իւր որդուց հետ դատել, նրանց անվայել արարմունքը յայտնի է իրան և չէ պատ-

ժուժ որդւոց»։ Սամուէլը վախենում էր այս բանը
Հեղին յայտնելու։

Այն ժամանակ Հեղին կանչեց նրան և ասաց.
«Աստուած ինչ ասաց քեզ, մի ծածկիր ինձնից,
որդե՛սկ»։ Սամուէլը պատմեց նրան ամենը։ Հե-
ղին ասաց. «Ինչ որ բարի է, թո՛ղ այն կատարէ
Աստուած»։

4. Իսրայէլացիները պատերազմ՝ ունեցան
փղշտացիների հետ և խիստ հարուած ստացան։
Իսրայէլի ծերերն ասացին. «Ուխտի տապանակը
բերենք Սելովից, որ մեզ ազատէ այլազգու ձե-
ռից» և բերել տուին։ Տապանակի հետ եկան և
Հեղիի երկու որդիքը։ Երբ տապանակը բանակ
բերին, բոլոր ժողովուրդը, բարձր ձայնով սկսեց
աղաղակել, իսկ փղշտացիներն ասում էին մի-
մեանց. «Իսրայէլի Աստուածը բանակ է եկել,
ո՛վ փղշտացիներ, քաջ պատերազմեցէք, որ եր-
բայեցիներին ծառայ չլինէք»։ Պատերազմի մէջ
իսրայէլացիները յաղթուեցան։ Հեղիի երկու որ-
դիքը սպանուեցան, իսկ ուխտի տապանակը
գերի ընկաւ։

Մինը պատերազմի դաշտից՝ հանդերձները
պատառելով և գլխին հող ցանելով՝ Սելով հա-
սաւ։ Հեղին վկայութեան խորանի դրան առաջ
աթոռի վրայ նստած էր. նրա սիրտը երկիւղի
մէջ էր տապանակի համար—նա հարցրեց եկող

մարդուն բանակի մասին։ Դեսպանը պատասխա-
նեց. «Իսրայէլը յաղթուեց, բո երկու որդիքն էլ
սպանուեցան և ուխտի տապանակը գերի ընկաւ»։
Այս գոյժը լսելուն պէս՝ Հեղին աթոռից վայր
ընկաւ, մէջքը կոտրուեց և մեռաւ։

Փղշտացիներն ուխտի տապանակն առան և
զրին կռատան մէջ։ Առաւօտեան տեսան, որ
իրանց կուռքերը տաղանակի առաջ երեսի վրայ
վայր են ընկած նրանց ձեռներն ու ոտները
փշրտած են։ Փղշտացիները տապանակ ուխտին
իսրայէլացիներին եւ ուղարկեցին։

7. Սամուէլն աճում և զօրանում էր։ Աս-
տուած նրա հետն էր։ Նա սկսեց բարու կար-
գալ բոլոր իսրայէլացիներին։ Ժողովուրդը խոս-
տովանեց, որ նա Աստու ճշմարիտ մարգարէն
է։ Սամուէլը դատաւոր դարձաւ. հաւաքեց բոլոր
իսրայէլացիներին և ասաց. «Եթէ դուք ի բոլոր
սրտէ դառնաք դէպի ճշմարիտ Աստուածը, թող-
նէք օտար աստուածներին և ճշմարտին միայն
ծառայէք, այն ժամանակ ձեզ կազատէ փղշտա-
ցիների ձեռից»։ Իսրայէլացիները հեռացրին
իրանցից օտար աստուածներին։

Երբ փղշտացիները Սամուէլի դատաւոր լի-
նեցն իմացան, կրկին անգամ զուրս եկան պա-
տերազմիւր։ Թշնամին յաջողութիւն չունեցաւ,
յաղթուեց։ Փղշտացիները փախան և Սամուէլի

կենդանութեան ժամանակ երբէք չվտանայան իսրայէլի դէմ զէնք առնելու: Մամուէլը կառավարեց իսրայէլին իւր ամբողջ կեանքի ընթացքում:

Գ. Թ Ա Գ Ա Ի Ո Ր Ն Ե Ր

Ս. Ս Ա Ի Ո Ի Ղ

44. ՍԱԻՈՒՂԸ ԹԱԳԱԻՈՐ Է ԳԱՌՆՈՒՄ

«... Երբ Մամուէլը ծերացաւ, իւր որդւոց իսրայէլի վրայ դատաւոր նշանակեց: Որդիքը հօր ճանապարհով չէին գնում կաշառքներ էին վերցնում և օրէնքից դուրս գործեր կատարում: Սրա համար իսրայէլի ծերերը Արիմաթեմ հաւաքուեցան Մամուէլի մօտ և ասացին. «Ժու ծերացել ես, որդիքդ քո ճանապարհով չեն գնում, մեզ վրայ մի թագաւոր նշանակիր, ինչպիսին այլազգիներն ունին, որպէսզի նա մեզ դատէ և պատերազմում առաջնորդէ»: Նրանք այնպէս էին կարծում, որ թշնամին նրա համար է յաղթում, որ թագաւոր ունէ: Այս բանը դուր չեկաւ Մամուէլին. նա աղօթեց Աստուծոյ մասին: Աստուած ասաց նրան. «Հնազանդիր ժողովրդի պահանջին և նրան մի թագաւոր տուր»:

Ը. Բենիամինի ցեղից մի մարդ՝ Գիս անունով մի որդի ունէր՝ անունը Սաւուղ: Սա մի զեղեցիկ մարդ էր: Մի անգամ Գիսի էջերը կորան:

Սաւուղը փնտռելու գնաց և հասաւ մինչև Արիմաթեմ քաղաքը: Հէնց որ Մամուէլը Սաւուղին տեսաւ, Աստուած ասաց նրան. «Ահա այս է այն մարդը, որ իմ ժողովրդեան պիտի կառավարէ»:

Մամուէլն ասաց Սաւուղին. «Հանգիստ եղիր»: Այս ասաց, առաւ իւղի սրուակը. ածեց նրա գլխին. համբուրեց և ասաց. «Աստուած քեզ իւր ժողովրդի վրայ տէր է նշանակում»: Հէնց Սաւուղը հեռացաւ Մամուէլից, Աստուած նրան մի ուրիշ սիրտ, ուրիշ հոգի տուաւ:

Մամուէլը հաւաքեց իսրայէլի ժողովրդին Մասեփաթ և յայտնեց, որ Աստուած Սաւուղին թագաւոր է ընտրել: Ժողովուրդն սկսեց փնտռել նրան, բայց չգտաւ, նա համեստութիւնից կարասի տակ թաք էր կացել: Վերջապէս գտան և առաջ բերին: Երբ Սաւուղը ժողովրդին ներկայացաւ, ամենից բարձրն էր միւսներին հասակը հազիւ էր նրա ուսերին հասնում: Ժողովուրդն ուրախական ազազակ բարձրացրեց և ասաց. «Կեցցէ թագաւորը»: Բայց նրան մի քանի հակառակ մարդիկ ասում էին. «Միթէ սա պիտի փրկէ մեզ»: Դժգոհներն անարգում էին Սաւուղ թագաւորին և ոչ մի ընծայ չէին բերում: Բայց Սաւուղն այնպէս էր ցոյց տալիս՝ որպէս թէ չէ յտում:

4. Ամովնացիները թագաւորը յարձակուեց իսրայէլացիները վրայ. Յարիս քաղաքը պաշարեց և ասաց քաղաքացիներին. «Ես ձեր ամենի աջ աչքը պէտք է հանեմ ի նախատինս իսրայէլի»: Յարիսացիները դեսպաններ ուղարկեցին իրանց եղբայր իսրայէլացիները մօտ և օգնութիւն էին խնդրում: Սաւուղին պատմեցին եղելութիւնը: Իսկոյն Աստծու հոգին Սաւուղի վրայ եկաւ. խիստ բարկացաւ. երկու եզն առաւ. կտոր-կտոր արաւ և դեսպանների ձեռքով իսրայէլի քաղաքներն ուղարկեց ասելով. «Ով Սաւուղին և Սամուէլին չի հետևի, նրա եզներն էլ այսպէս պատառ-պատառ կլինին»: Փողովուրդը նոր թագաւորի շուրջը հաւաքուեց: Սաւուղը դեսպան ուղարկեց Յարիսի բնակիչների մօտ, որ նրանց ասեն. «Վաղն արևը տաքանալուն պէս ձեզ համար օգնութեան դուռը կբացուի»: Յարիսացիները շատ ուրախացան: Սաւուղն առաւօտեան երեք գունդի բաժանեց զօրքը. յարձակուեց ամովնացիները վրայ և ջարդեց նրանց մինչև արևի տաքանալը — մնացած թշնամին ցրուեց, այնպէս որ երկու ամովնացի միասին գտնել չէր կարելի:

Այն ժամանակ Սաւուղի մարդիկն ասացին. «Մեր ձեռը մատնեցէք Սաւուղին անարգողներին, որ սպանենք նրանց»: Իսկ Սաւուղը պատասխանեց. «Այսօր՝ երբ Աստուած մեզ ազա-

տութիւն է տուել, ո՛չ մի իսրայէլացի չպիտի մեռնի»: Սամուէլը Գողգաղա հաւաքեց բոլոր իսրայէլացիներին. այնտեղ Սաւուղին թագաւոր օծեցին և շնորհակալութեան զոհ մատուցին Աստծուն: Նորընտիր Սաւուղ թագաւորը ժողովրդի հետ ուրախանում էր:

45. ՍԱԻՈՒՂԻ ԱՆՇՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Նոր պատերազմ ծագեց փղշտացիների և իսրայէլացիների մէջ: Սամուէլը զօրք հաւաքեց և եկաւ Գողգաղա թագաւորի հետ: Փողովուրդը հետևում էր նրան ահ ու երկիւղով: Սամուէլն ասաց թագաւորին. «Սպասիր ինձ այստեղ, մինչև ես գամ և զոհ մատուցանեմ, որ Աստուած մեզ յաղթութիւն տայ»: Սաւուղը եօթն օր անհամբեր սպասում էր: Սամուէլը չեկաւ: Փողովուրդը սկսեց ցրուել: Թագաւորն այս որ տեսաւ ասաց. «Բերէք ողջակէզը, որ զոհենք»: Բայց դեռ զոհը չվերջացրած՝ մարգարէն եկաւ:

Սամուէլը վշտացած ասաց. «Այդ ինչ ես արել. միթէ դու մարգարէ ես — դու զոհելու իրաւունք չունիս, դու իմ իրաւունքը խլել ես»: Սաւուղը սկսաւ իրան արդարացնել և ասել. «Ես տեսայ, որ ժողովուրդն սկսեց ցրուել. դու ևս որոշած ժամանակին չեկար. փղշտացիները խրմբուած էին մեր դէմ, ուստի համարձակուեցի ողջակէզ մատուցանելու»:

Սամուէլն ասաց Սաւուղին. «Ի՞նչ անմիտ ես վարուել. դու Աստծու պատուիրանիցն անցել ես. միթէ կարծում ես, որ Աստուած զոհը հնազանդութիւնից աւելի կսիրէ—լաւ է ունկնդրութիւն քան զզոհ: Որովհետեւ դու Աստծու պատուիրանն արհամարհեցիր, Աստուած էլ քեզ կարհամարհէ, որ դու այլ ևս թագաւոր չլինիս իսրայէլի վրայ»:

Սամուէլը հեռացաւ Սաւուղից և մինչև իւր մահը՝ նրա երեսը չտեսաւ: Թէև այս այսպէս էր, բայց և այնպէս նա միշտ ցաւում էր Սաւուղի վրայ:

Բ. ՍԱԻՈՒՂ ԵՒ ԴԱԻԻԹ

46. ԴԱԻԹԻ ԹԱԳԱՒՈՐ ԸՆՏՐՈՒԻԼԸ

Աստուած ասաց Սամուէլին. «Մինչև երբ տխրես Սաւուղի համար. ես նրան աչքից ձգեցի. Լցրու եղջիւրդ իւրով և գնա՝ Բեթղեհէմ՝ Յեսսէի որդիներից մինին թագաւոր եմ ընտրել»: Սամուէլը գնաց Բեթղեհէմ. հրաւիրեց Յեսսէին և իւր որդւոց զոհ մատուցանելու:

Որդիքը տուն եկան: Սամուէլը նայեց մեծին. կարծում էր թէ սա պիտի լինի նոր թագաւորը: Բայց Աստուած ասաց. «Ի՞նչ ոչ նրա մեծ հասակին նայիր և ոչ տեսքին. ես մեծ հասակ ունեցողին աչքից ձգեցի: Բանը հասակի մէջ չէ, այլ՝ սրտի—որովհետեւ մարդս տեսնում է աչքի առաջինը, իսկ Աստուած սրտին է նայում»:

Ետոյ Յեսսէն իւր եօթը որդւոցը Սամուէլի առաջով անցկացրեց: Մարգարէն պատասխանեց. «Աստուած սրանցից ոչ մինին էլ չէ ընտրել. ուրիշ որդի չունիս»:

Յեսսէն պատասխանեց. «Մի փոքրն ևս ունեմ, նա խաշներ է արածացնում»: Սամուէլն ասաց. «Մարդ ուղարկիր և կանչել տուր»:

Դաւիթն եկաւ—նա կարմրաբերես էր. զեղեցիկ աչքեր ունէր և սիրուն հասակ: Աստուած ասաց. «Վեր կաց և օժիր սրան, սա է ընտրեալը»: Սամուէլն առաւ եղջիւրը և օժեց նրան թագաւոր իւր եղբայրների մէջ:

Այդ օրից սկսած Աստծու հոգին Դաւիթի վրայ իջաւ:

47. ԴԱԻԻԹԸ ԳԱԼԻՍ Է ՍԱԻՈՒՂԻ ԱՐՔՈՒՆԻՔԸ

Աստծու հոգին վերացաւ Սաւուղից—չար ոգին տանջում էր նրան: Ծառաներն ասացին թագաւորին. «Քնարի վրայ ամող մի մարդ գրտնենք, որ երբ չար ոգին գալու լինի, նուազէ և հանգստացնէ քեզ»:

Սաւուղը պատասխանեց. «Եթէ ճանաչում էք այդպիսի մարդ, ինձ մօտ բերէք»: Ծառաներից մինը պատասխանեց. «Ես ճանաչում եմ Բեթղեհէմցի Յեսսէի որդուն. նա մի իմաստուն և քաջ երիտասարդ է. դիտէ ընարի վրայ ամել, և Աստուած էլ նրա հետն է»: Սաւուղը զեսպան-

ներ ուղարկեց Յեսսէի մօտ և պատուիրեց ասելու. «Քո որդի Դաւթին ինձ մօտ ուղարկիր»:

Այսպէս Դաւիթը Սաւուղի մօտ եկաւ և ծառայում էր նրան: Սաւուղը շատ սիրեց նրան և իւր կապարճակիրը դարձրեց: Հէնց որ չար ոգին Սաւուղի վրայ էր գալիս, Դաւիթն առնում էր քնարը և երգում էր: Սաւուղը հանգստանում էր և չար ոգին հեռանում նրանից՝ հէնց որ Դաւիթն սկսում էր երգել և քնար ածել:

48. Դ Ա Ի Ի Թ Ե Ի Գ Ո Ղ Ի Ա Թ

Փղշտացիներն երբ տեսան իսրայէլի թագաւորի հիւանդութիւնը, զօրք հաւաքեցին և եկան Յուդայի երկիրը: Սաւուղը նոյնպէս զօրք հաւաքեց և բանակ ձգեց փղշտացիների հանդէպ: Փղշտացիների բանակից դուրս եկաւ մի հսկայ՝ Գողիաթ անունով, որի հասակի երկայնութիւնը վեց կանգուն և մի թիզ էր:

Գողիաթը դուրս եկաւ բանակից և ձայն տուաւ իսրայէլացիներին. «Ընտրեցէք ձեզնից մէկին. թող դուրս գայ իմ դէմ մենամարտելու: Եթէ նա յաղթէ, մենք ձեր ծառաները լինենք, իսկ եթէ ես յաղթեմ, դուք մեր ծառաներն եղէք»: Սաւուղն և իսրայէլացիները խիստ վախեցան:

Դաւիթ երեք մեծ եղբայրները Սաւուղի հետ բանակումն էին, իսկ ինքը տուն էր գնացել հօր ոչխարներն արածացնելու: Մի անգամ Յեսսէն

ասաց Դաւթին. «Առ այս տասն նկանները, տար եղբայրներիդ և տես, ինչպէս է նրանց առողջութիւնը»: Երբ Դաւիթը եղբայրների մօտ եկաւ, Գողիաթը դուրս եկաւ բանակից և սկսաւ նախատել իսրայէլացիներին: Ոչ ոք չէր վստահանում նրա դէմ դուրս գալ. ձայնը լսելուն պէս ամենքն էլ փախչում էին: Դաւիթը, երբ այս բանը տեսաւ, ասաց իւր մօտ կանգնողներին. «Այս փղշտացին նախատում է կենդանի Աստծու ժողովրդին, միթէ մէկը չկայ, որ նրան սպանէ և իսրայէլին այս անպատուութիւնից ազատէ»: Ժողովուրդն ասաց. «Ով նրան սպանէ, թագաւորը կվարձատրէ և իւր աղջիկը նրան կտայ»: Դաւիթ այս խօսքերը Սաւուղին յայտնեցին. նա էլ Դաւթին իրա մօտ կանչեց:

Դաւիթն ասաց Սաւուղին. «Մի վախենար, թագաւոր, ես կմենամարտեմ նրա հետ»: Սաւուղը պատասխանեց. «Դու մանուկ ես, փղշտացու հետ չես կարող պատերազմել. նա մանկութիւնից վարժուած է այս բանին»: Դաւիթը պատասխանեց. «Հօրս խաչներն արածացնելիս՝ երբ առիւծ կամ արջ էր գալիս և յափշտակում ոչխարներս, ընկնում էի նրանց ետևից, ոչխարը խլում էի գազանների բերնից և իրանց էլ սպանում: Այն Աստուածը, որ ինձ առիւծից և արջից ազատեց, կազատէ և այս փղշտացուց»:

Սաւուղն ասաց Դաւթին. «Գնա, Աստուած

քեզ հետ»։ Թագաւորը իւր հանդերձները Դաւիթին հազցրեց — գլխին պղնձէ սաղաւարտ դրաւ. զրահաւորեց և սուրը մէջքին կապեց։ Դաւիթն անսովոր էր այդ բանին, ուստի ասաց. «ես չեմ կարող նրանով կռուել, այս բանին վարժուած չեմ»։ Զրահները հանեց. ցուպը ձեռն առաւ. հինգ ողորկ քար դրաւ մաղախի մէջ, պարսը վերցրեց և դիմեց դէպի փղշտացին։

Երբ այլազգին Դաւիթին տեսաւ, ասաց. «Միթէ ես չուն եմ, որ դու ցուպով և քարով ես ինձ վրայ գալիս. մօտ արի, ես քո մարմինը երկնքի թռչուններին և երկրիս գազաններին կերակուր դարձնեմ»։ Դաւիթը պատասխանեց. «Գու գալիս ես ինձ վրայ սրով, նիզակով և վահանով, իսկ ես՝ Սարաւովթի՝ իսրայէլի Աստծու անուէնով, որին դու նախատեսցիր։ Աստուած քեզ այսօր իմ ձեռք կյանձնէ։ Փղշտացին տեղից վեր կացաւ և դիմեց դէպի Դաւիթը։ Սա էլ նրան դիմաւորեց. մաղախից մի քար հանեց. դրաւ պարսի մէջ և ձգեց դէպի այլազգին։ Քարը ճակատին դիպաւ և հոկան գետին փռուեց երեսի վրայ։ Բայց որովհետև Դաւիթը սուր չունէր, վահեց դէպի փղշտացին. հանեց նրա սուրը պատենից և գլուխը կտրեց։ Երբ փղշտացիները տեսան իրանց հերոսի մահը, փախան, իսկ իսրայէլացիները հալածեցին նրանց մինչև իրանց քաղաքի դռները։

49. ՍԱՒՈՒՂՆ ԱՏՈՒՄ, ԻՍԿ ՅՈՎՆԱԹԱՆԸ ՍԻՐՈՒՄ Է ԴԱՒԹԻՆ

... Երբ Դաւիթը Գողիաթի գլուխը կտրեց և յաղթութեամբ ետ դարձաւ, թագաւորի զօրավար Աբենները նրան Սաւուղի մօտ տարաւ և մօտիկ ծանօթացրեց նրան թագաւորի հետ։ Այս դէպքից ետոյ թագաւորի որդի Յովնաթանը Դաւիթն սրտով սիրեց և ընկերական դաշը կապեց՝ տալով նրան իւր լօտիկը, վարապանակը, սուրը, աղեղն ու գօտին։ Սաւուղը չթողեց Դաւիթին, որ տուն դառնայ, այլ՝ իրա մօտ պահեց և զօրքի վրայ հրամանատար նշանակեց։ Ժողովուրդը սիրում էր Դաւիթին։ Գողիաթին սպանելուց ետոյ՝ երբ Դաւիթ վերադառնում էր փղշտացուց պատերազմից՝ կանայք դուրս էին գալիս Դաւիթի առաջ թմբուկներով, ծնծղաներով, պարում, երգում և ասում էին. «Սաւուղը հազարին սպանեց, իսկ Դաւիթը բերին»։ Այս խօսքերը դուր չեկան թագաւորին, նա բարկացաւ և ասաց. «էլ ինչ է պակաս նրան՝ բացի իմ թագաւորութիւնից»։ Այդ օրից սկսած Սաւուղը ծուռ աչքով էր նայում Դաւիթին։

Հետեւեալ օրը չար ոգին նորից եկաւ Սաւուղի վրայ։ Դաւիթն սկսաւ քնար ածել։ Սաւուղը վեր առաւ զեղարդը և ձգեց Դաւիթի ետեւից՝ այն մտքով, որ նրան պատին մեխէ։ Բայց նա խոյս տուաւ և զեղարդը պատի մէջ ցցուեց։

Սաւուզը վախենում էր և Դաւթին իրանից հե-
ռացնելու համար հաղարապետի պաշտօն տուաւ:
Դաւիթն զգոյշ էր վարւում ամեն մի հանգաման-
քում. Աստուած նրա հետն էր. ժողովուրդն էլ
յարգում էր նրան:

Սաւուզի աղջիկը սիրում էր Դաւթին: Եւ
որովհետև թագաւորը խոստացել էր նրան իրան
փեսայ դարձնել, ասաց. «Քոպէն շատ յաջող է—
Դաւթին ոչնչացնելու համար, փեսայ կդարձնեմ
և փղշտացւոց դէմ պատերազմի կուղարկեմ այն-
տեղ էլ կսպանուի»: Սաւուզը պատուիրեց իւր
Ծառաներին, որ ծածուկ Դաւթի հետ այսպէս
խօսեն. «Թագաւորը և նրա բոլոր մարդիկ քեզ
շատ են սիրում, եկ և նրան փեսայ դարձիր»:
Այսպէս էլ արին ծառաները: Դաւիթն ասաց. «Ես
մի աղքատ մարդ եմ»: Ծառաները պատասխա-
նեցին. «Թագաւորը քեզինց ոչ մի վարձ չէ պա-
հանջում, բացի հարիւր փղշտացու գլխից»: Նրա
միտքն այն էր, որ Դաւիթը թշնամու հետ պա-
տերազմելիս՝ սպանուի: Դաւիթն իսկոյն վեր կա-
ցաւ, փղշտացւոց դէմ զնաց և երկու հարիւր
մարդ սպանեց: Թագաւորը իւր Մեղքող աղջկան
Դաւթին տուաւ: Սաւուզը նկատեց, որ Աստուած
Դաւթի հետն է, աւելի ևս վախեցաւ և ցմահ
թշնամացաւ նրա հետ:

բ. Սաւուզը, երբ տեսաւ, որ իւր նպատակին
չհասաւ, սկսաւ իւր որդուն յայտնի կերպով գրը-
գռել Դաւթի դէմ:

Յովնաթանն այս բանը յայտնեց Դաւթին և
նա էլ թարկացաւ: Սրանից ետոյ Յովնաթանը
յօդուտ Դաւթի խօսեց հօր հետ՝ և ասաց. «Յան-
ցանք մի գործիր, հայր, Դաւիթն արդար է քո
առաջ. նա քեզ համար իւր անձը վտանդի են-
թարկեց և սպանեց փղշտացուն»: Սաւուզը լսեց
իւր որդուն, երդուեց, որ Դաւթի մահն այլ ևս
չի ցանկայ: Յովնաթանը յայտնեց Դաւթին այս
բանը և նրան հօր մօտ բերաւ: Դաւիթը դար-
ձեալ այնպէս էր թագաւորի հետ ինչպէս առաջ:

Նոր պատերազմ: Դաւիթը դուրս եկաւ
փղշտացւոց դէմ և մեծ հարուած տալով նրանց,
փախցրեց: Բայց երբ կրկին Սաւուզի մօտ եկաւ
և քնար էր ածում, չար ոգին դարձեալ յայտ-
նուեց թագաւորին—վեր առաւ զեղարդը և կա-
մենում էր Դաւթին պատի հետ մեխել: Նա դար-
ձեալ խոյս տուաւ և գեղարդը մտաւ պատի մէջ:
Դաւիթը միևնոյն գիշերը փախաւ պալատից:
Սաւուզը մարդիկ ուղարկեց, որ գիշերով նրա
տունը շրջապատեն և առաւօտեան սպանեն:

Մեղքողը յայտնեց Դաւթին եղելութիւնը և
ասաց. «Եթէ դու այս գիշեր քո կեանքը չազա-
տես, առաւօտեան կենդանի չես մնայ»: Կինը
մարդուն պատուհանից վայր թողեց—Դաւիթն

ան այտացաւ: Ետոյ Մեղքողը պաճուճապատան շինեց. դրաւ անկողնում. գլուխը այժի մորթով պատեց և ծածկեց շորերով: Սաւուղը դեսպաններ ուղարկեց, որ Գաւթին բռնեն: Մեղքողը պատասխանեց. «Հիւանդ է»: Սաւուղը կրկին անդամ մարդ ուղարկեց և ասաց. «Մահճով ինձ մօտ բերէք, որ սպանեմ նրան»: Երբ դեսպաններն եկան, պաճուճապանը անկողնում դրած էր: Իրողութիւնը թագաւորին յայտնեցին: Սաւուղն ասաց իւր ազգկան. «Ինչո՞ւ խարեցիր ինձ և փախցրիր իմ թշնամուն»: Մեղքողը պատասխանեց. «Նա ինձ ասաց, եթէ չես թոյլ տայ, կսպանեմ»:

4. Գաւթիթը մի տեղից միւսը թափառելով վերջապէս եկաւ Յովնաթանի մօտ և ասաց. «Ինչ յանցանք եմ գործել քո հօր դէմ. ինչո՞ւ է իմ ետեից ընկել. իմ և մահուանս մէջ մի քայլ միայն հեռաւորութիւն կայ»: Յովնաթանը պատասխանեց. «Ի՞նչ չես մեռնի. ես կխօսեմ հօրս հետ: Դու թար կացիր դաշտում մի քարի տակ. երեք օրից ետոյ քեզ իմաց կտամ, թէ բանն ինչպէս է վերջացել»:

Հետեւեալ օրը Սաւուղը Յովնաթանի և Աբննների հետ սեղան էին նստած: Գաւթի մասին խօսք եղաւ: Յովնաթանը յօգուտ նրա խօսեց: Սաւուղը բարկացաւ և ասաց. «Խարդակ, ես դիտեմ, որ դու Յեսսէի որդու հետ դաշնակից

ես, ամօթ քեզ. քանի որ նա կենդանի է, քո թագաւորութիւնը հաստատ չէ, մարդ ուղարկիր նրա ետեից և բերել տուր, նա պէտք է մեռնի»: Յովնաթանը պատասխանեց. «Ինչո՞ւ պիտի նա մեռնի, ինչ է արել»: Սաւուղը բարկացաւ և այս անգամ գեղարդը Յովնաթանի վրայ ձգեց՝ նրան սպանելու մտքով: Յովնաթանը նկատեց, որ հայրը վճռել է Գաւթին սպանել, վիշ կացաւ սեղանից. դուրս եկաւ և ամբողջ օրը ոչինչ չկերաւ ու մտածում էր միայն Գաւթի վրայ:

Առաւօտեան Յովնաթանը դաշտ դնաց և յայնեց Գաւթին ամեն բան: Երկուսն էս գրկեցին իրար և լաց էին լինում: Գաւթին աւելի էր արտասուում: Նրանք երգուեցին հաւատարիմ լինել թէ միմիեանց և թէ իրանց յետադաներին: Յովնաթանն ասաց. «Ինչ խաղաղութեամբ, ինչ որ մենք Տիրոջ անունով երգուեցինք, թող յաւիտեան անխախտ մնայ: Յովնաթանը հտ դարձաւ քաղաք, իսկ Գաւթիթը փախաւ, հեռացաւ:

50. ԴԱԻԹԻ ՄԵՏՍՀՈԳՈՒԹԻԻՆԸ ԴԵՊԻ ՍԱՌՈՒՂ

... Սաւուղն իմացաւ, որ Գաւթիթը Գազգայի անապատումն է: Առաւ երեք հազար զօրք ու գնաց Գաւթին փնտռելու: Այն անապատում մի այր կար: Սաւուղը ներս մտաւ, իսկ Գաւթին իւր մարդկանց հետ արդէն այրի ներսումն էր: Գաւթի մարդիկն ասացին. «Ահա, այս այն օրն

է, երբ Աստուած թշնամուն քո ձեռն է մատնում: Դաւիթը ծածուկ կտրեց Սաւուղի լօղիկի ծայրը, բայց շուտով զղջաց և ասաց իւր մարդկանցը. «Աստուած մի արասցէ, որ ես իմ ձեռը Տիրոջ օծեալի վրայ բարձրացնեմ»: Դաւիթն իւր մարդկանցը թոյլ շտուաւ թագաւորին սպանելու:

Սաւուղն երբ զարթեց, դուրս եկաւ այրից և սկսաւ իւր ճանապարհը շարունակել: Նրանից ետոյ դուրս եկաւ Դաւիթն ու սկսաւ Սաւուղի ետեից ձայն տալ. «Ի՛մ տէր թագաւոր»: Սաւուղը ետ նայեց: Դաւիթն ասաց. «Այսօր Աստուած քեզ իմ ձեռը մատնեց այրի մէջ, բայց ես քո կեանքը խնայեցի. տես, հայր իմ, ահա քո լօղիկի ծայրն իմ ձեռումն է: Թո՛ղ Աստուած դատաւոր լինի իմ և քո մէջ, ես իմ ձեռը քեզ վրայ չեմ բարձրացնի»:

Սաւուղն սկսաւ բարձր ձայնով լաց լինել և ասել. «Գու ինձնից արդար ես, դու ինձ բարի հատուցիր, իսկ ես քեզ՝ չար. ինչ որ դու այսօր իմ դէմ ցոյց տուիր, Աստուած քեզ դրա փոխարէն բարի կհատուցանէ. ես գիտեմ՝ դու մի օր իսրայէլի թագաւորը պիտի դառնաս»:

Սաւուղը տուն դարձաւ, իսկ Դաւիթն իւր մարդկանց հետ մնաց անապատում:

51. ՍԱՒՈՒՂԻ ՄԱՀԸ

Սամուէլը մեռաւ: Բոլոր իսրայէլացիները սուղ արին նրա վրայ և թաղեցին Արիմաթեմում:

Փղշտացիները կրկին անգամ պատերազմ յայտնեցին իսրայէլացիներին: Իսրայէլացիները փախան և Գեղբուա լեռան մօտ մեծ ջարդ ստացան: Թշնամին շրջապատեց Սաւուղին և նրա որդուց: Պատերազմը խիստ էր: Սաւուղը ծանր կերպով վիրաւորուեց:

Այն ժամանակ թագաւորն ասաց իւր կապարճակրին. «Հան քո սուրը և սպանիր ինձ, որ փղշտացիների ձեռը չընկնեմ»: Կապարճակիրը հրաժարուեց: Սաւուղն ինքն առաւ իւր սուրը և ընկաւ նրա վրայ: Երբ կապարճակիրը տեսաւ, որ Սաւուղը մեռաւ, ինքն էլ իւր սրի վրայ ընկաւ և ինքնասպան եղաւ: Յովնաթանը, իւր երկու եղբայրները և հետն եղած բոլոր մարդիկն ընկան պատերազմի մէջ:

Սաւուղի մահուանից երեք օր ետոյ՝ մի ամազեկացի՝ հանդերձները պատառելով և գլխին հող ածելով Դաւիթի մօտ եկաւ ու ասաց. «Իսրայէլի բանակիցն եմ ազատուել. ժողովուրդը փախաւ. մեծ մասը պատերազմում ընկան. Սաւուղն և ջովնաթանը նմանապէս»: Դաւիթն ասաց. «Ո՛րտեղից գիտես թէ Սաւուղը և Յովնաթանն ընկան»: Ամազեկացին պատասխանեց. «Գեղբուայի լեռների վրա էի. Սաւուղը կռիւնած էր նիզակին.

թշնամու հեծելագործը դիմում էր դէպի նա. Սա-
 ւուղն ասաց. սպանիր ինձ, ամեն կողմից վտան-
 գով շրջապատուած եմ: Մ'օտ գնացի. սպանեցի
 նրան. վեր առայ թագն ու ապարանջանը և ահա
 իմ տիրոջն եմ բերել: Դաւիթն ասաց. «Դու
 ինչպէս վստահացար Տիրոջ օծեալի վրայ ձեռք
 բարձրացնել»: Այս ասաց և նշան արաւ մարդ-
 կանց, որ սպանեն ամաղեկացուն և սպանեցին:
 Դաւիթն սկսաւ պատառել իւր զգեստը և
 սուղ անել Սաւուղի, Յովնաթանի և բոլոր իսրա-
 յէլի ժողովրդի վրայ: Դաւիթը ողբ յօրինեց իւր
 սիրելի Յովնաթանի վրայ և ասում էր. «Արձա-
 նացիր, իսրայէլ, ի վերայ բլրոցն ի բարձունս քո
 վիրաւորաց. զիւրդ անկան զօրաւորքն: Մի պատ-
 մէք ի Գէթ, և մի տայք դայս աւետիս յիս Աս-
 կաղոնի, զի մի երբէք ուրախ լիցին դստերք
 այլազգեացն և մի ցնծասցեն դստերք անթրփա-
 տիցն: Լերինք Գեղբուայ, մի իջցէ ի ձեզ ցող, և
 մի եկեսցէ ի վերայ ձեր անձրև. Յովնաթան ի վե-
 րայ բարձանց քոց վիրաւոր: Յաւ է ինձ ի վերայ
 քո, եղբայր իմ Յովնաթան, զեղեցկացար ինձ
 յոյժ, զարմանալի եղև սէր քո ինձ քան զսէր
 կանանց»:

Գ. Գ Ա Ի Ի Թ

52. ԴԱՒԻԹԸ ԴԱՌՆՈՒՄ Է ԹԱԳԱԻՈՐ

Սաւուղի մահուանից ետոյ Դաւիթը իւր
 մարդկանց հետ գնաց Քերրոն: Յուդայի տան
 մարդիկը նրան թագաւոր օծեցին միայն Յու-
 դայի տան վրայ: Իսկ Սաւուղի զօրավար Աբեն-
 ները նրա որդի Յերուսթէին թագաւորեցրեց
 միւս ցեղերի վրայ: Դաւիթի և Սաւուղի տան մէջ
 երկար ժամանակ պատերազմներ եղան: Դաւիթ
 տունը քանի գնում, զօրանում էր, իսկ Սաւու-
 ղինը՝ տկարանում էր. Յերուսթէին քնած ժա-
 մանակ սպանեցին և գլուխը կարելով՝ Դաւիթ
 մօտ բերին Քերրոն: Դաւիթը բարկացաւ և ա-
 սաց. «Դուք արդար մարդ էք սպանել» և հրա-
 մայեց մարդասպաններին մահու պատիժ տալ:
 Այնուհետև Իսրայէլի բոլոր ցեղերը Քերրոն եկան և
 Դաւիթին թագաւոր օծեցին ամբողջ իսրայէլի
 վրայ: Դաւիթն երեսուն տարեկան էր, երբ թա-
 գաւոր եղաւ: Նա կառավարեց 7¹/₂ տարի Յու-
 դայի տունը, իսկ երեսուն տարի՝ ամբողջ իս-
 րայէլը: Թէև Յեսուն Քանանը նուաճել էր, բայց
 Երուսաղէմ քաղաքը, ուր երուսացիք էին կե-
 նում, իւր անառիկ լինելու պատճառով, դեռ ևս
 չէր նուաճուած, այս պատճառով թագաւորը
 գնաց դէպի Երուսաղէմ երուսացւոց դէմ: Նրանք
 ասացին Դաւիթին. «Դու չես կարող քաղաք մտնել,

կոյրերը և կաղերը կարգելեն քեզ: Բայց Դաւիթն առաւ քաղաքը, Սիօն լեռն ու նրա վրայի աշտարակը, ուր և բնակուեց: Աշտարակն անուանեց Դաւիթի քաղաք և այնտեղ մի փառաւոր տուն շինեց:

Սրանից ետոյ Սելով գնաց մեծ հանդէսով տապանակ ուխտին Սիօնի աշտարակը տեղափոխեցին և զրին Դաւիթի խփել տուած վրանի տակ: Թագաւորը ղևտացիներից մի քանիսին պաշտօնեայ նշանակեց ուխտի տապանակին ծառայելու, որոնք երգով և քնարով օրհնում էին և փառաբանում Աստծուն: Նմանապէս քահանաներ նշանակեց Ահարոնի ցեղից. սրանք ամեն օր ողջակէզ պիտի մատուցանէին: Բացի սրանից աստուածպաշտութեան կարգ սահմանեց և ինքն էլ մի քանի սաղմոսներ հեղինակեց:

Նրա թագաւորութիւնը ընդարձակուեց միջերկրական ծովից մինչև Եփրատ և Դամասկոսից մինչև Եգիպտոս: Դաւիթի անունը հռչակուեց բոլոր երկրներում— հեթանոսները զոգում էին նրա անունը յսելիս: Նա զատաւորներ և պաշտօնեաներ նշանակեց երկրի մէջ. իւր բոլոր հպատակների համար իրաւունք և արդարութիւն ձեռք բերաւ:

Այս ամենից ետոյ Դաւիթը հարցրեց. «Արդեօ՞ք Սաւուղի տանից որ և է ժառանգ չէ մնացել, որ ես Յովնաթանի սիրու համար ողորմու-

թիւն անեմ նրան»: Յովնաթանից մի կաղ որդի է մնացել», ասաց նրա ծառաներից մինը: Իսկոյն Դաւիթը մարդ ուղարկեց նրա ետեկց և բերել տուաւ իւր մօտ: Երբ Յովնաթանի որդի Մեմփիբոսթէն Դաւիթի առաջն եկաւ, երեսի վրայ ընկաւ: Դաւիթն ասաց նրան. «Մի վախիր, ես ուզում եմ քեզ ողորմութիւն անել՝ քո հայր Յովնաթանի սիրու համար. քեզ կտամ Սաւուղի բոլոր արտերը. դու ամեն օր իմ սեղանից կճաշես»: Այսպէս շնորհացաւ Դաւիթը իւր սիրելի Յովնաթանին:

53. ԴԱՒԻԹ ՄԵՂԱՆՉՈՒՄ Է

Մի անգամ Դաւիթը իւր Յովար զօրավարին և ծառաներին ամոնացուց զէմ ուղարկեց, որ նրանց գլխաւոր քաղաք՝ Ռաբաթաւը պաշարեն, իսկ ինքը մնաց Երուսաղէմում: Մի օր թագաւորն անկողնից վերկացաւ և կտրի վրայ ման էր գալիս: Յանկարծ տեսաւ մի գեղեցիկ կին՝ Բերսաբէ անունով, որը Ուրիայի կինն էր: Ուրիան Յովարի հետ պատերազմ էր գնացել: Դաւիթը Յովարին մի նամակ գրեց, որով պատուիրում էր նրան և ասում. «Ուրիային պատերազմի վտանգաւոր տեղն ուղարկիր. դու ետ դարձիր. թո՞ղ նա սպանուի»: Յովարն էլ այդպէս արաւ: Երբ Ուրիայի կինը ամուսնու մահուան բօթն առաւ, սկսաւ սուգ անել: Սգի օրերն անց-

ներուց ետոյ, Դաւիթը մարդ ուղարկեց կնոջ մօտ.
տուն բերել տուաւ և իւր կինը դարձրեց:

Այս բանն Ասածուն դուր չեկաւ, ուստի
Նաթան մարգարէին նրա մօտ ուղարկեց: Սա
թագաւորի մօտ եկաւ և հետևեալ առակը պատ-
մեց. «Մի քաղաքում կենում էին երկու մարդիկ —
մինը հարուստ, իսկ միւսն՝ աղքատ: Հարուստն
ունէր շատ հօտեր, իսկ աղքատը՝ միմիայն մի գառը:
Աղքատը շատ էր սիրում գառանը՝ իւր հետն էր
ուտացնում, խմացնում և իրա գոգումն էլ քնաց-
նում էր: Մի օր հարստի մօտ հիւր եկաւ: Սա
խնայեց իւր ոչխարներից մինը մորթելու, այլ
աղքատից նրա գառը խլեց և հիւրին պատուեց»:
Դաւիթը բարկացաւ այդ աքարմունքի վրայ զար-
մացաւ, որ իւր թագաւորութեան մէջ այդպիսի
անարդարութիւն է պատահել, ուստի ասաց Նա-
թանին. «Այդ մարդը մահու պատժի արժանի է»:
Այն ժամանակ Նաթանն ասաց Դաւիթին. «Այդ
մարդը դու ես — դու խլեցիր Ուրիայի կնոջը.
իրան էլ ամուսնացուց սրով սպանել տուիր: Դրա
համար Աստուած այսպէս է ասում — ես քեզ Սա-
ուղի ձեռից ազատեցի. Յուդայի և Իսրայէլի
տան վրայ թագաւոր նշանակեցի. ինչու դու
այսպիսի շարութիւն գործեցիր: Քո տանից քո
դէմ անբախտութիւն կհանեմ. դու ծածուկ շա-
րութիւն գործեցիր, իսկ ես քեզ յայտնի կերպով
կպատժեմ ամբողջ Իսրայէլի առաջ»:

Դաւիթը զգաց իւր սխալը, ասաց Նաթանին.
«Ես մեղաւոր եմ Աստու առաջ»: Այս ասաց ու
գետնի վրայ ընկաւ և աղօթում էր. «Ողորմեա
ինձ, Աստուած, ըստ մեծի ողորմութեան քում,
ըստ բազում գթութեան քում քաւեան զանօրէ-
նութիւնս իմ: Սիրտ սուրբ հաստատեան յիս, Աս-
տուած, և հոգի ուղիղ նորոգեան ի փորի իմում:
Մի ընկենուր զիս, Տէր, յերեսաց քոց և զհոգի
քո սուրբ մի հաներ յինէն»: Նաթանն ասաց.
«Վեր կաց. Աստուած ներեց քո յանցանքը, դու
չես մեռնի»: Մարգարէն տուն գնաց: Իրանից
ետոյ Բերսաբէն մի որդի ունեցաւ, որին Սողո-
մոն անուանեց: Աստուած նրան սիրում էր: Դա-
ւիթը Նաթանին յանձնեց Սողոմոնի կրթութիւնը
և սա էլ նրա անունը Յեզեզի դրաւ:

54. Ա Ք Ի Ս Ո Ղ Ո Մ

Իսրայէլացուց ազգի մէջ Դաւիթի որդի
Արիստողոմի նման գեղեցիկ մարդ չկար ոտքից
մինչև գլուխը ոչ մի պակասութիւն չունէր: Արի-
ստողոմի ամենազեղեցիկ զարդարանքը նրա գլխի
մազերն էին: Սա ձեռք բերաւ կառքեր և ձիեր —
յիսուն հատ սուրհանդակ ունէր: Առաւօտները
վաղ վեր էր կենում և կանգնում էր քաղաքի
դրանը: Թագաւորի մօտ զանգատի եղողներին
դուր գալու համար ասում էր Արիստողոմը. «Գու-
արդար ես, բայց ո՞վ կայ այնտեղ, որ քեզ պաշտ-

պանէ: Երանի ինձ դատաւոր նշանակէին այս երկրի վրայ, ես գիտէի թէ ինչպէս կ'ալաշտպանէի ամենի իրաւունքը»: Այս ձևով Արիստողոմը գրաւեց իսրայէլացիները սիրտը

Երբ նրա կուսակիցների թիւն այնքան բազմացաւ, որ նա կարող էր ապստամբուել Դաւթի դէմ, ասաց. «Թոյլ տո՛ւր ինձ, հայր, որ Քերրոն ուխտ գնամ»: Թագաւորն ասաց. «Գնա՛ խաղաղութեամբ»: Արիստողոմն առաջուց մարդ էր ուղարկել իսրայէլի բոլոր քաղաքներն ասելու. «Երբ փողի ձայնը լսէք, ասացէ՛ք Արիստողոմը Քերրոնում թագաւոր է դարձել»: Արիստողոմը Քերրոն գնաց. մեծ բազմութիւն էր հետևում նրան:

Երբ Դաւթին իմաց տուին որդու ապստամբութիւնը, Երուսաղէմում եղող ծառաներին ասաց. «Վեր կացէ՛ք փախչենք Արիստողոմի երեսից. շտապեցէ՛ք, մի՛ գուցէ մեզ հասնի և կտորէ ու քաղաքն էլ սրի կերակուր դարձնէ»: Թագաւորը քաղաքից ոտով փախաւ իւր ծառաների հետ. նրան հետևում էր մեծ բազմութիւն և դառն կերպով լաց էին լինում: Դաւիթն անցաւ Կեդրոնի վտակը և լալով բարձրանում էր Զիթենեաց լեռու: Նա գնում էր ոտաբորիկ: Սաւուղի տնից մի մարդ՝ Սեմէի անունով Դաւթին անիծում էր. քարեր էր արձակում վրան և ասում. «Դո՛ւրս. դո՛ւրս, ո՞վ արիւնահեղ. Աստուած քո թագաւորութիւնը յանձնեց քո որդի Արիստողոմին»:

այժմ՝ դո՛ւ ես անբախտութեան մէջ»: Արեստան բարկացաւ և ասաց. «Ի՛նչպէս է վստահանում նա իմ տէր թագաւորին այսպէս անարգել, իրաւունք տո՛ւր, նրա գլուխը կտրեմ»: Թագաւորն ասաց. «Թո՛ղ, այդ Տիրոջ կամքն է: Անա՛ հարազատ որդիս իմ ետևիցն է ընկել, որոնում է իմ անձը, ի՛նչ զարմանալու բան կայ, որ օտար Սեմէին այդպէս է վարւում: Այսպէս էր շարունակում Դաւիթն իւր ճանապարհը: Արիստողոմը մտաւ Երուսաղէմ և առաւ այն բոլորն, ինչ որ հօրն էր պատկանում:

Զ. Սրանից ետոյ Արիստողոմն իւր մարդկանց հետ Յորդանն անցաւ՝ հօրը հալածելու համար: Դաւիթն իւր մօտ եղած ժողովուրդը կարգադրեց և ասաց. «Նս ևս ձեզ հետ կամենում եմ թշնամու առաջ դուրս գալ»: Ժողովուրդը պատասխանեց. «Ի՛նչ մի՛ արի, քո կեանքը մեզ համար աասն հազար մարդու հաւասար է»: Ժողովուրդը գնաց, իսկ Դաւիթը Յովաբին, Արեստային և բոլոր զբլխաւորներին պատուիրեց ու ասաց. «Իմ սիրու համար խնայեցէ՛ք Արիստողոմին»: Տփրեմի անտառում իրար հանդիպեցին: Պատերազմն արիւնահեղ էր— իսրայէլի ժողովուրդը մեծ հարուած ստացաւ Դաւթի ծառաներից: Արիստողոմը ջրու վրայ նստած փախաւ և երբ մի մեծ կաղնու խիտ ոստերի տակովն անցնում էր, մագերը ձիւ-

դերի մէջ խճճուեցան, մնաց կախ ընկած ու ճօճուում էր, իսկ ջորին անցաւ, գնաց: Երբ այս բանը Յովարին իմաց տուին, վեր առաւ երեք գեղարդ և խրեց Արիստոտմի սիրտը: Յովարի զինակիրները շրջապատեցին նրան. սպանեցին, ձգեցին մի փոսի մէջ և վրան քարակոյտ կազմեցին:

Աւետարեք եկաւ Դաւթի մօտ պատերազմի դաշտից և յայտնեց նրան յաղթութեան լուրը: Դաւթը հարցրեց. «Արիստոտմ պատանին օղջ է»: Երբ տեղեկացաւ, լաց էր լինում և ասում. «Որդեակ իմ Արիստոտմ, Արիստոտմ որդեակ իմ, երանի թէ ես մեռնէի քո փոխարէն, ո՞վ որդեակ իմ Արիստոտմ»:

Յուզայի տան մարդիկը Դաւթի մօտ ուղարկեցին և ասացին. «Ետ արի վերստին դու էլ, քո ծառաներն էլ»: Նրանք Դաւթին զիմաւորելու համար մինչև Յորդանան զնացին: Սեմէին ևս եկաւ զրանց հետ. թագաւորի ոտներն էր ընկնում և ասում. «Մի յիշիր իմ յանցանքը, ներիր»: Արեստան ասաց. «Նա պէտք է մեռնի, Աստծու օձեային անիծել է»: Դաւթը պատասխանեց. «Այսօր ոչ ոք չպիտի մեռնի, երբ ևս խորայէլի վրայ թագաւոր եմ»: Դաւթը երդուեց Սեմէին և ասաց. «Դու չես մեռնի»: Դաւթը դարձաւ Երուսաղէմ:

55. ԴԱՒԹԻ ՄԱՀԸ

Երբ Դաւթը ծերացաւ, Երուսաղէմ ժողովեց բոլոր իշխաններին, դատաւորներին, զինուորականներին ու ասաց. «Ժողովուրդ, ինձ լսիր, ես մտադիր էի Աստծու համար մի տուն շինել, որպէսզի ուխտի տապանակն այնտեղ դնեմ: Բայց Աստուած իւր ծառայ նախանի ձեռով ասաց— «Ինձ համար դու չես կարող տուն շինել. զինուոր մարդ ես. շատերի արիւնն ես թափել: Երբ կմեռնես, քո որդի Սողոմոնը ինձ համար մի տուն կկառուցանէ: Աստծու պատուիրանները պահեցէք, որ այս գեղեցիկ երկիրը ժառանգէք և ձեր որդւոց ժառանգել տաք: Իսկ դու, որդեակ իմ Սողոմոն, ճանաչիր քո հօր Աստծուն և ծառայիր նրան ամբողջ սրտով: Եթէ նրան որոնես, կգտնես, իսկ եթէ մոռանաս, նա էլ քեզ կմոռանայ: Աստուած քեզ ընտրեց իւր համար տուն կառուցանող: Ես մեռնում եմ, բայց մխիթարուիր, մի վախենար, իմ Աստուածը քեզ հետ կլինի»:

Դաւթ թագաւորը ցոյց տուաւ իւր որդի Սողոմոնին տաճարի նախագիծը և ետոյ շարունակեց ժողովրդեան հետ խօսել. «Աստծու տուն կառուցանելը շատ մեծ գործ է. ես իմ կարողութեան չափ ոսկի, արծաթ, թանկագին քարեր, երկաթ, փայտ և մարմար եմ ժողովել: Բա-

ցի դրանից տալիս եմ շատ ոսկի, արծաթ. իսկ ձեզնից ո՞վ է յօժար Աստծու տան համար կամաւոր նուէր տալու»: Ամենքն էլ իրանց կարողութեան չափ ազատ կամքով նուէրներ արին Աստծու տան համար: Դաւիթը շատ ուրախացաւ: Ժողովուրդը գոհանում էր Աստծուց. երկրը պազութիւն տալիս. աղօթում և ողջակէզ մատուցանում: Քահանայապետն էլ վեր առաւ իւրի եղջիւրը. Սողոմոնին թագաւոր օծեց. փողերը փչում էին. ժողովուրդն աղաղակում էր. «Յաշոգութիւն Սողոմոն թագաւորին»:

Չատ շանցաւ որ հին թագաւորը մեռաւ և թաղուեց Դաւթի քաղաքում: Նա թագաւորեց իսրայէլի վրայ քառասուն տարի:

Գ. ՍՈՂՈՄՈՆ

56. ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԱԳԱԻՈՐԸ

«. Սողոմոնը սիրում էր Աստծուն և իւր հօր ճանապարհովն էր գնում: Երբ նա մի անգամ Գաբաւոնում գոհ էր մատուցանում, Աստուած երազում երևաց և ասաց. «Խնդրիր ինձնից ինչ որ կամենում ես»: Սողոմոնը պատասխանեց. «Իմ Տէր Աստուած, դու թագաւորեցրիր քո ծառային իմ հայր Դաւթի տեղը. ես մի փոքր տղայ եմ, չգիտեմ ոչ բարին և ոչ չարը. սո՞ւր ինձ իմաստուն սիրտ՝ քո ժողովուրդը արգարութեամբ դա-

տելու: Աստուած այս խօսքերը հաւանեց: Նա ասաց. «Որովհետեւ դու ինձնից երկար կեանք և հարստութիւն չինդրեցիր, այլ միմիայն իմաստութիւն, այս պատճառով տալիս եմ քեզ ոչ թէ միայն քո խնդրած իմաստութիւնը, այլ և հարըստութիւն և փառք: Եթէ դու իմ պատուիրանները պահես, ինչպէս քո հայր Դաւիթը, քեզ երկար կեանք ևս կտամ»:

Բ. Այդ օրերում երկու կանայք թագաւորի մօտ գանգատի եկան: Կանանցից մինն ասաց. «Ո՛հ, տէր իմ, ես և այս կինը մի տան մէջ ենք կենում: Ես մի որդի ծնայ: Երեք օրից ետոյ նա ևս մի որդի ունեցաւ: Մենք միայնակ էինք. բացի մեզնից ոչ ոք չկար տան մէջ: Այս կնոջ որդին գիշերը մեռաւ, որովհետեւ ծիծ տալիս վրան պառկեց ու խեղդեց: Կէս գիշերին վեր կացաւ և ծածուկ փոխեց իմ կենդանի որդուն իւր խեղդուածի հետ: Առաւօտը վեր կացայ տղային ծիծ տալու, տեսայ որ իմ որդին չէր»: Իսկ միւս կինն ասաց. «Այդպէս չէ, կենդանին իմն է, մեռածը սրանն է»:

Աստուած Սողոմոնին իմաստութիւն տուաւ նրանց դատաստանը կտրելու — թագաւորն ասաց. «Սուր բերէք ինձ մօտ»: Եւ երբ սուրը բերին, Սողոմոնն ասաց. «Կէս արէք կենդանի երեխային — կէսը տուէք մինին, կէսը միւսին»: Կանանցից

մինն ասաց թագաւորին. «Մի տպանէք»: Իսկ միւսն ասում էր. «Ո՛չ ինձ լինի, ո՛չ քեզ, թո՛ղ կտրեն»: Թագաւորն ասաց. «Առաջին կնոջը տուէք կենդանի երեխային, որովհետեւ նա է հարազատ մայրը»: Այս դատաստանը յայտնի եղաւ բոլոր խրայէլի մէջ:

Սողոմոնն ունէր 40,000 կառքի ձի և 12,000 ձիաւոր: Պալատում իւրաքանչիւր օր դործ էր ածւում 90 քոռ ալիւր, 30 տաւար և 100 ոչխար:

Երկրի մէջ խաղաղութիւն էր տիրապետում Սողոմոնի կենդանութեան ժամանակ. երկիրը խաղաղ էր:

Բացի հարստութիւնից, Աստուած Սողոմոնին մեծ իմաստութիւն ևս տուաւ: Նա 3,000 առակ ասաց, իսկ երգերի թիւը 1,005 է: Երկրիս բոլոր ծայրերից մարդիկ գալիս էին Սողոմոնի իմաստութիւնը լսելու:

57. ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՏԱՃԱՐԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

«. Սողոմոնը մարդ ուղարկեց Տիւրոսի Քիրամ թագաւորին ասելու. «Դու գիտես, որ իմ հայրը պատերազմների պատճառով չկարողացաւ իւր Աստծու համար մի տուն շինել: Այժմ Աստուած ինձ խաղաղութիւն է պարգևել. մտադիր եմ մի տուն շինել նրա համար: Ուրեմն հրաման տուր իմ ծառաներին Լիբանանու անտառներից եղևիններ կտրել. դրա փոխարէն ես կվճարեմ

ցորեն, գինի և իւղ: Քիրամը շատ ուրախացաւ և մարդ ուղարկեց Սողոմոնին՝ ասելով. «Ամենայն բան քո ցանկութեան համաձայն կկատարեմ»: Երկու թագաւորները զաշը կապեցին իրար հետ:

Սողոմոնի թագաւորութեան շորրորդ տարումը Մորէա լեռան վրայ տաճարի հիմքը դրուեց — 60 ոտնաչափ երկայնութիւն, 20 ոտնաչափ լայնութիւն և 30 ոտնաչափ բարձրութիւն ունէր տաճարը: Տունը ներսից ամբողջապէս մաքուր ոսկւով պատեց:

Տաճարը բաժանուած էր երկու մասի — սրբութիւն և սրբութիւն սրբոց: Տապանակ ուխտին այստեղ պէտք է դնէին: Տաճարի շուրջը Սողոմոնը երկու գաւիթ շինեց — արտաքինը ժողովրդի համար, իսկ ներքինը՝ քահանաների: Այստեղ էր դրած զոհի սեղանը և պղնձէ ծովը քահանայից լուսցուելու համար: Եօթն տարուց հտոյ տաճարի շինութիւնն աւարտուեց:

Բ. Երբ շինութիւնը վերջացրեց Սողոմոնը, երուսագէմ կանչեց ժողովրդին: Քահանաներն ուխտի տապանակը և սրբազան անօթները Սիօնի վրայից տաճարը տեղափոխեցին:

Սողոմոնը և ժողովուրդը հետևում էին քահանաներին: Երբ ուխտի տապանակը սրբութիւն սրբոցում դրին, թագաւորն օրհնեց ժողովրդին. շորեց Տիրոջ սեղանի առաջ. ձեռները երկինք

բարձրացրեց և այսպէս աղօթեց. «Տէր, Իսրայէլի Աստուած, երկինքը և երկնից երկինքը բաւական չեն քեզ պարունակելու, ուր մնաց այս տունը: Լսիր քո ծառային: Լսիր այստեղ աղօթող քո խորայէլ ժողովրդին. ողորմած եղիր դէպի նա նեղութեան ժամանակ: Եթէ այլազգի ևս զայ այս տաճարում աղօթելու, նրան էլ լսիր, որ ամենքը ճանաչին քեզ՝ քո խորայէլ ժողովրդի նման: Եթէ քո ժողովուրդը քո դէմ մեղանշի և ուղղուած սրտով քեզ դառնայ, նրա խնդրուածը մի մերժիր — ներիր»:

Աղօթքը վերջացնելուց ետոյ՝ Սողոմոնը վեր կացաւ սեղանի առաջից և օրհնեց ժողովրդին: Թագաւորը ժողովրդի հետ շնորհակալութեան զոհ բերին Աստծուն: Սողոմոնը եօթն օր և եօթը գիշեր տօն կատարեց, իսկ ութերորդ օրն արձակեց ժողովրդին: Ամենքն օրհնում էին թագաւորին և տուն դարձան ուրախ սրտով՝ փառաբանելով Աստծու անունը:

58. ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՓԱՌՔԸ, ԸՆԿՆԻԸ ԵՒ ՄԱՀԸ

«Սողոմոնը եղևու փայտից իւր համար մի տուն ևս չինեց: Այս տան շինութիւնը 30 տարի քաշեց. նրա շուրջը եղևու փայտից սրահներ շինեց: Ամուսնացաւ Փարաոնի աղջկայ հետ. նրա համար ևս մի պալատ շինել տուաւ քարից և եղևու փայտից: Ըինեց նաև մի դատաստա-

նատուն՝ ժողովրդին դատելու համար: Բացի դրանցից շինել տուաւ իւր համար մի փղօսկրեայ դահ՝ պատած ազնիւ ոսկեով: Թագաւորի խմելու բաժակները, ամանեղէնները ոսկուց էին. արծաթը յարգի շէր: Սողոմոնը նաևեր ևս շինել տուաւ: Քիրամը նրա համար լաւ նաւաստիներ ուղարկեց, որոնք նրա ծառաների հետ հեռի երկիրներ էին նաւում և ոսկի, արծաթ, փղօսկր, կապիկ և սիրամարգէներ էին բերում: Բացի սրանցից բերում էին թագաւորի համար, իբրև ընծայ, ոսկեայ և արծաթեայ ամաններ, հանգերձներ, զէնքեր, նժոյգներ և ջորիներ: Այսպէս Սողոմոնն իւր հարստութիւնով և իմաստութիւնով առաջին թագաւորը դարձաւ աշխարհիս մէջ:

Է. Սողոմոնն ունէր 700 օտարազգի կանայք: Ծերութեան ժամանակ նրանք Սողոմոնի սիրտը դէպի օտար ապտուածները դարձրին, այնպէս որ թագաւորը նրանց համար Երուսաղէմում կուտներ շինել տուաւ, ուր զոհ էին մատուցանում և խունկ ծխում: Այս բանը դուր չեկաւ Աստծուն. նա յայտնեց Սողոմոնին և ասաց. «Որովհետև դու իմ պատուիրանները չպահեցիր, քո թագաւորութիւնը կիսկում քեզնից, բայց ոչ կենդանութեանդ ժամանակ, այլ՝ քո որդու և նրանից չեմ խլիլ ամբողջ թագաւորութիւնը, այլ մի մասը քո հայր Գաւթի սիրու համար կթողնեմ»:

Սողոմոնի ծառաներից մինը՝ Յերոբովամ անունով ապստամբուեց թագաւորի դէմ: Սա մի քաջ մարդ էր: Սողոմոնը հրամայեց, որ սպանեն նրան, բայց նա եգիպտոս փախաւ: Սողոմոնը 40 տարի թագաւորեց իսրայէլի վրայ և ետոյ մեռաւ ու թաղուեց Դաւթի քաղաքում: Նրա որդի Ռորովամը թագաւորեց հօր տեղը:

Ե. ԹԱԳԱՆՈՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄՆ ԵՒ ՎԵՐՋԸ

59. ՅԵՐՈԲՈՎԱՄ ԵՒ ՌՈՐՈՎԱՄ

Ռորովամը Սիւքէմ գնաց: Ամբողջ իսրայէլն այնտեղ էր հաւաքուել կամենում էին նրան թագաւոր օծել: Ոմանք էլ մարդ էին ուղարկել Յերոբովամին կանչելու: Յերոբովամը և ամբողջ իսրայէլն ասացին Ռորովամին. «Քո հայրը մեր լուծը շատ ծանրացրեց. մենք այն պայմանով քեզ հպատակ կմնանք, եթէ մեր լուծը թեթեւացնես»: Ռորովամը խորհուրդ արաւ ձեռքերի հետ և ասաց. «Ի՞նչ խորհուրդ էք տալիս»: Նրանք պատասխանեցին. «Եթէ զու այժմ ժողովրդին լսես և բարի խոստումներ անես, քանի որ կենդանի ես՝ քեզ հաւատարմութեամբ կծառայեն»: Ռորովամը մերժեց ձեռքերի խորհուրդը և իւր հասակակից ընկերներին հետ խորհուրդ կազմեց: Նրանք այսպէս խորհուրդ տուին. «Դու ժողովրդին այսպէս պատասխանիր—իմ հայրը ձեզ

խորհուրդ տուի, իսկ ես՝ մտրակով և կարիճով պէտք է պատժեմ»:

Ինչպէս իւր երիտասարդ ընկերներն էին խորհուրդ տուել, այնպէս էլ պատասխան տուաւ Յերոբովամին: Երբ ժողովուրդը նկատեց, որ թագաւորն իրան չի ուզում լսել, ասաց. «Մենք ինչ զործ ունենք Դաւթի տան հետ, թո՛ղ իսրայէլը տուն դառնայ»: Նրանք տուն դարձան և Յերոբովամին թագաւոր օծեցին: Այսպէս իսրայէլը բաժանուեց Ռորովամից: Այլ ևս ոչ ոք չէր լսում Դաւթի տան թագաւորին՝ բացի Բենիամինի ցեղից:

Զ. Յերոբովամն ամրացրեց Սիւքէմը և իրան մայրաքաղաքը դարձրեց: Նա ասում էր, «Եթէ իմ ժողովուրդը երուսաղէմ գնայ զո՛ն մատուցանելու, նրա սիրտը կհակուի դէպի Յուդայի տան թագաւորը—Ռորովամը և ինձնից կհեռանայ»: Թագաւորը երկու հատ ոսկէ հորթ շինել տուաւ ու ասաց ժողովրդին. «Բաւական է ինչքան երուսաղէմ գնացիք, ահա՛ ձեր աստուածները, որոնք ձեզ եգիպտոսից ազատեցին»: Հորթերից մինը Բեթէլում, իսկ միւսը Դանում նշանակեց: Ժողովուրդը յաճախում էր թէ մինի և թէ միւսի մօտ, պահք էր պահում և ծխում հորթի առաջ: Սրա համար ևս Աստուած մարգարէի բե-

ըանով յայտնեց նրան՝ ասելով. «Քո թագաւորութիւնը իսպառ կջնջեմ»:

Յուդայի տունն ևս սկսեց Աստծու դէմ շարութիւններ գործել նրանք բարձրաւանգակների վրայ աստուածներ և անտառի կուռքեր շինեցին: Եգիպտոսի թագաւորն երբ իմացաւ իսրայէլացւոց թագաւորների երկպառակութիւնը, Երուսաղէմի վրայ եկաւ և Աստծու տան բոլոր գանձերը տարաւ, նոյնպէս և Ռորովամ թագաւորի տան հարստութիւնները: Ռորովամն և Յերբովամն իրանց ամբողջ կեանքում պարապած էին ներքին պատերազմներով:

60. Ե Ղ Ի Ա

Իսրայէլի թագաւորներից մէկի անունն էր Աքաաբ: Սա ամուսնացաւ Սիզոն քաղաքի կռապաշտ թագաւորի Յեզաբել աղջկայ հետ և նրանց Բահաղ կուռքին երկրպագութիւն էր տալիս: Սա իւր վատ գործերով իրանից առաջ եղած իսրայէլի բոլոր թագաւորներից աւելի բարկացրեց Աստծուն: Յեզաբելը խեղդել տուաւ բոլոր մարգարէներին: Իսկ Եղիան եկաւ Աքաաբի մօտ և ասաց. «Այս տարի ոչ անձրև և ոչ ցօղ կիջնի երկնքից»:

Բ. Աստուած ասաց Եղիային. «Քնա և ընակուիր Քոռաթի հեղեղատի մօտ ջուրն այնտե-

տեղից կխմես, իսկ կերակուրդ ագուաները կբերեն»: Նա լսեց տիրոջ խօսքին և գնաց — ագուաները նրա համար հաց և միս էին բերում, իսկ ջուրը հեղեղատիցն էր խմում: Մի քանի օրից ետոյ հեղեղատի ջուրը ցամաքեց, որովհետև անձրև չէր գալիս: Այն ժամանակ Աստուած ասաց նրան. «Վեր կաց և գնա Սարեպտա քաղաքը. այնտեղ մի որբկայրի կնոջ հրամայել եմ, որ քեզ կերակրէ»:

Եղիան, երբ քաղաքի դրանը հասաւ, տեսաւ մի որբկայրի կին, որ փայտ էր հաւաքում: Մարգարէն ասաց. «Ենդրեմ ինձ համար փոքր ինչ ջուր և մի պտտառ հաց բերես»: Կինը պատասխանեց. «Աստծու անունը վկայ լինի, որ մի բուռն ալիւրից և մի քիչ իւղից աւելի ոչինչ չունիմ. ահա այս փայտերը տանում եմ որ հաց թխեմ, ես և իմ միակ որդին ուտենք և սովից չմեռնենք»: Եղիան ասաց նրան. «Քնա, մի վախենար, պատրաստիր քեզ համար էլ, ինձ համար էլ, որովհետև բո տաշտից ալիւրը և ամանից իւղը չպիտի պակասէ մինչև որ Աստուած անձրև կուղարկէ»: Կինը գնաց և այնպէս էլ աբաւ: Տիրոջ ասածին համաձայն՝ տաշտից ալիւրը և ամանից իւղը երբէք չպակասեց:

Գ. Սովի երրորդ տարին Աստուած ասաց Եղիային. «Քնա Աքաաբի մօտ և ասա, որ անձրև

պիտի թափեմ»: Եղիան զնաց: Երբ Աքաաբը Եղիային տեսաւ, հարցրեց. «Այդ դ՞ու ես, իսրայէլի խանգարիչ»: Եղիան պատասխանեց. «Ես չեմ իսրայէլի խանգարիչը, այլ դ՞ու և քո տունը. դուք Աստծու պատուիրանները մոռացել էք և Բահաղին էք լսում: Մարդ ուղարկիր և հաւաքել տուր Կարմելոս լեռան վրայ ժողովրդին և Բահաղի չորս հարիւր յիսուն քուրմերին»: Այդպէս էլ արաւ Աքաաբը: Եղիան դուրս եկաւ ժողովրդի առաջ և ասաց. «Մինչև երբ մոլորվէք, եթէ Աստուածը Եհովան է, նրան հետևեցէք, իսկ եթէ Բահաղն է՝ նրան լսեցէք»: «Եհովայի մարգարէներից միայն ես եմ կենդանի մնացել, իսկ Բահաղինը չորս հարիւր յիսուն են: Թ՛ող մեզ երկու եզր տան, մէկը սրանք վերցնեն, կոտորեն, դնեն փայտերի վրայ՝ առանց կրակի, իսկ միւսն էլ ես կվերցնեմ և նոյնպէս կվարուեմ: Ետոյ դուք Բահաղի անունը տուէք, իսկ ես՝ Եհովայինը: Այն Աստուածը, որ կրակով պատասխան կտայ, անձ նա է ճշմարիտը»: Բոլոր ժողովուրդը պատասխանեց. «Չատ իրաւացի խօսք է»:

Բահաղի քուրմերը վեր առան մի եզր կոտորեցին ու սկսեցին առաւօտից մինչև կէս օր Բահաղի անունը տալ և ասել. «Ո՛վ Բահաղ, պատասխան տուր»: Բայց ոչ մի պատասխան չկար: Եղիան ասում էր. «Բարձր ձայնով կանչեցէք. գուցէ նա զբաղուած է, շատ կարելի է քնած է»:

Նրանք սկսեցին և՛ս աւելի բարձրաձայն աղաղակել. մարմինները սրով կտրատել, բայց ոչ մի պատասխան չէին ստանում: Եղիան ասաց ժողովրդին. «Եկէք ինձ մօտ»: Նա սեղան շինեց, շուրջը փոս փորեց. սեղանի վրայ փայտեր դարսեց. եզր կտրատեց, և դարսեց փայտերի վրայ: Երեք անգամ ողջակիզի փայտի վրայ ջուր ածել տուաւ, այնպէս որ փոսը ծովի պէս ջրով լցուեց: Այս ամենից ետոյ եկաւ Եղիան և ասաց. «Ո՛վ Արբահամի, Իսահակի և Յակովբի Աստուած, ցոյց տուր այսօր, որ դ՞ու ես ճշմարիտ Աստուածը, իսկ ես՝ քո ծառան», Իսկոյն երկնքից կրակ ընկաւ և այրեց ողջակէզը: Բոլոր ժողովուրդը երեսի վրայ ընկաւ և ասաց. «Եհովան է ճշմարիտ Աստուածը»: Եղիան պատասխանեց. «Բահաղի քուրմերին բռնեցէք, որ չփախչեն». Բռնեցին և Կիսոն հեղեղատի մօտ սպանեցին: Ետոյ Եղիան ասաց Աքաաբին. «Լժիր կառքդ և վայր իջիր, որ անձրևը քեզ չթրջէ»: Իսկոյն քամի փչեց. երկինքը ծածկուեց սև ամպով և յորդ անձրև եկաւ:

Դ. Աքաաբը պատմեց Յեզաբէլին այս ամենը: Յեզաբէլը զեսպան ուղարկեց Եղիայի մօտ և պատուիրեց ասել. «Թ՛ող աստուածներն ինձ պատժեն, եթէ քեզ էլ այնպէս սպանել չտամ, ինչպէս դու Բահաղի քուրմերին սպանել տուիր»: Եղիան փախաւ Յուզայի անապատը. նստեց մի

ծառի տակ և գանգատուեց. «Բաւական է, տէր Աստուած, առ իմ հողին»: Նա պառկեց այնտեղ և քնեց: Ետոյ վեր կացաւ. քառասուն օր ճանապարհ գնաց մինչև Քորէբ և այնտեղ մի պարի մէջ ապրում էր: Աստուած ասաց նրան. «Ի՞նչ ես անում այստեղ, Եղիա»: Նա պատասխանեց. «Իսրայէլի որդիքը քո ուխտը մոռացան. կործանեցին քո անունով շինած սեղանները. քո մարգարէներին սրով կտորեցին. ես միայն ազատուեցայ. հիմայ էլ իմ կեանքիս ետեիցն են ընկեր»: Աստուած հասկացրեց մարգարէին իւր սխալը — որ խիստ միջոցները՝ մարդասպանութիւնը, հաճելի չէ Աստծուն ուստի ասաց. «Դուրս արի, բարձրացիր լեռը»: Եւ ահա Աստուած անցաւ նրա մօտովը — մեծ փոթորիկ բարձրացաւ. լեռներն և ապառաժները բիշ մնաց խորտակէր, բայց Աստուած հողմի մէջը չէր: Հողմից ետոյ երկրաշարժ եղաւ: Աստուած երկրաշարժի մէջն էլ չէր: Երկրաշարժից ետոյ՝ կրակ եղաւ, բայց Աստուած կրակի մէջն էլ չէր. իսկ կրակից ետոյ՝ մեղմ և բարակ ձայն լսուեց: Այն ժամանակ Եղիան ծածկեց երեսը: Աստուած ասաց նրան. «Իարձիր և Յէուլին իսրայէլի վրայ թագաւոր օժիր, իսկ Եղիսէին՝ մարգարէ քո փոխարէն: Իսրայէլի մէջ դեռ եօթը հազար հողի ունիմ, որոնք Բահաղի առաջ ծունը չեն դնում:

Եղիան գնաց և Եղիսէին գտաւ վար անե-

լիս: Մարգարէն իւր վերարկուն նրա վրայ ձգեց: Եղիսէն թողեց եզները. հօրն ու մօրը. գնաց Եղիայի մօտ և աշակերտ դարձաւ նրան:

61. ԵՂԻԱՅԻ ՄԱՂԸ

Եղիան զգաց իւր մահուան օրը — նա ասաց Եղիսէին: «Մնա՛ այստեղ, Աստուած ինձ Յորդանան է ուղարկում»: Եղիսէն ասաց. «Վկայ լինի կենդանի Աստուածը, որ քեզնից չեմ բաժանուի»: Երկուն էլ գնացին Յորդանան: Եղիան ասաց Եղիսէին. «Մահուանիցս առաջ խնդիր, ինչ որ կամենում ես»: Եղիսէն պատասխանեց. «Թող քո հողին կրկնապատիկ հջնի իմ վրայ»: Եւ երբ նրանք միասին գնում էին, երկնքից հրեղէն կառք իջաւ՝ հրեղէն ձիեր լծած: Եղիան մէջը նստեց և մրբիկը նրան երկինք բարձրացրեց: Եղիսէն նայում էր նրա ետեից և աղաղակում. «Հայր, հայր, կառքդ իսրայէլի և հեծեալք նորա»: Նրան այլ ևս չտեսան:

62. ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԵՒ ՅՈՒԴԱՅԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

«... Իսրայէլի որդիքը յաճախ մեղանշում էին Աստծու դէմ և հեթանոս կեանք էին վարում: Բոլոր քաղաքներում կռատներ էին շինել. Բահաղին երկրպագութիւն էին տալիս: Աստուած մարգա-

րէի բերանով յայտնում է նրանց՝ ասելով. «Թողէք ձեր չարութիւնները. հետեցէք իմ պատուիրաններին»: Նրանք ուշք չէին դարձնում Աստծու խօսքերին: Դրա համար էլ Աստուած պատժեց նրանց:

Իսրայէլի վերջին թագաւորն եղաւ Ովսէն: Սա Աստծու ճանապարհով չգնաց: Ասորեստանի Սաղմանասար թագաւորը սրա դէմ պատերազմի դուրս եկաւ: Ովսէն յաղթուեց, հպատակ դարձաւ և հարկ էր վճարում: Բայց որովհետև նա Եգիպտոսի թագաւորի հետ դաշն էր կապել և տարեկան հարկը կանոնաւոր կերպով չէր ուղարկում Ասորեստան, ուստի Սաղմանասարը Իսրայէլի թագաւորութեան վրայ եկաւ, մայրաքաղաք Սամարիան առաւ և իսրայէլացուց գերի տարաւ Ասորեստան: Նա իւր երկրից բազմաթիւ հեթանոսներ բերել տուաւ և Սամարիայի քաղաքներում բնակեցրեց: Երկրի մէջ իսրայէլացիք ևս մնացել էին, որոնք Տիրոջը հաւատում էին: Հեթանոսները խառնուեցան այս մնացորդ իսրայէլացիների հետ և սրանցից յառաջացաւ Սամարացի կոչուած ժողովուրդը, որը թէև ազօթում էր Տիրոջը, բայց միևնոյն ժամանակ պաշտում էին օտար աստուածներ:

Է. Երբ Սաղմանասարն իսրայէլի թագաւորութիւնը կործանեց, Յուդայի երկրում թագաւորում էր Եզեկիան: Սա Աստծու ճանապարհովն էր գնում—կործանեց կռքերի սեղանները. բաց արաւ Տիրոջ տան դռները, որ իւր հայրը կողպել էր տուել և պատուիրեց Աստծու տունը մաքրել: Դեսպաններ ուղարկեց Իսրայէլի և Յուդայի երկրները և հրաւիրում էր ամենին Երուսաղէմ՝ Պասէքը միասին կատարելու: Դեսպանների բերանով յայտնեց ամենին. «Ով իսրայէլացիներ, դարձէք ղէպի ձեր Աստուածը. նա բարի կլինի եթէ դուք նրան կգտնաք»: Մեծ բազմութիւն հաւաքուեց Երուսաղէմում: Իսրայէլի թագաւորութիւնից ևս մարդիկ էին եկել: Այստեղ ժողովուրդն ինքը կործանեց Բահայի սեղանը. Կեդրոնի ձորակը գլորեց և եօթն օր շարունակ Պասէքի տօնն էին կատարում: Սողոմոնի օրից մինչև այսօր այսպիսի ուրախութիւն չէր տեսնուած Երուսաղէմում: Այսպէս Եզեկիան Աստծու ճանապարհովն էր գնում և Աստուած էլ միշտ նրա հետն էր:

Ասորեստանի նոր թագաւոր Սենեքերիմը Յուդայի թագաւորութեան վրայ եկաւ, վերցրեց շատ քաղաքներ և պաշարեց Երուսաղէմը: Դեսպանի՞ բերանով՞ քաղաքի՞ Շարիսպների վրայ գտնուող՞ մարդկանցը յայտնեց. «Ասորեստանի մեծ թագաւորի՞ խօսքին լսեցէք. Եզեկիային մի լսէք, եթէ նրա Աստուածն ազատող լինէր, երկիրն ինչու չազատեց Ասորեստանի թագաւորի

Երբ Սաղմանասարն իսրայէլի թագաւորութիւնը կործանեց, Յուդայի երկրում թագաւորում էր Եզեկիան: Սա Աստծու ճանապարհովն էր գնում և Աստուած էլ միշտ նրա հետն էր:

ձեռից»։ Երբ Եղեկիան այս բանը լսեց, պատառեց հանդերձները, գնաց Տիրոջ տունը և մարդ ուղարկեց Եսայի մարգարէի մօտ ասելու. «Հեթանոսների թագաւորը նախատում է կենդանի Աստծուն, աղօթիր մեզ համար»։ Եսային պատասխան ուղարկեց՝ ասելով. «Մի վախենար, որովհետև Աստուած այսպէս է ասում Ասորեստանի հեթանոս թագաւորի մասին՝ նա քաղաք չի մտնի, այլ կդառնայ այն ճանապարհով, որով եկել է» և Սենեքերիմը յաղթուած ետ դարձաւ Նինուէ։

Սրանից ետոյ Յուդայի տանից շատ վատ թագաւորներ եղան։ Յովակիմը, որ Յուդայի թագաւորներից մինն էր, նմանապէս չար ճանապարհով գնաց։ Սրա ժամանակ Բաբելոնի Նաբուգոդոնոսոր թագաւորը պաշարեց Երուսաղէմը. թագաւորն անձնատուր եղաւ։ Նաբուգոդոնոսորը վեր առաւ տաճարի և պալատի գանձերը. բոլոր իշխաններին, հիւաններին և դարբիններին գերի տարաւ Բաբելոն, նմանապէս թագաւորին իւր ընտանիքով։ Սեղեկիային թագաւոր նշանակեց Յովակիմի տեղ։

Սա ևս Աստծու ճանապարհով չգնաց և ապտամբուեց Նաբուգոդոնոսորի դէմ։ Բաբելոնի թագաւորը երկրորդ անգամ եկաւ Երուսաղէմի վրայ իւր բոլոր զօրութեամբ — քաղաքի շուրջը պարիսպ կանգնեց և պաշարեց մէկ և կէս տարի։

Սովը սաստկացաւ քաղաքում։ Սեղեկիան գիշերով փախաւ քաղաքից, բայց թշնամիները բռնեցին և թագաւորի մօտ տարան, որ դատէ։ Սեղեկիայի որդուց իւր աչքի առաջ մորթեցին. իրան էլ կուրացրին. շղթաներով կապեցին ու գերի տարան Բաբելոն։

Միևնոյն գիշերը թշնամիները մտան Երուզէմ. կոտորեցին բնակիչներին. կոզոպտեցին բոլորին. այրեցին Տիրոջ տաճարը. թագաւորի պալատը և քաղաքի պարիսպներն էլ կործանեցին, գետնին հաւասարեցրին։ Մնացած ժողովուրդը և գանձերը Նաբուգոդոնոսորը Բաբելոն տարաւ։ Եյսպէս Յուդայի տունը կործանուեցաւ։

63. ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՎԱԽՃԱՆԸ

«... Նաբուգոդոնոսոր թագաւորը հրամայեց իսրայէլացիներից գեղեցկագէմ և ընդունակ երեխաներ ընտրեն, որ թագաւորին ծառայեն։ Սրանց մէջն էր Դանիէլը իւր երեք ընկերներով։ Թագաւորը հրամայեց, որ իւր սեզանից կերակրեն նրանց։ Բայց Դանիէլը և երեք ընկերները որոշեցին չուտել թագաւորի սեզանի կերակուրներէց, որովհետև Մովսէսի օրէնքին հակառակ էր, ուստի խնդրեցին ներքինապետին թոյլ տալու իրենց՝ միայն կանաչեղէն ուտել և ջուր խմել։ Ներքինապետը տասն օր ժամանակ տուաւ նրանց և տեսաւ, որ աւելի գեղեցիկ դարձան։ Աստուած

խորայելի մանուկներին իմաստութիւն, իսկ Դանիէլին երազ մեկնելու շնորհ պարգևեց: Նաբուգոդոնոսորը մի քանի ժամանակից ետոյ խօսեցրեց և նկատեց, որ նրանք տասն անգամ աւելի իմաստուն են քան թէ իւր թագաւորութեան մէջ եղող աստեղագետները և մողերը: Թագաւորը Դանիէլին և նրա երեք ընկերներին մեծ պաշտօններ յանձնեց:

Բ. Նաբուգոդոնոսորը մի ոսկէ արձան շինել տուաւ, կանչեց իւր մեծամեծներին և Բաբելոնի ժողովրդին ու ասաց. «Երբ դուք փողի ձայնը լսէք, ոսկէ արձանի առաջ պէտք է շոգէք և երկրպագութիւն տաք, իսկ ով չի հնազանդի, հնոցը կձգուի»: Փողը փչելուն պէս՝ ամենքն էլ ընկան գետնի վրայ և ոսկէ արձանին երկրպագութիւն տուին: Մի քանի քաղղէացիներ դանդատուեցին թագաւորին Դանիէլի երեք ընկերներից և ասացին. «Մրանք անպատոււմ են քո հրամանը և կանգնեցրած ոսկէ արձանիդ երկրպագութիւն չեն տալիս»: Նաբուգոդոնոսորը բարկացաւ, կանչել տուաւ երեքին էլ և ասաց. «Եթէ դուք արձանին երկրպագութիւն չէք տայ, կրակը կձգեն ձեզ»: Նրանք պատասխանեցին: Մեր Աստուածը մեզ կազատէ և եթէ չկամենայ ազատել, մենք քո արձանին դարձեալ երկրպագութիւն չենք տայ»:

Նաբուգոդոնոսորն աւելի ևս բարկացաւ. հրամայեց կրակը սաստկացնել. կապել տուաւ երեքին էլ և չորերով կրակը ձգեց: Թագաւորը նաչեց, վարհուրեց, հարցրեց իւր խորհրդականին և սասց. «Չէ որ մենք երեք մարդ ձգեցինք կրակի մէջ, ես չորսն եմ տեսնում. նրանք ազատ ման են գալիս և անվնաս են, իսկ չորրորդի կերպարանքն աստուածների որդւոց է նման»: Թագաւորը կրակին մօտեցաւ և ասաց. «Ո՛վ դուք Աստծու ծառաներ, դուրս եկէք»: Դուրս եկան կրակի միջից: Կրակը նրանց մի մագն էլ չէր այրել: Նաբուգոդոնոսորը պատասխանեց. «Օրհնեալ է այն Աստուածը, որ ուղարկեց իւր հրեշտակին և ազատեց իւր վրայ յոյս դնող ծառաներին: Այստեսեալ եմ հրամանն է— ով այս մարդկանց Աստծուն անպատուէ, կտոր կտոր կլինի»: Թագաւորը երեքին էլ մեծ իշխանութիւն տուաւ:

Գ. Մի անգամ Նաբուգոդոնոսորը երազ տեսաւ: Երբ զարթեց, խիստ վախեցաւ: Կանչել տուաւ բոլոր մողերին, որ երազը մեկնեն: Նրանք ասացին թագաւորին. «Պատմիր մեզ քո երազը»: Իսկ թագաւորը պատասխանեց. «Երազը մոռացել եմ, եթէ դուք չէք գտնի և չէք մեկնի, մահու պատիժ կստանաք»: Նրանք պատասխանեցին. «Երկրիս վրայ մարդկչկայ, որ թագաւորի պահանջածն իմանայ»: Թագաւորը բարկացաւ և

հրամայեց Բաբելոնի իմաստուններին կոտորել: Երբ Գանիէլն այս վճիռն իմացաւ, ինդրեց իրեն ժամանակ տալ. տուն զնաց և իւր ընկերներէ հետ աղօթում էր: Գաղտնիքը երազում յայտնուեց Գանիէլին: Նա շտապով զնաց թագաւորի մօտ և ասաց. «Այն՝ ինչոր թագաւորը պահանջում է, միայն երկնքի Աստուածը կարող է յայտնել և նա յայտնում է, թէ ինչ պիտի պատահի: Ո՛վ թագաւոր, դու երազում տեսել ես մի մեծ արձան. նրա գլուխը ոսկուց էր, կուրծքը և բազուկները՝ արծաթից, մէջքը պղնձից, սրունքները՝ երկաթից, ոտներէ մէկ մասը երկաթից, իսկ միւսը՝ կաւից: Մի քար պոկուեց՝ զիպաւ արձանի ոտներին և կոտորատեց: Այն ժամանակ փշրուեցան երկաթը, կաւը, պղինձը, արծաթը, ոսկին և անյայտացան, իսկ գլորուող քարը մեծացաւ լերան չափ և լցրեց երկիրը: Սա երազն է, այժմ մեկնութիւնը — դու թագաւորների թագաւորն ես. զ՞նչ ես այն ոսկէ գլուխը. քեզնից ետոյ ուրիշ թագաւորութիւն կգայ, որ քո թագաւորութիւնից տկար կլինի. ետոյ երրորդ թագաւորութիւնը կգայ, որը պղնձիցն է: Չորրորդը երկաթի նման խիստ կլինի և ամեն բան կչարդէ — սա էլ մասամբ թոյլ կլինի: Այդ ժամանակներումն Աստուած երկնքիցը մէկ թագաւորութիւն կյարուցանէ, որ կփշրէ եղած բոլոր թագաւորութիւնները — այն թագաւորութիւնը յա-

ւիտեան կտէ»: Նաբուգոդոնոսորը երեսի վրայ ընկաւ և ասաց. «Ձեր Աստուածը ամենից մեծն է»: Թագաւորը Գանիէլին շատ պարգևներ տուաւ և իշխան նշանակեց Բաբելոնի գաւառի վրայ:

Դ. Երբ Բաղդասարը Բաբելոնի վրայ թագաւորում էր, պարսից Կիւրոս թագաւորը պաշարեց քաղաքը և կամենում էր առնել: Այդ միջոցին Բաղդասարը խնճոյք ունէր: Ճաշի ժամանակ հրամայեց, որ Նաբուգոդոնոսորի ձեռով երուսազէմից բերուած սրբազան անօթները բերեն և նրանցով ուրախանան: Բերին, սկսեցին խմել: Գինին խմում էին և շնորհակալութիւն անում ոսկեայ, արծաթեայ, պղնձեայ, երկաթեայ, փայտեայ և քարէ շաստուածներին: Նոյն ժամին երևեցան մարդու մատներ, որոնք զրում էին դահլիճի պատի վրայ: Երբ թագաւորը ձեռը նկատեց, զոյնը փոխուեց, ոտներն սկսեցին դողդողալ: Թագաւորը մոզերին իւր մօտ կանչեց: Մոզերն եկան, բայց նրանցից և ոչ մինը կարողացաւ կարդալ և մեկնել: Այս բանից թագաւորն աւելի փախեցաւ: Թագուհին պատմեց իմաստուն Գանիէլի մասին, որին իսկոյն կանչեցին: Գանիէլն ասաց թագաւորին. «Որովհետև դու արհամարհեցիր Աստծուն, դրա համար ևս նա այդ ձեռը և այդ դիրն է ուղարկել: Իրուածքն այս է — մանէ, թնկեղ, փարէս, այսինքն, չափեցի-

կշռեցի և բաժանեցի: Քա թագաւորութեան օրերը
չափած են. քեզ կշռեցին և թեթև դասն. քո
թագաւորութիւնը կբաժանուի և պարսիկներին
կտրուի:

Այդ միևնոյն գիշերում Բաղդասար թագա-
ւորն սպանուեց. պարսից Կիւրոսն առաւ քա-
ղաքը և բաբելացւոց թագաւորութեանը տիրեց:

Է. Կիւրոսը իւր թագաւորութեան առաջին
տարիներում հրաման հանեց ասելով. «Երկնքի
Աստուած Եհովան ինձ է տուել բոլոր թագաւո-
րութիւնները. նա հրամայեց որ Երուսաղէմումն
իրա համար մի տուն շինեմ: Այժմ ով իրան՝ նրա
ժողովուրդն է համարում, թող Երուսաղէմ գնայ
և Աստծու տունը նորից շինէ: Յուդայի, Բենիա-
մինի տան մեծերը, քահանաները. ղևտացիները
և շատերը, վերկացան և գնացին, իսկ նրանք,
որոնք չկարողացան դառնալ, տուեցին գնացող-
ներին արծաթեայ, ոսկեայ անօթներ և ուրիշ
ստացուածներ: Կիւրոսն էլ տուաւ սրբազան
անօթները, որոնք նաբուգոդոնոսորը աւար էր
բերել Երուսաղէմիցը: Հայրենիք դարձնողների
թիւը 42,000-ից աւելի էր: Զօրաբարէլը առաջ-
նորդում էր նրանց: Յեսուն և քահանայապետը
Երուսաղէմ հասնելուն պէս, գոհ մատուցին Աստը-
ծուն: Երկրորդ տարին սկսեցին տաճարը կա-
ռուցանել: Հիմը ձգելիս քահանաներն զգեստա-

ւորուած էին և փողեր ունէին, իսկ ղևտացիները
ծնծղաներով փառաբանում էին Աստծուն Դաւթի
սաղմոսներով: Ամբողջ ժողովուրդը գովում և
օրհնաբանում էին Տիրոջը: Իսկ ծերերից շատերը,
որոնք հին տաճարը տեսել էին, դառնապէս լաց
էին լինում.

Երբ սամարացիներն իմացան, որ գերու-
թիւնից դարձող հրէաներն սկսել են Աստծու
համար տուն շինել, եկան Զօրաբարէլի մօտ ու
ասացին. «Մենք ևս կամենում ենք Աստծու տան
շինութեան մասնակից լինել»: Իսկ նրանք պա-
տասխանեցին. «Ոչ, մենք կամենում ենք միայ-
նակ շինել»: Այդ օրից սկսած՝ սամարացիները
աշխատում էին խանդարել շինութիւնը: Բայց
Աստուած իսրայէլացւոց հետն էր: Նրանք աւար-
տեցին տաճարը և մեծ հանդէսով օծեցին: Սրա-
նից ետոյ Պասէրի տօնը ևս կատարեցին:

Մի քանի տարի անց՝ եզրասը դարձաւ Երու-
սաղէմ: Սրա հետ եկան շատ քահանաներ, ղևտա-
ցիներ և մեծ բազմութիւն ժողովրդեան: Նա վե-
րականգնեց աստուածաշտութեան կարգը Մով-
սէսի կանոններին համաձայն և հաւարեց այն
գրուածները, որոնք Մովսէսից սկսած յայտնի
էին: Ժողովրդից ոմանք հեթանոս կանայք ունէին:
Եզրասն Աստծու անունով պատուիրեց նրանց,
որ բաժանուեն իրանց կանանցից և բաժանուե-
ցան:

0026832

2013

408

<< Ազգային գրադարան

NL0026832

